

**M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A**

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

**Makroregion Oceánie v geografickém
gymnaziálním vzdělávání**

Diplomová práce

ADÉLA ZAVADILOVÁ

Vedoucí práce: RNDr. Vladimír Herber, CSc.

Geografický ústav

BRNO 2022

Bibliografický záznam

Autor:	Bc. Adéla Zavadilová Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita Geografický ústav
Název práce:	Makroregion Oceánie v geografickém gymnaziálním vzdělávání
Studijní program:	Učitelství matematiky pro střední školy
Studijní obor:	Učitelství geografie a kartografie pro střední školy Učitelství matematiky pro střední školy
Vedoucí práce:	RNDr. Vladimír Herber, CSc.
Akademický rok:	2021/2022
Počet stran:	83 + 14
Klíčová slova:	Oceánie; Nový Zéland, Gymnaziální vzdělávání; Výuka geografie/zeměpisu; Učebnice; Případová studie; Pracovní list;

Bibliographic Entry

Author: Bc. Adéla Zavadilová
Faculty of Science, Masaryk University
Department of Geography

Title of Thesis: The macro-region of Oceania in secondary school
geography education

Degree programme: Teaching of Mathematics for Secondary Schools

Field of Study: Upper Secondary School Teacher Training in
Geography and Cartography
Teaching of Mathematics for Secondary Schools

Supervisor: RNDr. Vladimír Herber, CSc.

Academic Year: 2021/2022

Number of Pages: 83 + 14

Keywords: Oceania; New Zealand; Grammar school education;
Teaching geography; Textbook; Case study;
Worksheet;

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje regionální geografii Oceánie a její výuce na českých gymnáziích. Práce je rozdělena celkem do dvou částí. Nejprve obsahuje část teoretickou, v rámci které je vymezena Oceánie v geografickém gymnaziálním vzdělávání. Následně je na základě rozboru učiva Oceánie ve vybraných gymnaziálních učebnicích a obsahu map ve školních atlasech analyzována obsahová struktura učiva. Hlavní část je formou rešerše zaměřena na zpracování výukových materiálů, založených na 5 případových studiích. Druhá, praktická, část je věnována vypracování metodických návodů pro vyučující, a také i pracovních listů pro následnou kontrolu zpětné vazby.

Abstract

The present diploma thesis examines regional geography of Oceania and the education of this topic at Czech grammar schools. The thesis is divided into two chapters. The first contains a theoretical background within which Oceania is defined in geographical grammar school education. Then, the analysis of certain textbooks and maps devoted to the topic of Oceania is provided, with the emphasis on their structure. By the form of research, the main part focuses on preparation of teaching materials, based on 5 case studies. The second, practical chapter is devoted to the development of methodological instructions for teachers, as well as worksheets which should provide a feedback.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Student: Adéla Zavadilová
Studijní program: Učitelství geografie a kartografie pro střední školy
Učitelství matematiky pro střední školy

Ředitel Geografického ústavu PřF MU Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu MU určuje diplomovou práci s tématem:

Makroregion Oceánie v geografickém gymnaziálním vzdělávání

The macro-region of Oceania in secondary school geography education

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce bude vytvoření učebních materiálů o Oceánii pro potřeby geografického gymnaziálního vzdělávání (GGV). V práci se nejprve bude diskutovat vymezení Oceánie pro potřeby GGV a bude vytvořena stručná geografická charakteristika Oceánie využitelná i jako podklad pro učební text. V další části práce bude uskutečněna analýza prezentace tohoto tématu v českých učebnicích zeměpisu pro SŠ a školních atlasech.

Jádrem diplomové práce bude zpracování 5 případových studií pro GGV – např. Co je Oceánie a jak se vymezuje, Typy oceánických ostrovů, Oceánické státy jako atraktivní turistická destinace, Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů, Dopady na životní prostředí (jaderné pokusy, těžba nerostných surovin, aj.), Vybrané Cíle udržitelného rozvoje OSN v zemích Oceánie, popř. případové studie na jiná témata.

Pro každou případovou studii zároveň vytvořte příslušné dokumenty pro realizaci vyučovacích jednotek (texty, prezentace, pracovní listy apod.), a dále vypracujte pro každou vyučovací jednotku i metodický návod pro učitele, bude-li to možné a nutné, tak i vzorová řešení (pracovní listy, testy).

Alespoň 1 případová studie bude prakticky ověřena ve výuce zeměpisu na některém gymnáziu a zkušenost s ověřováním zařaďte do textu práce.

Rozsah grafických prací: podle potřeby

Rozsah průvodní zprávy: cca 60 až 80 stran

Seznam odborné literatury:

BRINKE, J. (1987): Austrálie a Oceánie. 3. vyd. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 295 s.

GUINNESS, P., NAGLE, G. (1999): Advanced geography: concepts & cases. London, Hodder & Stoughton, 508 s.

KELE, F., MARIOT, P. (1992): Ostrovy a súostrovia oceánie: malá encyklopédia Melanézie, Mikronézie a Polynézie. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 151 s.

PŘIBYL, V., BRINKE, J., NOVOTNÝ, J. (1986): Antarktida, Arktida a Oceánie. Praha, Geodetický a kartografický podnik, 40 s. + 3 mapy

ŠLÉGL, J. (2005): Světová pohoří: Afrika, Austrálie a Oceánie, Antarktida. V Praze, Knižní klub, 199 s.

<https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/oceania-physical-geography/>
téma Oceánie – v časopisech Dnešní svět, č. 4, roč. 2018/2019, Geografické rozhledy, 24/2
středoškolské učebnice a školní atlasy
excerpce další literatury

Jazyk závěrečné práce: čeština

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Vladimír Herber, CSc.

Podpis vedoucího práce:

Datum zadání diplomové práce: listopad 2019

Datum odevzdání diplomové práce: do 6. května 2021

doc. RNDr. Petr Kubíček, CSc.
ředitel Geografického ústavu

Se zadáním diplomové práce souhlasím, jsem si vědom(a), že zadání práce je závazné.

Zadání převzal(a): dne

Poděkování

Na prvním místě bych chtěla poděkovat především vedoucímu práce, panu RNDr. Vladimíru Herberovi, CSc. za cenné připomínky, návrhy ke korekci, věnovaný čas, trpělivost a ochotu při vypracovávání a konzultování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat zejména paní Mgr. Pavle Horákové z Gymnázia Jakuba Škody v Přerově za možnost otestování témat i pracovních listů ve vyučovacích hodinách. V neposlední řadě patří mé poděkování mým blízkým a kamarádům za podporu během mého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Vladimíra Herbera, CSc. a s využitím informačních zdrojů, které jsou v práci citovány.

Brno, 10. května 2022

.....

Adéla Zavadilová

OBSAH

1 ÚVOD	10
2 TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1 Vymezení Oceánie v geografickém gymnaziálním vzdělávání	11
2.2 Analýza dostupných výukových materiálů	12
2.2.1 Učebnice	12
2.2.2 Školní atlasy	15
2.2.3 Další možnosti	18
2.3 Případové studie	20
2.3.1 Co je Oceánie a jak se vymezuje	20
Časová pásma	22
Osidlování	22
Obyvatelstvo	24
2.3.2 Typy ostrovů v Oceánii	25
Kontinentální ostrovy	26
Korálové ostrovy	27
Sopečné ostrovy	28
Poloha ostrovů a její vliv na klima	29
Přírodní zdroje	31
2.3.3 Dopady na životní prostředí	32
Změna klimatu a její dopad v Oceánii	32
Odpadky v Tichém oceánu	35
Jaderné pokusy v Oceánii	38
2.3.4 Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů	40
Význam oceánu v primárním sektoru hospodářství	41
Zesílení významu sekundéru díky vzájemné spolupráci	42
Oceánické státy jako atraktivní turistická destinace a hlavní zdroj terciéru	42
2.3.5 Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie	44
Přírodní poměry	45
Rostlinstvo a živočišstvo	47
Ochrana přírody	49
Obyvatelstvo	50
Hospodářství	52

3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	55
3.1 Co je Oceánie a jak se vymezuje.....	57
3.2 Typy ostrovů v Oceánii	60
3.3 Dopady na životní prostředí.....	63
3.4 Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů.....	66
3.5 Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie.....	68
3.6 Výsledky pozorování.....	71
3.6.1 Pracovní list 2 – Typy ostrovů v Oceánii.....	73
3.6.2 Pracovní list 3 – Dopady na životní prostředí	74
3.6.3 Aktivita k případové studii 4 – Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů	75
3.6.4 Zpětná vazba studentů	75
4 ZÁVĚR	77
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	78
Monografie a časopisy	78
Mapy a atlasy.....	78
Elektronické zdroje	79
PŘÍLOHY	82
SEZNAM PŘÍLOH.....	83

1 ÚVOD

Oceánie je nejmenší světadíl na světě. Vzhledem k její roztržitosti napříč celým Tichým oceánem se na první pohled jeví jako zanedbatelná část světa. O to víc, pokud je z oblasti vyčleněna Austrálie. Pro nás, Evropany, jde navíc o nejbližší, trvale osídlený makroregion.

Při autorově průzkumu o povědomí makroregionu a jeho charakteristice jedním slovem se nejčastěji opakovaly výrazy typu „oceán“, „Austrálie“, „Nový Zéland“, „spousta ostrovů“, „korálové ostrovy“ a mnoho dalších. S dalšími, již podrobnějšími, otázkami ohledně tématu Oceánie však většina z dotázaných neznala odpovědi nebo ani nevěděli, že něco takového vůbec existuje. Přesto však jde o svébytnou oblast s mnoha vzácnostmi, odlišnostmi, ale také vážnými problémy. Proto je i této části světa nutno věnovat značnou pozornost, zejména ve výuce geografie/zeměpisu.

Cílem této diplomové práce je nejprve zhodnotit vybrané výukové materiály, z nichž žáci nebo učitelé mohou čerpat při výuce regionální geografie Oceánie. Nejprve bude vytvořen souhrnný přehled obsahových náležitostí učebnic se zaměřením na téma Oceánie. Následně bude uveden přehled výskytu podstatných informací a termínů napříč učebnicemi a díky tomuto přehledu budou učebnice vyhodnoceny. Podobným způsobem budou následně analyzovány i atlasy.

Hlavním cílem diplomové práce, a zároveň jádrem této práce, je však vypracování učebních materiálů o Oceánii pro potřeby geografického gymnaziálního vzdělávání (GGV). V teoretické části bude nejprve vymezena Oceánie pro potřeby GGV. Následně bude vytvořen podklad pro učební text, který bude založen na zpracování 5 případových studií. V rámci nich budou zmíněny další geografické charakteristiky a obecná témata makroregionu. Důvodem je snaha o vytvoření komplexního a provázaného učebního podkladu, který mohou vyučující využít při výuce regionální geografie Oceánie.

Po teoretické části bude následovat část praktická, kde bude ke každému z témat vytvořen metodický návod pro učitele a pracovní listy pro případnou kontrolu zpětné vazby. V poslední části bude navíc uvedena zkušenost z praktického otestování vybraných pracovních listů. Pro usnadnění práce budou v příloze přiložena vzorová autorská řešení jednotlivých pracovních listů a další náležitosti z praktického testování na jednom z gymnázií.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Díky své rozlehlosti napříč celým Tichým oceánem by se Oceánie dala považovat za plochou největší makroregion světa. Velkou část plochy však představuje právě oceán, který odděluje jednotlivé ostrovy. Ostrovní podíl na rozloze Tichého oceánu je zanedbatelný, proto z něj dělá nejmenší makroregion světa. Vzhledem k využití map malého měřítka mnoho z ostrovů dokonce ani není v mapě viditelných. Přesto se makroregion vyznačuje řadou pozoruhodných specifik, které by se měly dostat do povědomí žáků i přes značnou vzdálenost celé oblasti. Následující části této kapitoly podávají kompletní teoretický výklad tématu Oceánie pro vzdělávací účely.

2.1 Vymezení Oceánie v geografickém gymnaziálním vzdělávání

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (JEŘÁBEK, KRČKOVÁ, HUČÍNOVÁ 2007) je obor geografie součástí celkem dvou vzdělávacích oblastí. První vzdělávací oblastí je Člověk a příroda a druhou pak Člověk a společnost. V zájmu zachování celistvosti oboru Geografie je vzdělávací obsah přírodovědného i společenskovedního charakteru v RVP G uveden dohromady ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda. Celkem je vzdělávací obsah rozčleněn na 5 oblastí, konkrétně to jsou Přírodní prostředí, Sociální prostředí, Životní prostředí, Regiony, a poslední oblastí jsou Geografické informace a terénní vyučování. Každá oblast obsahuje očekávané výstupy žáka, a také přehled učiva spadajícího do daného vzdělávacího obsahu.

Výuka regionální geografie Oceánie spadá převážně do vzdělávacího obsahu „Regiony“, kde je náplní učiva nejprve místní region a jeho možnosti rozvoje, dále pak Česká republika, konkrétně např. její hospodářské a politické postavení v Evropě a ve světě, charakteristika obyvatelstva a sídel, struktura hospodářství, a jednotlivé regiony, a následně pak jednotlivé makroregiony světa. Zde je kladen větší důraz na Evropu a Evropskou unii, nicméně náplní učiva jsou i další regiony světa, včetně Oceánie. Některá z témat by však šla zařadit i do vzdělávacího obsahu „Životní prostředí“, jehož náplní je jednak krajina a její vývoj, přírodní prostředí, společenské prostředí, kulturní krajina, environmentalistika, krajinný potenciál, ale i vývoj interakce příroda – společnost, zahrnující jejich prostorovou koexistenci, udržitelný rozvoj, limity přírodního prostředí, globální problémy lidstva nebo nástroje ochrany přírody a životního prostředí.

2.2 Analýza dostupných výukových materiálů

Na českém trhu existuje široká škála učebnic a atlasů, po kterých jak žáci, tak i vyučující mohou při výuce geografie/zeměpisu sáhnout. Různé učebnice však témata vykládají v různém rozsahu. Je proto nutné zvolit učebnici, která je přiměřená pro všechna témata. V následující části této kapitoly bylo na jednotlivé materiály nahlédnuto, zejména na pojetí tématu Oceánie.

2.2.1 Učebnice

V rámci výuky regionální geografie světa je možno si vybrat z různých druhů učebnic. Pro následující část, ve které budou jednotlivé učebnice hodnoceny, byly vybrány 3 nejčastěji využívané středoškolské učebnice regionální geografie světa (DEMEK a kol. 2013, BIČÍK a kol. 2010, BIČÍK, ANDĚL, MATĚJČEK 2019). Pozornost byla vzhledem k zaměření této práce věnována především učebnicím určeným pro střední školy, nebo vyšší stupeň gymnázií. V jednotlivých učebnicích byla nejprve hodnocena formální stránka, tedy konkrétně formát, rok vydání, členění obsahu, rozsah a zařazení Oceánie, a také výskyt obrázků, tabulek, grafů a map k tématu Oceánie. Přehled zjištěných poznatků je uvedený v Tab. 1. V další části této podkapitoly pak byla hodnocena obsahová stránka jednotlivých učebnic (viz Tab. 2), konkrétně výskyt jednotlivých pojmů, podle mého názoru významných pro regionální geografii Oceánie.

Obr. 1, 2, 3: Přední obálky analyzovaných učebnic regionální geografie (zdroj: autor 2021)

Tab. 1: Souhrnný přehled učebnic a náležitostí k tématu Oceánie

Charakteristika	Geografie – RG světa	Regionální zeměpis světadílů	Makroregiony světa
zpracovávané vydání	2013	2010	2019
formát	A4	B5	A4
určeno pro	SŠ	SŠ	gymnázia
celkový rozsah	160 stran	140 stran	168 stran
kapitol celkem	9	11	12
členěno podle	úvod do regionální geografie, základy politické geografie, regiony	úvod do studia regionální geografie, kontinenty, tabulkový přehled	úvod, globální a makroregionální diferenciaci světa, makroregiony, slovníček vybraných pojmů doporučená rozšiřující literatura
název kapitoly	Austrálie a Oceánie	Austrálie a Oceánie	Australsko-océánský makroregion
rozsah	8 stran (s. 138-145)	2 strany (s. 122-123)	6 stran (s. 98-103)
procentuální podíl	5 %	1,43 %	3,57 %
úvodní motivační text	ano	ne (jen o Austrálii)	ano
zvýraznění podstatných informací	tučně	kurzívou	tučně
doprovodné úkoly	ano	ano	ano
obrázky	ano	ne	ano
tabulky	ano	ne	ano
grafy	ne	ne	ne
mapy	ne	ne	ne

Výše uvedená analýza (viz Tab. 1) poukazuje na rozdíly napříč vybranými učebnicemi a jejich výkladem tématu Oceánie. Z Tab. 1 je patrné, že napříč učebnicemi je výrazný rozdíl v rozsahu látky věnované regionu Austrálie a Oceánie. Kvantitativně podle počtu stran věnovaných zmiňovanému regionu je nejméně vhodnou učebnicí Regionální zeměpis světadílů (BIČÍK a kol. 2010). Nicméně učebnice je koncipována tak, aby byla stručná, a důležitou roli tedy hraje také obsahová geografická náplň.

Tab. 2: Obsahový přehled pojmů, termínů a místopisných pojmů tématu Oceánie napříč učebnicemi

Pojem	Geografie – RG světa	Regionální zeměpis světadílů	Makroregiony světa
Nový Zéland	ano	ano	ano
počet obyvatel	ano	ne	ano
státní zřízení	ano	ne	ano
hlavní město Wellington	ano	ano	ano
největší město Auckland	ne	ano	ano
ekonomická vyspělost Nového Zélandu	ano	ano	ano
ostrovy Nového Zélandu	ano	ano	ano
sopečná činnost	ano	ano	ano
gejíry	ano	ano	ne
Waimangen	ano	ne	ne
Jižní Alpy	ano	ano	ano
hora Mt. Cook	ne	ne	ano
zalednění	ano	ano	ne
fjordy	ano	ne	ano
Maoři	ano	ano	ano
chov ovcí	ano	ano	ano
endemity	ne	ne	ano
haterie novozélandská	ne	ne	ano
kivi	ne	ne	ano
kiwi	ne	ano	ano
přehled států Oceánie	ano	ne	ne
oblasti Oceánie (Polynésie, Mikronésie, Melanésie)	ano	ne	ano
výskyt závislých území	ano	ano	ne
korálové ostrovy	ano	ne	ano
pojem atoly	ano	ne	ano
sopečné ostrovy	ano	ne	ano
podnebí Oceánie	ano	ne	ne
pěstování tropických plodin	ano	ano	ne
kopra – sušená jádra kokosových ořechů	ne	ano	ne
cestovní ruch	ano	ano	ano
celkem (ano/ne)	23/7	16/14	22/8

V rámci druhé části analýzy učebnic (viz Tab. 2) bylo vybráno 30 pojmů souvisejících s tématem Oceánie a bylo porovnáváno, zda se v jednotlivých učebnicích daný pojem vyskytuje.

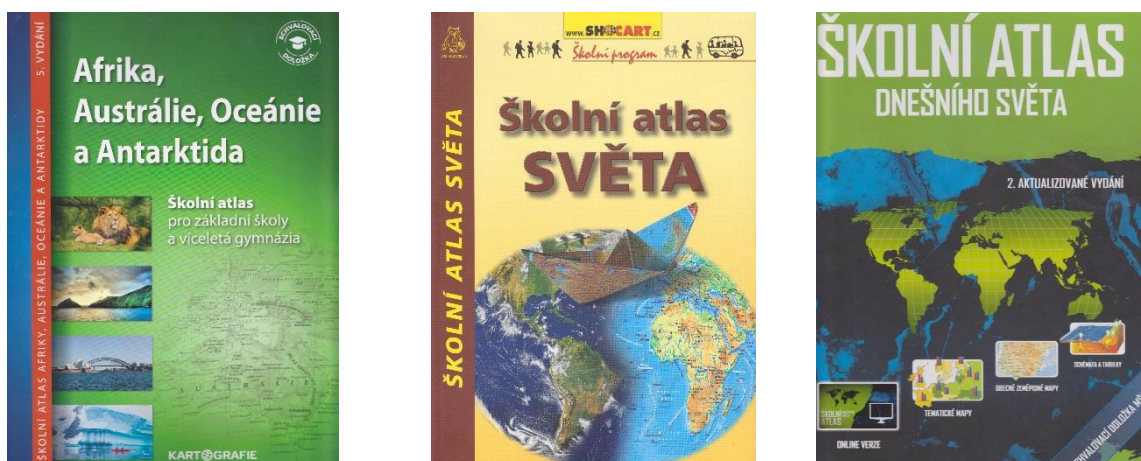
Nejméně vhodnou vzhledem k analýze byla vyhodnocena již výše zmiňovaná učebnice Regionální zeměpis světadílů (BIČÍK a kol. 2010). Z 30 pojmů se v ní objevilo celkem 16. V učebnici je navíc naznačena značná dominance Austrálie v rámci tohoto regionu, neboť je jí věnována převážná většina výkladu. Na výklad o Austrálii je navázáno Novým Zélandem, a je zakončen pouze několika větami o Oceánii. Druhá ze dvou stran věnovaných regionu Austrálie a Oceánie je věnována obrázkům, z nichž se ale všechny vztahují pouze k Austrálii. Zmatečně působí také jednotné zvýraznění jak geografických názvů, tak i obecných pojmů, významných pro danou oblast.

To je rozlišeno v učebnici Regionální geografie světa (DEMEK a kol. 2013), kde jsou geografické názvy zvýrazněny kurzívou a ostatní, významné pojmy jsou označeny tučně. Učebnice podle Tab. 2 byla vyhodnocena jako nejvhodnější, celkem se v ní vyskytuje 23 pojmů z celkových 30. Výklad je věnován jak Novému Zélandu (konkrétně v rozsahu 1 strany), tak i Oceánii (v rozsahu 2 stran). Vypozorovaným nedostatkem ale byla absence bioty Nového Zélandu, zejména endemických druhů.

Třetí analyzovaná učebnice, Makroregiony světa (BIČÍK, ANDĚL, MATEJČEK 2019), obsahuje 22 z celkových 30 zkoumaných pojmů. Ve srovnání napříč zkoumanými je v této učebnici nejméně značná dominance Austrálie. Úvod kapitoly je souhrnně věnován Austrálii, Novému Zélandu i Oceánii, následně je pak výklad rozdělen na Austrálii a Nový Zéland, který vhodně odpovídá gymnaziální úrovni. Velký nedostatek ale představuje absence ostatních částí Oceánie.

2.2.2 Školní atlasy

Školní atlasy jsou nezbytnou součástí výuky geografie, zvláště při studiu regionální geografie světa. Poskytují žákům komplexní představu o daném regionu a rozšiřují schopnost orientace v prostoru. Pro následující analýzu byly vybrány 3 nejčastěji užívané školní atlasy (SEEMANN 2020, TESAŘÍKOVÁ 2009, HANUS, ŠÍDLO 2019). První ze zmiňovaných atlasů je rozšířením Školního atlasu světa (KLÍMOVÁ 2021), ve kterém je region Oceánie znázorněn ve stručnější podobě. Z tohoto důvodu byla pro následující analýzu vybrána rozšiřující verze atlasu, zaměřená na daný makroregion. V jednotlivých atlasech byla hodnocena především obsahová stránka týkající se tématu Oceánie (viz Tab. 3 a Tab. 4).

Obr. 4, 5, 6: Přední obálky analyzovaných školních atlasů (zdroj: autor 2021)

Tab. 3: Souhrnný přehled analyzovaných školních atlasů

	ŠA – Afrika, Austrálie, Oceánie a Antarktida	Školní atlas světa	Školní atlas dnešního světa
zpracovávané vydání	2020	2009	2019
přehled států	ano	ano	ano
grafy	ne	ano	ano
obrázky	ano	ne	ne
úkoly	ano	ne	ne

Všechny analyzované atlasy poskytují vhodný a přiměřený výklad tématu Oceánie. Problémem všech tří atlasů je však znázornění území, jelikož se jedná o rozlehlé území v Tichém oceánu se spoustou drobných ostrovů, a tak je celé území velmi obtížné podrobně znázornit. Mnoho charakteristik znázorňovaných metodou kartogramu jsou tak čitelné jen pro větší ostrovy, jako jsou zejména Austrálie, Nový Zéland, nebo Papua-Nová Guinea. Tento problém se částečně podařilo vyřešit v atlase Školní atlas dnešního světa (HANUS, ŠÍDLO 2019), kde jsou vybrané ostrovy vyjádřeny v rámci vlastní mapy, nicméně se jedná pouze o mapy obecně zeměpisné.

Tab. 4: Přehled map v analyzovaných atlasech

téma mapy	ŠA - Afrika, Austrálie, Oceánie a Antarktida	Školní atlas světa	Školní atlas dnešního světa
obecně zeměpisná mapa	1 : 20 000 000 1 : 40 000 000	1 : 17 500 000	1 : 50 000 000
podnebné pásy	1 : 80 000 000	není obsažena	1 : 100 000 000
lednové teploty	1 : 80 000 000	1 : 100 000 000	není obsažena
červencové teploty	1 : 80 000 000	1 : 100 000 000	není obsažena
průměrné roční srážky	1 : 80 000 000	1 : 100 000 000	není obsažena
úmoří a mořské proudy	1 : 80 000 000	není obsažena	není obsažena
vodstvo	není obsažena	není obsažena	1 : 100 000 000
šířková vegetační pásma	1 : 80 000 000	není obsažena	není obsažena
typy krajín	není obsažena	1 : 100 000 000	není obsažena
politická mapa	není obsažena	1 : 40 000 000	1 : 50 000 000
hospodářství	1 : 80 000 000	1 : 40 000 000	není obsažena
zemědělství	1 : 80 000 000	není obsažena	není obsažena
HDP	není obsažena	není obsažena	1 : 100 000 000
hustota zalidnění	1 : 80 000 000	1 : 40 000 000	1 : 100 000 000
přirozený přírůstek obyvatelstva	není obsažena	není obsažena	1 : 100 000 000
migrační saldo	není obsažena	není obsažena	1 : 100 000 000
jazyky	1 : 80 000 000	není obsažena	není obsažena
náboženství	1 : 80 000 000	není obsažena	není obsažena
památky a cestovní ruch	1 : 80 000 000	není obsažena	není obsažena
Nauru	není obsažena	není obsažena	1 : 300 000
Francouzská Polynésie	není obsažena	není obsažena	1 : 1 250 000
Samoa	1 : 20 000 000	není obsažena	1 : 3 500 000
Fidži	1 : 20 000 000	není obsažena	1 : 5 000 000
Vanuatu, Nová Kaledonie	není obsažena	není obsažena	1 : 6 000 000
Nový Zéland, Tasmánie	není obsažena	není obsažena	1 : 10 000 000
východní Austrálie	není obsažena	není obsažena	1 : 18 000 000

2.2.3 Další možnosti

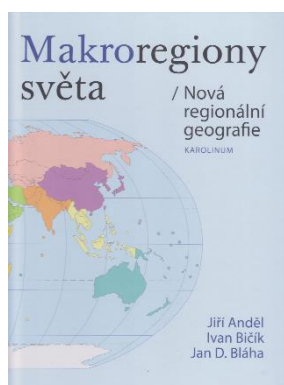
Makroregiony světa

Kromě výše uvedených učebnic stojí za zmínku také publikace Makroregiony světa (ANDĚL, BIČÍK, BLÁHA 2019). Jde o publikaci podávající pohled na novodobé pojetí regionální geografie světa. V úvodu je nastíněna regionalizace Země podle různých ukazatelů, dále je pak publikace členěna na 10 částí, věnovaných jednotlivým makroregionům. Oceánie je v učebnici zahrnuta pod názvem Australsko-oceánský makroregion. Nejprve jsou popsány hlavní znaky makroregionu, jeho vymezení, přírodní poměry, historické souvislosti, obyvatelstvo a osídlení, a také hospodářství. Následně je výklad zaměřený na konkrétní oblasti, a to na Austrálii, Nový Zéland a Papuu-Novou Guineu. Ačkoliv je publikace určena pro jinou cílovou skupinu, může sloužit jako rozšiřující zdroj informací, zejména pro vyučující na gymnáziu.

Online atlas

S rostoucím vlivem technologií a online zdrojů je v rámci výuky regionální geografie světa možno také využít online atlas (MAPY.CZ 2021), který, mimo jiné, nabízí spoustu tematických map. K jednotlivým tematickým mapám je uvedena legenda a krátký úvodní text, poskytující základní informace o dané problematice.

Atlas lze jistě zařadit i do plánu výuky regionální geografie Oceánie, nicméně i v tomto případě se zde vyskytují informace pouze k vybraným zemím Oceánie. Využít se tak dá spíše jen v rámci výuky Austrálie, Nového Zélandu, nebo Papui-Nové Guinei. Pro malé ostrovy v atlasu nejsou vyjádřena žádná data.

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 7: Přední obálky publikace Makroregiony světa (zdroj: autor 2021)

Obr. 8: Náhled na podobu online atlasu (převzato z MAPY.CZ 2021)

Závěrem je nutno dodat, že žádná z analyzovaných učebnic se nejeví jako vyloženě nevhodná pro výuku regionální geografie Austrálie a Oceánie. Výběr vhodné učebnice je na jednotlivých školách, a také na jednotlivých vyučujících, konkrétně v tom ohledu, do jak velkých podrobností se při výuce tohoto makroregionu chtějí dostat. Většina klíčových informací pro daný region se nachází ve všech zkoumaných učebnicích a je pak pouze na daném vyučujícím, kolik doplňujících informací bude chtít žákům předat.

Co se týče mého vlastního stanoviska, pravděpodobně bych volila učebnici Geografie – Regionální geografie světa (DEMEK a kol. 2013). Nicméně bych tuto učebnici nevolila jako jediný zdroj, ale doplnila jej i informacemi z dalších zdrojů. Rozsah podrobností by pak byl volen s ohledem na konkrétní třídu a její zájem o tento makroregion, nebo v návaznosti na časový plán a jeho dodržování.

Z atlasů se v mých očích nejlépe jeví „sešitový“ atlas Afrika, Austrálie, Oceánie a Antarktida (SEEMANN 2020), a také Atlas dnešního světa (HANUS, ŠÍDLO 2019). První ze zmíněných atlasů je podle mého názoru vhodný zejména z důvodu zaměření na konkrétní oblast, a tedy znázorněním více map podrobněji zkoumajících danou oblast. Druhým, mnou preferovaným, je Atlas dnešního světa (HANUS, ŠÍDLO 2019), který obsahuje podrobné obecně zeměpisné mapy k jednotlivým ostrovním oblastem. Při zaměření na tematické mapy už však vhodný není, jelikož neobsahuje téměř žádné (viz Tab. 4).

Při volbě atlasu je však zbytečné řešit, který je nevhodnější, pokud s ním žáci neumí pracovat. Důraz by proto nejprve měl být kladen na to, aby žáci s atlasem uměli pracovat, následně pak na volbě konkrétního atlasu. Často se stává, že žáci sice atlas mají, ale za celou hodinu ho ani neotevřou. Obzvláště při výuce regionální geografie světa by vyučující měl věnovat pozornost tomu, aby byl atlas využit. Pokud by žáci v hodině pracovali pouze s nástěnnou mapou, popřípadě mapou vloženou v prezentaci, mohli by pak při samostatném pracování s atlasem (například při opakování před testem) mít problém. Naopak, pokud s atlasem budou pracovat již v dané hodině, bude pro ně pozdější samostatná práce s atlasem snazší nejen v rámci opakování například před testem, ale i v rámci globálního všeobecného přehledu.

2.3 Případové studie

Případová studie, anglicky case study, je jeden z přístupů kvalitativního výzkumu, zabývající se konkrétním tématem, který na základě detailního studia lze aplikovat na témata podobná, avšak obecnější. Častěji využívány jsou případové studie zejména v oborech psychologie, lékařství nebo sociologii, ale využívají se i v oborech přírodovědných. (WIKIKNIHOVNA 2012)

V následující části této kapitoly je zpracováno pět případových studií tématem spjatých s Oceánií. Konkrétně to jsou témata: Co je Oceánie a jak se vymezuje, Typy ostrovů v Oceánii, Dopady na životní prostředí, Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů a Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie. V každé z případových studií jsou navíc zahrnuta obecná témata týkající se makroregionu Oceánie. Dohromady tak tvoří komplexní podklad pro výuku regionální geografie Oceánie, kterou mohou vyučující využít při svých hodinách.

2.3.1 Co je Oceánie a jak se vymezuje

Oceánie představuje velmi specifický makroregion světa, zejména díky své rozloze a členitosti. Rozlohou se jedná o nejmenší světadíl, který se rozkládá jihovýchodně od Asie napříč Tichým oceánem převážně mezi obratníky. Včetně plochy oceánu však tvoří Oceánie více než třetinu povrchu Země. Skládá se, kromě nejznámější Austrálie a Nového Zélandu, z mnoha tisíců dalších ostrovů. Na celkové rozloze Tichého oceánu se však podle Keleho a Mariota (1992, s. 9) podílí pevnina Oceánie pouhými 0,7 %.

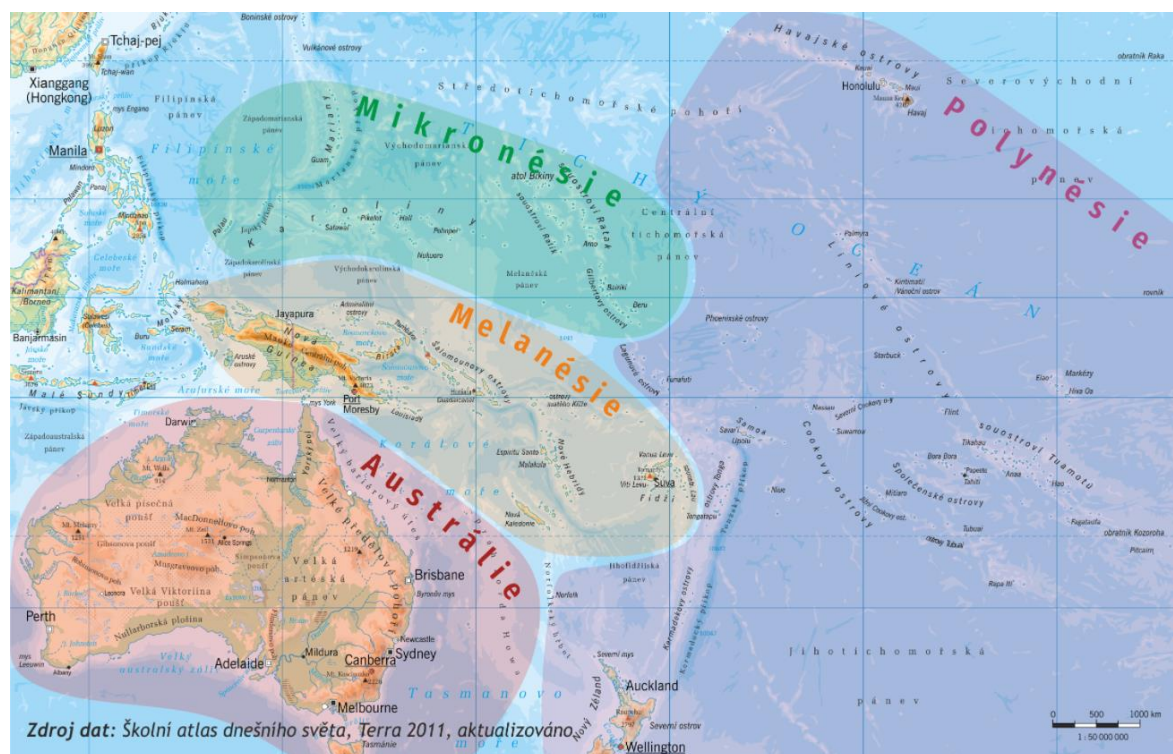
Krajními body makroregionu jsou na severu atol Kure (28° 25' s. š.), na jihu ostrov Macquarie (54° 36' j. š.), na západě ostrov Dirka Hartoga (112° 55' v. d.) a na východě ostrov Sala y Gómez (105° 28' z. d.). (HANUS a kol. 2019, s. 2)

Vymezení přesné hranice Oceánie není jednoznačné stejně jako tomu tak je na rozmezí Evropy a Asie. Problém nastává zejména u okrajových ostrovů a jejich zařazením do Oceánie, nebo Asie, popřípadě Ameriky. Příkladem mohou být ekvádorské Galapágy, které se do Oceánie neřadí, nebo naopak Velikonoční ostrov (Rapa Nui), který přesto, že politicky patří Chile, do Oceánie spadá z důvodu polynéského osídlení. Mnohdy záleží na faktoru, podle kterého je makroregion vymezován. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 2)

Pro nás, Evropany, představuje Oceánie nejvíce vzdálenou část světa (nepočítaje Antarktidu), proto je zcela pochopitelné, že o tomto makroregionu lidé obvykle nemají takové povědomí, jako o makroregionech vzdálenostně bližších. Je pravděpodobně větší šance, že lidé budou vědět, kde se nachází, nebo budou znát cokoliv o Jamajce, nežli například o Vanuatu. Ve spojitosti s Oceánií převažují spíše představy krásných pláží, palem, zkrátka představy ideálního místa pro exotickou letní dovolenou. Navíc se mnohdy veškeré představy týkají pouze Austrálie jakožto dílčí, nicméně v mnoha ohledech dominantní části makroregionu.

Makroregion se dělí celkem na 3 dílčí části: Melanésii, Mikronésii a Polynésii. Melanésie představuje oblast ostrovů, rozkládajících se mezi rovníkem a Austrálií. Zahrnuje zejména ostrovy Nová Guinea, Moluky, Šalamounovy ostrovy, Bismarckovo souostroví, Vanuatu, Fidži a Novou Kaledonii. Severně od rovníku leží Mikronésie, do které spadají souostroví Karolíny, Mariany, Ralik, Ratak, Kiribati, a také ostrovy Palau, Marschallový a Gilbertovy. Poslední, a také nejrozlehlejší oblastí je Polynésie, která se rozkládá napříč velkou částí Tichého oceánu, v oblasti připomínající trojúhelník vymezený Havajskými ostrovy, Novým Zélandem a Velikonočním ostrovem.

Do makroregionu spadá také již několikrát zmiňovaná Austrálie, která bývá v mnoha publikacích uváděna jako čtvrtá dílčí část Oceánie. V této práci však bude pozornost věnována především výše uvedeným třem částem, Austrálie bude zmíněna jen okrajově. Pro potřeby podrobnějších informací o Austrálii je možno využít bakalářské práce na téma Výuka regionální geografie Austrálie v českém gymnaziálním vzdělávání (ZAVADILOVÁ 2019).

Obr. 9: Regiony Oceánie (zdroj: HANUS a kol. 2019 s. 3)

Časová pásma

Díky velké rozlehlosti zasahuje na území Oceánie až 12 časových pásem. Územím prochází 180. poledník a v jeho blízkosti je vymezena datová hranice. Ta způsobuje, že při pohybu ze západní polokoule na východní je potřeba přidat den, tedy 1 den přeskočit. Naopak, při pohybu z východní polokoule na západní je potřeba den ubrat a zůstává tedy totéž datum. Díky „křivolaké čáře“, kterou datová hranice představuje, existuje více variant času, konkrétně je UTC (světový koordinovaný čas) vymezen v rozmezí UTC-12 až UTC+14 (platný pro oblast Kiritimati). Díky tomu se tak každý den mezi 10:00 a 11:59 UTC na Zemi používají současně tři různá data v kalendáři. Například, v 10:30 UTC dne 2. května je:

- v Americké Samoi (UTC-11) 23:30 dne 1. května
- v New Yorku (UTC-4) 6:30 dne 2. května
- v Kiritimati (UTC+14) 00:30 dne 3. května.

Osídlování

Historie osídlování makroregionu sahá do období kvartéru. Během čtvrtohor existoval pevninský most s Asií, který umožnil obydlení oblasti nejen člověkem, ale i biotou. Převažovalo osídlování z jihovýchodní Asie, zejména do oblastí Austrálie, Nového Zélandu a Nové Guinei. Odtud pak pomocí člunů byly osídleny i další oblasti Oceánie. (HANUS a kol. 2019, s. 10)

Objevování ostrovů komplikoval zejména fakt jejich odlehlosti. Prvotní zmínky o výskytu ostrovů v Tichém oceánu souvisí s první plavbou kolem světa uskutečněnou portugalským mořeplavcem Fernão de Magalhãesem v 16. století. Následovala řada dalších objevů nových ostrovů napříč celým Tichým oceánem dalšími mořeplavci. Zájem se výrazně projevil zejména u Evropanů a jejich touze po zisku nových území. Jednalo se hlavně o Portugalce, Španěle, Holanďany a později i Angličany. Nejznámějšími mořeplavci na území Oceánie byli Luis Váez de Torres, který jako první proplul mezi Novou Guineou a Austrálií a dokázal tak, že tyto dvě země spolu nesouvisí, dále Holanďan Abel Janszoon Tasman, který objevil mimo jiné novozélandský Jižní ostrov, ale i další ostrovy v oblasti, Angličan William Dampier, Samuel Wallis a mnoho dalších. Největší objevené zásluhy v oblasti Oceánie však bývají připisovány Angličanu Jamesi Cookovi. Během svých tří cest objevil dnešní Cookovy ostrovy, Novou Kaledonii, nebo například i Havajské ostrovy. (KELE, MARIOT 1992, s. 19-20)

Právě vlivem evropské kolonizace v době rozmachu mořeplavby a zámořských objevů v 18. a 19. století došlo k výrazným změnám ve složení a velikosti populace Oceánie. Příliv přistěhovalců zaznamenal vedle Austrálie také i Nový Zéland. Ostatní oblasti Oceánie zaznamenali spíše jen mocenské boje o území s vidinou hospodářských zájmů, nebo strategické polohy. Nejčastěji šlo o kolonie Nizozemska, Spojeného království, Francie, USA, nebo Japonska. (HANUS a kol. 2019, s. 2)

Co se týče současné podoby makroregionu, skládá se celkem z 15 nezávislých států a více než 20 závislých území. Nezávislými státy jsou: Austrálie, Cookovy ostrovy (zvláštní status – samosprávné území volně přidružené k Novému Zélandu), Federativní státy Mikronésie, Fidži, Kiribati, Marshallovy ostrovy, Nauru, Nový Zéland, Palau, Papua Nová Guinea, Samoa, Šalamounovy ostrovy, Tonga, Tuvalu a Vanuatu. Závislá území náleží zejména Austrálii, Novému Zélandu, USA, Francii, Chile a Velké Británii (viz Tab. 5). Součástí makroregionu jsou také Havajské ostrovy, které jsou 50. státem USA. Většina států se obvykle skládá z většího počtu ostrovů. Výjimkou jsou ostrovy Nauru, Niue, nebo Guam. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 2)

Tab. 5: Přehled závislých území Oceánie

závislé území	země
Ostrovy Korálového moře	Austrálie
Norfolk	
Francouzská Polynésie	Francie
Nová Kaledonie	
Wallis a Futuna	
Velikonoční ostrov (Rapa Nui)	Chile
Niue	Nový Zéland
Tokelau	
Autonomní území Bougainville	Papua Nová Guinea
Pitcairnovy ostrovy	Spojené království
Americká Samoa	USA
Guam	
Havajské ostrovy	
Menší odlehlé ostrovy USA (Midway, Wake, atd.)	
Severní Mariany	

(zdroj: DEMEK a kol. 2013)

Obyvatelstvo

V současné době žije v regionu přibližně 44 milionů lidí. Ve srovnání s celkovou populací jde o pouhých 0,6 % populace. Nejvíce zalidněnými oblastmi jsou Austrálie, Papua-Nová Guinea a Nový Zéland. (HANUS a kol. 2019, s. 10)

Mezi jednotlivými oblastmi existují značné rozdíly v různých charakteristikách. Jednou z nich je například míra urbanizace. Ta ve vyspělých zemích, jako je Austrálie, nebo Nový Zéland, přesahuje 70 %. Na druhé straně, v mnoha zemích je míra urbanizace velmi nízká, příkladem může být Papua-Nová Guinea s počtem pouhých 13 % obyvatel žijících ve městech. Rozdíly jsou také pozorovatelné v demografických charakteristikách. Na jedné straně vyspělá Austrálie a Nový Zéland, na straně druhé ostrovní státy Oceánie, procházející většinou 3., nebo 4. fází demografického přechodu. V takových oblastech je vysoký přirozený přírůstek, zejména na Nauru, nebo Šalamounových ostrovech až 26 ‰. (HANUS a kol. 2019, s. 10)

Další z charakteristik, ve které jsou značné rozdíly mezi vyspělými a méně vyspělými zeměmi, je struktura obyvatelstva, která je v Oceánii velmi pestrá. V Austrálii a na Novém Zélandu převažují potomci evropských přistěhovalců. Zejména se jedná o potomky britských a irských obyvatel. Původní obyvatelé Nového Zélandu, Maorové, představují dnes přibližně 14 % obyvatelstva Nového Zélandu. Jejich kultura, tradice a jazyk jsou však zachovány a respektovány až do dnešní doby. Na druhé straně, ve většině ostrovních zemích Oceánie, hlavně v Melanésii a Mikronésii, často převažují původní obyvatelé. Obecně jde o makroregion s mnoha různorodými etniky austronéského původu. Původní obyvatelstvo výrazně ovlivnilo přistěhovalectví v době kolonizací, a s ním následně i dovlečené infekční choroby, které pro původní obyvatele byly do té doby neznámé. (HANUS a kol. 2019, s. 10, KELE, MARIOT 1992, s. 21-22)

Typicky se původní obyvatelstvo Oceánie dělí na negroidní Melanésany a mongoloidní Mikronésany a Polynésany v závislosti na tom, odkud pocházeli první osadníci. Nejpočetnější zastoupení Melanésanů představují Papuánci, Novokaledonci, Vanuatuané a další. Papuánci jsou charakterizováni nízkým vzrůstem, tmavou barvou kůže a také nízkým stupněm ve společenském vývoji. Specifický je také jazyk, kterým původní obyvatelé Melanésie hovoří. Těch je hned několik, jako například jazyky motu a tolay v Nové Guinei, mota a nguna na Vanuatu nebo bau na Fidži. Mezi Mikronésany patří Karolínci, Kiribatani, Naurijci, Guamci, a další. Jazyky se zde mísí indonéské, polynéské a vlastní. Obyvatelé Polynésie jsou oproti Melanésanům světlejší barvy kůže, díky míchání odlišných ras. Patří sem Samojsci, Tongajci, Maorové, Havajci, nebo Tahit'ané. V oblasti Polynésie se hovoří 16 příbuznými jazyky, mezi které patří například maorština, samojšтина, tahitština, havajština, nebo tuvalština. (KELE, MARIOT 1992, s. 20-22)

Pozorovaným problémem obyvatel Oceánie je podle zjištění Světové zdravotnické organizace (WHO) obezita. „Mezi deset států s nejobéznější populací na světě patří devět ostrovních zemí z Pacifiku, což z něj činí nejtlustší region světa“ (HANUS a kol. 2019, s. 21). Nejhůře na tom je ostrov Niue, kde podíl obézních osob činí 61 % (s hodnotou BMI vyšší než 30, kde BMI neboli tzv. Body Mass Index – Index tělesné hmotnosti je číslo

používané ke klasifikaci obezity nebo naopak podváhy). S obezitou se pojí mnoho zdravotních problémů, jako například cukrovka, nebo srdeční onemocnění. V souvislosti s těmito zdravotními problémy v zemích s problematikou obezity klesá střední délka života. Příčinou je kombinace špatné stravy a nedostatku pohybu. Dochází k tomu, že obyvatelé tichomořských ostrovů dávají přednost kvantitě nad kvalitou. Konkrétně se stává to, že rybáři prodají čerstvě ulovenou rybu, za kterou si koupí několik kusů plechovek jídla nižší kvality s vysokými energetickými hodnotami. V očích tamních obyvatel ale obezita není považována za problém, nýbrž naopak jsou toho přesvědčení, že „velká těla jsou krásná“ (HANUS a kol. 2019, s. 21).

2.3.2 Typy ostrovů v Oceánii

Makroregion Oceánie se skládá z mnoha tisíců ostrovů. Jednotlivé ostrovy se navzájem liší jak svojí rozlohou, tak i svojí výškou. Některé vyčnívají nad hladinu oceánu v pouhých řádech metrů, jiné naopak sahají až do vysokých nadmořských výšek.

Rozdílné je také rozmístění ostrovů napříč Tichým oceánem. Nejvíce ostrovů se nachází v západní části Tichého oceánu, při severovýchodním okraji Austrálie. Směrem na východ se pak zmenšuje nejen počet ostrovů, ale také jejich velikost. Naopak však směrem na východ roste vzdálenost mezi jednotlivými ostrovy. (BRINKE 1987, s. 196, 198)

Podle vzniku se ostrovy rozlišují na přírodní (vzniklé přirozenou cestou), nebo umělé (vytvořené člověkem). Přírodní ostrovy se pak dělí na ostrovy pevninské, vnitrozemské a oceánské. Pevninské ostrovy byly v minulosti spojeny s pevninou. Podrobněji se pevninské ostrovy dále člení na pevninské, bariérové a přílivové. Vnitrozemské ostrovy představují ostrovy říční, jezerní, rybníční a ostrovy v přehradních nádržích. Konečně, mezi oceánské ostrovy spadají ostrovy vulkanické, vzniklé průnikem magmatu na zemský povrch, korálové, vzniklé činností živých organismů, a také ostrovy tektonické. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 2)

Tab. 6: Dělení ostrovů

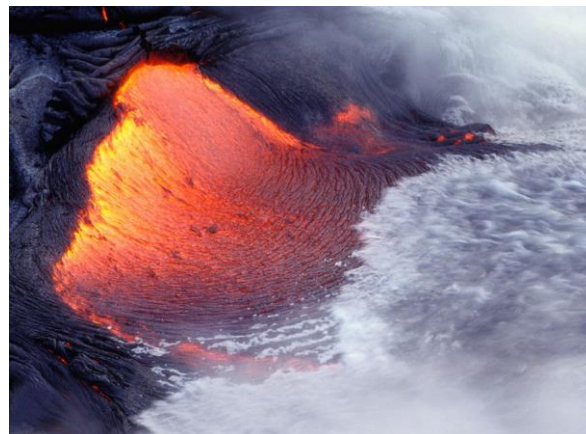
ostrovy	přírodní	pevninské	pevninské
			bariérové
			přílivové
		vnitrozemské	říční
			jezerní
			rybníční
			v přehradních nádržích
		oceánské	vulkanické
			korálové
	tektonické		
umělé			

(zdroj: TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 2)

V makroregionu Oceánie převažují právě ostrovy sopečné nebo korálové. Výjimku tvoří několik ostrovů kontinentálního typu nacházejících se zejména v Melanésii, poblíž Austrálie. Právě s Austrálií tyto ostrovy dříve souvisely. Jde například o ostrovy Nová Guinea, Bismarckovo souostroví, Šalamounovy ostrovy a Nová Kaledonie. (BRINKE 1987, s. 200)

Obr. 10

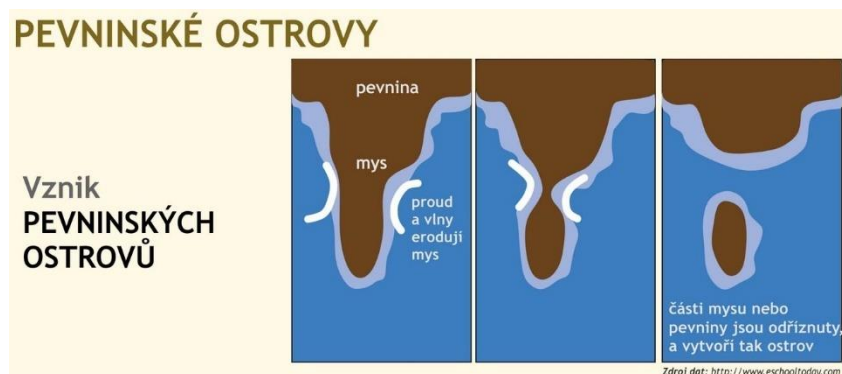
Obr. 11

Obr. 10: Příklad korálového ostrovu – Bora Bora (převzato z NATIONAL GEOGRAPHIC)

Obr. 11: Příklad sopečného ostrovu – Hawaii (převzato z NATIONAL GEOGRAPHIC)

Kontinentální ostrovy

Kontinentální ostrovy byly v minulosti spojeny s pevninou, avšak postupným vývojem povrchu Země byly od pevniny odděleny. Typickým znakem kontinentálních ostrovů je poměrně velká rozloha a nepravidelný tvar. Příkladem v Oceánii jsou ostrovy Nová Guinea, Bismarckovo souostroví, nebo Šalamounovy ostrovy. Jde tedy o velké ostrovy s vrásovými pohořími v oblasti Melanésie. Dříve tyto ostrovy souvisely s Austrálií. Ostrovy od pevniny často oddělují mělká šelfová moře. Kontinentální ostrovy bývají často oblastmi s výskytem četných ložisek nerostných surovin. Jiným příkladem kontinentálního ostrova je i Nový Zéland a Nová Kaledonie. (DEMEK a kol. 2013, s. 145, KELE, MARIOT 1992, s. 15)

Obr. 12: Vznik kontinentálních ostrovů (převzato z TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 5)

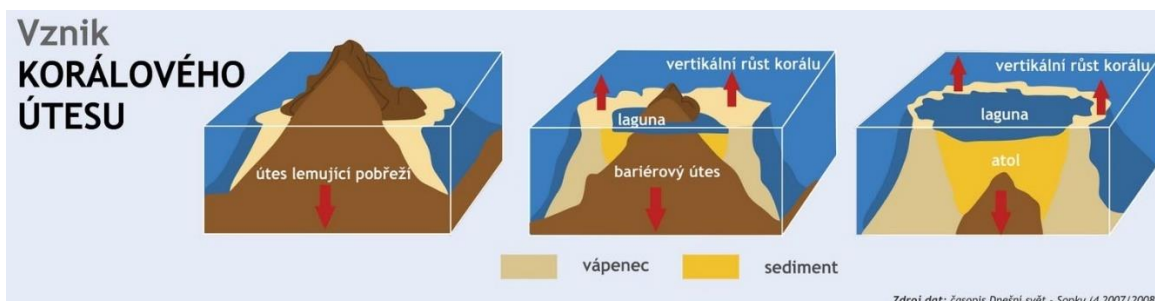
Korálové ostrovy

Dalším typem ostrovů vyskytujících se v Oceánii jsou ostrovy korálové, často také nazývané atoly. Jsou to ostrovy nepravidelného kruhovitého tvaru, které buďto celé, nebo pouze částečně vyčnívají nad hladinu oceánu. Vznikly díky korálům působícím okolo vulkanických ostrovů, které později poklesly pod hladinu moře. Zaplavením ponořeného sopečného ostrova vznikla uprostřed prstence laguna, jejíž hloubka dosahuje průměrně 30 až 50 metrů. Šířka pevniny obvykle nepřevyšuje 1 000 metrů, naopak ale průměr atolu může výjimečně dosahovat až několika desítek kilometrů. Vnější a vnitřní strana atolu se od sebe poměrně liší. Vnější strana atolu příkře klesá do větších hloubek oceánu a je modelována příbojem. Vnitřní strana atolu naopak klesá pozvolna svahem do laguny. Ta bývá často spojena s oceánem jedním či více průlivy. Vyplněním laguny úlomky korálového útesu vzniká korálový ostrov. Stáří korálových ostrovů se odhaduje na 2-8 tisíc let. (BRINKE 1987, s. 203, KELE, MARIOT 1992, s. 15)

Tyto ostrovy mají velmi jednoduchou geologickou stavbu. Prvním, kdo popsal vznik korálových útesů, byl Angličan Charles Darwin. Jedná se o nízké ostrovy, obvykle pouze v jednotkách metrů vyčnívající nad mořskou hladinu. Vybudovali je koráloví polypi, organismy žijící v koloniích. Jejich existence je podmíněna několika faktory. Jsou to zejména tropické, čisté vody, určitá teplota vody, a také hloubka obvykle nepřesahující 40 metrů. Vyskytují se tedy přibližně v zeměpisných šířkách mezi obratníky. Z důvodu lepších podmínek zdrojů potravy na okrajích korálové stavby rostou útesy v těchto místech rychleji, čímž vznikají atoly. (BRINKE 1987, s. 201)

Půda na korálových ostrovech není příliš úrodná. Hlavním důvodem je malá hloubka vrchní půdní vrstvy s nízkým obsahem humusu. Rostlinstvo na těchto ostrovech je tedy omezené, zastoupené jen méně náročnými druhy. Typicky to jsou kokosové palmy, chudé keře a trávy. (BRINKE 1987, s. 203)

I přes neúrodnou půdu je mnoho atolů v Tichém oceánu obydleno. Jejich počet se podle KELEHO a MARIOTA (1992, s. 15) pohybuje kolem 3 300. Největším korálovým ostrovem na světě je Kiritimati (Vánoční ostrov) v rámci polynéských Liniových ostrovů s rozlohou přibližně 388 km². Dalšími příklady korálových ostrovů jsou například Marshallovy ostrovy, Gilbertovy ostrovy, Cookovy ostrovy, Karolíny, Kiribati, Tuvalu, Tuamotu, Wake aj. (ANDĚL a kol. 2019, s. 151)

Obr. 13: Mechanismus vzniku korálových ostrovů (převzato z TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 5)

Sopečné ostrovy

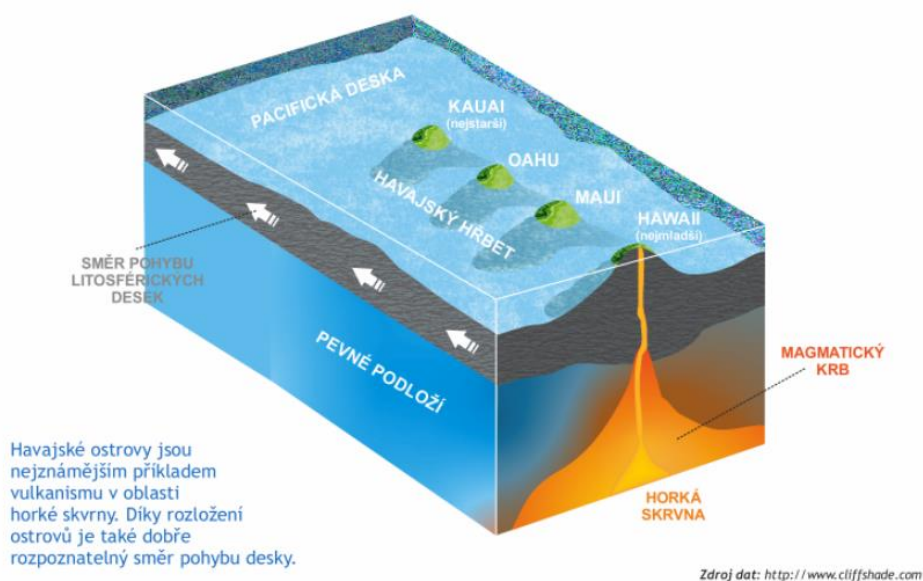
Třetím typem ostrovů jsou ostrovy sopečné, které se v Oceánii vyskytují poměrně hojně. V Tichém oceánu jsou tyto ostrovy nejrozšířenějším typem. Vznikly průnikem žhavého magmatu/lávy na zemský povrch. Často se vyskytují v pásmech, ale také i ojediněle. (KELE, MARIOT 1992, s. 15)

Od korálových ostrovů se značně liší jejich velikostí, výškou i vzhledem. Rozlohou jsou mnohem větší, často velmi vysoké s příkrými svahy přecházejícími do moře. Na rozdíl od korálových ostrovů, které jsou si navzájem velmi podobné, jsou sopečné ostrovy velmi rozmanité. Rozdílné jsou také poměry půdní. Oproti neúrodným korálovým ostrovům je půda na ostrovech sopečných velmi úrodná. Vyskytují se zde andosoly, což jsou sopečné půdy bohaté na jílové minerály s bohatou vrstvou humusu. Z tohoto důvodu jsou zde příznivé podmínky pro rostlinstvo. Na ostrovech se pěstuje rýže, cukrová třtina, tropické ovoce, palmy aj. (BRINKE 1987, s. 203, KELE, MARIOT 1992, s. 15-16)

Většina sopečných ostrovů se nachází podél rozhraní litosférických desek, v Tichém oceánu známém jako Ohnivý kruh. Vznikají v oblasti subdukce litosférických desek, kdy dochází k podsouvání jedné desky pod druhou. To je doprovázeno silnými zemětřeseními a právě sopečnou činností. Příkladem takto vzniklých ostrovů jsou například Mariany (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 4). Takto vzniklé ostrovy se mohou navíc vyskytovat seskupené, kdy tvoří tzv. ostrovní oblouky.

Příkladem sopečných ostrovů jsou Havajské ostrovy ležící v centru Tichého oceánu. Jde o vrcholky podmořských sopečných kuželů, které vyčnívají nad hladinu moře (BRINKE 1987, s. 203). Nejsou však typickým příkladem sopečných ostrovů, především díky jejich vzniku. Příčinou je tzv. horká skvrna (hot spot), což je místo v zemském plášti, kde dochází ke stoupání horkého magmatu. Roztavením pevné litosféry se magma/láva dostává na povrch. Horké skvrny jsou stabilní vůči litosférické desce, proto z důvodu pohybu litosférických desek pak dochází taktéž k posunu horké skvrny, čímž vzniká řetězec sopek. Některé ze sopek jsou již vyhaslé, některé stále činné, vznikají dokonce nové. Nejznámějšími příklady havajských sopek jsou Mauna Kea a Mauna Loa. Sopka Mauna Kea, s výškou počítanou ode dna oceánu, která dosahuje 10 200 m, je nejvyšší sopkou na světě. Od hladiny moře je její výška 4 202 m. Dnes stále činnou sopkou je Kilauea na ostrově Havaii. Jihovýchodně od ostrova pak roste v oceánu sopka Loihi. Kromě Havajských ostrovů je příkladem sopečných ostrovů například Tahiti. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 6)

VZNIK HAVAJSKÝCH OSTROVŮ

Obr. 14: Mechanismus vzniku Havajských ostrovů (převzato z TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 7)

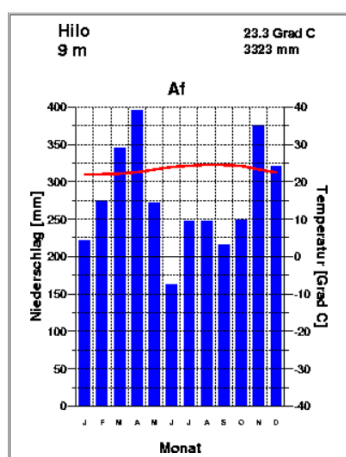
Poloha ostrovů a její vliv na klima

Klima na jednotlivých ostrovech je ovlivněno zejména jejich rozmístěním. Obecně je podnebí většiny ostrovů Oceánie tropické oceánské. Vyznačuje se vysokými denními i ročními průměrnými teplotami vzduchu a také vysokou vlhkostí vzduchu. Polohou většiny makroregionu v oblasti mezi obratníky má tato oblast celoročně dostatek slunečního záření. Charakteristickým jevem je také velmi malé kolísání denních a sezónních teplot vzduchu. Maximální teploty na ostrovech mezi 30 ° s. a j. š. se pohybují kolem 30 °C, minimální pak kolem 20 °C. Oblast okolo rovníku je místem výskytu častých vydatných srážek (1500-7500 mm/rok). Rozložení srážek je v Oceánii velmi nerovnoměrné, ovlivněno mimo jiné atmosférickou cirkulací a reliéfem povrchu, konkrétně návětrnými, případně závětrnými stranami. Nejdeštivějším místem Oceánie je Mt. Waialeale na Havajských ostrovech s hodnotou 11 640 mm/rok. (BRINKE 1987, s. 203-205, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 4, VALENTA, HERBER a kol. 2004, s. 92)

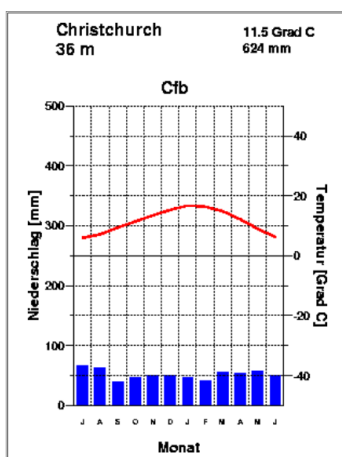
Oblasti poblíž rovníku, zejména západní část Oceánie, jsou také známé častým vznikem tropických cyklón. Při přechodu přes pevninu mohou napáchat vážné škody na majetku, ale i na lidských životech. V Oceánii existují dvě linie, po kterých obvykle tropické cyklóny postupují. V rámci první se tropické cyklóny vytváří přibližně u Karolín a odtud pak putují přes Palauské ostrovy a Filipíny k asijskému pobřeží. Druhá linie začíná u Plaveckých ostrovů (Samoa), kde se tropické cyklóny formují, a postupují přes souostroví Fidži k Přátelským ostrovům (Tonga). Kromě těchto směrů se mohou tropické cyklóny objevit i v jiných oblastech Oceánie, ale to spíše ojediněle. (BRINKE 1987, s. 205-206)

S rostoucí vzdáleností od rovníku se podnebí postupně mění, klesají průměrné teploty vzduchu a zvyšují se rozdíly ročního minima a maxima teplot. Ze subtropického pásma obou polokoulí směrem k rovníku vanou pasáty, což jsou pravidelné celoročně vanoucí východní větry vznikající důsledkem všeobecné cirkulace atmosféry na Zemi. Na severní polokouli je směr proudění těchto větrů severovýchodní, na jižní polokouli jsou to pak pasáty jihovýchodní. Významnou roli vzhledem k pasátům hraje poloha ostrovů. Pasáty totiž zapříčiňují větší množství srážek na návětrných stranách vysokých ostrovů. Díky tomu je v těchto oblastech bohatší vegetace než na stranách závětrných, místy se vyskytují i tropické deštné lesy, například na ostrově Nová Guinea. Vyznačuje se pestrá druhovou skladbou s výskytem vzácných dřevin, kapradin, lián, palem, a pobřežních mangrovníků. Podnebí Nové Guinei je vzhledem k jeho velké rozloze různorodé. Kromě pobřežních oblastí s celoročními teplotami pohybujícími se kolem 28 °C, převládajícími tropickými deštnými lesy na většině území ostrova, bývají vrcholy hor pokryty sněhem. Zejména nejvyšší hora papuánské strany ostrova Mount Wilhelm, která je se svými 4509 m n. m. i nejvyšší horou Oceánie. (ANDĚL a kol. 2019, s. 150-151, DEMEK a kol. 2013, s. 145, KELE, MARIOT 1992, s. 16-17)

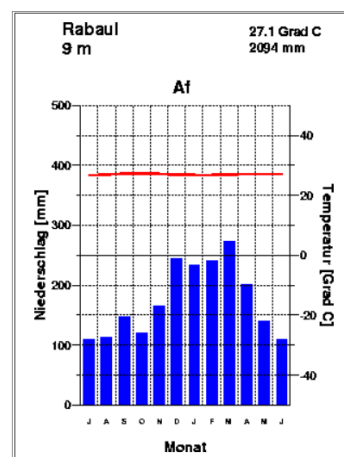
Směrem na jih se dostáváme postupně do mírnějších pásem, kdy Severní ostrov Nového Zélandu má podnebí subtropické se zachovalými subtropickými deštnými lesy, Jižní ostrov již náleží do pásu mírného s typickým střídáním čtyř ročních období. V horách je klima chladnější, pohoří Jižních Alp jsou zaledněna. Maximální teploty se na Novém Zélandu pohybují kolem 25 °C, naopak minimální se pohybují pod bodem mrazu. Nejnižší naměřená teplota -25,6 °C byla naměřena v červenci roku 1903 v Ranfurly na Jižním ostrově (ANDĚL a kol. 2019, s. 151, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 4, VALENTA, HERBER a kol. 2004, s. 92). Rozdílnost typů lze dokumentovat mimo jiné i na klimadiagramech (viz Obr. 15, Obr. 16 a Obr. 17).

Obr. 15

Obr. 16

Obr. 17

Obr. 15, 16, 17: Klimadiagramy vybraných stanic Oceánie (převzato z KLIMADIAGRAMME WELTWEIT, 2022)

Přírodní zdroje

Co se týče nerostných surovin, vzhledem k malé velikosti a geologické stavbě většiny ostrovů jsou ložiska malá, nebo zcela chybějící. Za zmínku však stojí ostrovy Nový Zéland, Papua-Nová Guinea, Nauru, nebo Nová Kaledonie. Na ostrovech Nový Zéland a Papua-Nová Guinea se těží energetické suroviny, jako jsou uhlí, ropa, zemní plyn, nicméně těžba probíhá pouze v malém rozsahu. Význam těchto surovin je tak pouze lokální. Větší význam představují ložiska rud. Na Novém Zélandu se kromě výše zmíněných energetických surovin nachází také ložiska železné rudy, zlata, nebo stříbra. Papua-Nová Guinea má taktéž ložiska zlata a stříbra, navíc ale i mědi, platiny, niklu a kobaltu. V produkci niklu a kobaltu však v regionu dominuje jako největší producent těchto surovin Nová Kaledonie. Z dalších oblastí s výskytem ložisek nerostných surovin je to ještě Fidži a Šalamounovy ostrovy, kde se nacházejí ložiska bauxitu, a také zlata a stříbra. V regionu se také nachází ložiska fosfátů, konkrétně na ostrově Nauru. Těžba fosfátů byla pro tuto zemi ekonomicky významná. Podle autorů Baar, Baarová (2018, s. 133) „těžba umožnila podobnou míru blahobytu, jakou mají malé ropné státy u Perského zálivu“. Následné ukončení těžby způsobilo takový ekonomický propad, že je země na pokraji bankrotu a ztráty nezávislosti. Navíc je velká část ostrova následkem těžby neobyvatelná. (ANDĚL a kol. 2019, s. 154-155, BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 133, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 12)

Ostrovy Oceánie mají díky své převažující poloze v tropickém a subtropickém podnebném pásmu poměrně příznivé podmínky pro rostlinstvo a s ním spojené zemědělství. Problémem však jsou podmínky půdní, kdy konkrétně ostrovy, které jsou korálového původu, nejsou příliš úrodné z důvodu chudé humusové vrstvy a malé velikosti ostrovu. Tyto ostrovy jsou zastoupené pouze nenáročnými druhy, zejména kokosovými palmami, chudými keři a trávami. Naopak nejúrodnější jsou půdy na ostrovech sopečných, problémem však často je velký sklon reliéfu. Zemědělství však přesto v tomto makroregionu hraje významnou roli, zejména zemědělství samozásobitelské. Hlavními pěstovanými, a často také vyváženými, plodinami jsou kokosové ořechy, kopra, tropické ovoce, kakao, nebo káva. Z rostlinstva významnými oblastmi jsou dále Nová Kaledonie s až 90% podílem endemických druhů rostlin, také Nový Zéland, nebo Papua-Nová Guinea s rostlinstvem tropického deštného lesu. (BIČÍK a kol. 2019, s. 99, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 12)

Z živočišstva ve většině Oceánie převažují hlavně mořští živočichové. Ti jsou také hlavním produktem vývozu. Celkem z Oceánie pochází až 40 % světového úlovku tuňáka, zejména z oblastí Americká Samoa, Fidži, Vanuatu aj. Postupem času vzrostl zájem o akvakulturu, které v oblasti Oceánie mají poměrně velký význam. Jedná se například o chovatelství perlorodek na farmách za účelem produkce černých perel, dále ale také o produkci mořských řas, krevet, garnátů, tilápií, zév a dalších. (BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 133, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 12)

Suchozemští živočichové se vyskytují hlavně na větších ostrovech, jako jsou Nový Zéland, nebo Nová Guinea. Právě Nová Guinea je specifická kombinací dvou druhů biot, malajské a australské. (ANDĚL a kol. 2019, s. 151-152)

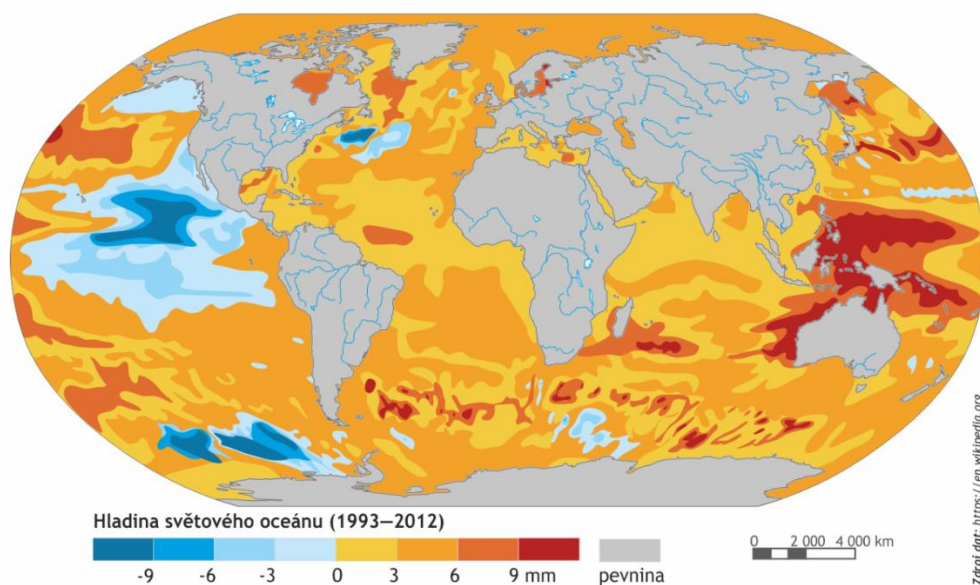
2.3.3 Dopady na životní prostředí

Tak jako jiné oblasti na Zemi, i region Oceánie se potýká s řadou problémů ovlivňujících životní prostředí. Některé vznikly přirozeně, jiné jako následek lidské činnosti. Pro následující kapitolu byla vybrána tři témata, která by při výuce makroregionu Oceánie mohla zaujmout i žáky neprojevuující zájem o daný makroregion, nebo obecně o zeměpis/geografii.

Změna klimatu a její dopad v Oceánii

„V důsledku nárůstu celosvětové průměrné teploty dochází k vzestupu hladiny oceánů. Od počátku satelitních měření na začátku 90. let 20. století činí průměrný vzestup hladiny zhruba 2,7 mm ročně, přičemž každým rokem je hodnota vyšší. Aktuálně je již přibližně 3,4 mm ročně. To znamená, že za poslední čtvrtstoletí se hladina oceánů zvýšila v průměru o 7 cm. Pokud by tento trend pokračoval, na konci 21. století by byla mořská hladina o více než půl metru výš, což způsobí značné problémy v pobřežních oblastech.“ (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20). Podle Rozvojového programu OSN (UNDP 2012) se dokonce do roku 2100 předpokládá nárůst mořské hladiny až o 120-200 cm.

Vzestup mořské hladiny, ke kterému dochází vlivem změny klimatu, konkrétně nárůstem globální teploty vzduchu, tak představuje potencionální hrozbu především pro ostrovy s malou nadmořskou výškou (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 4). Obecně se však změna mořské hladiny v různých místech na světě značně liší. Existují tak části moří nebo oceánů, ve kterých hladina vzrůstá, ale naopak i oblasti, kde mořská hladina klesá. Rozdíly jsou znázorněny na přiložené mapě světa (viz Obr. 18).

Obr. 18: Rozdíly v růstu hladiny světového oceánu (převzato z TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20)

Jednou z oblastí potýkající se s problémem rostoucí hladiny oceánu je zejména souostroví Tuvalu. Jedná se o jednu z nejmenších zemí na světě s celkovým počtem asi 11 000 obyvatel žijících přibližně na 26 km². Skládá se celkem ze tří ostrovů a devíti atolů, z nichž většina vystupuje nad hladinu moře v řádu pouhých jednotek metrů. Ponoření pod hladinu moře v současnosti hrozí již dvěma atolům. S dalším vývojem změny klimatu však podobné riziko do budoucna hrozí i dalším atolům a ostrovům. (THE GUARDIAN 2019, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20)

Obr. 19: Tuvalský ostrov Fongafale a jeho nízká nadmořská výška (převzato z THE GUARDIAN 2019)

Podle vědců zabývajících se danou problematikou bylo předpovězeno, že se Tuvalu během následujících 50 až 100 let stane neobyvatelným místem. Místní obyvatelé se však domnívají, že k tomu dojde mnohem dříve. Vinu za tento osud obyvatelé přisuzují činnosti člověka, zejména hospodářským činnostem vyspělých zemí. Často odsuzovanou zemí představiteli tichomořských ostrovů je například jim „blízká“ Austrálie, která navzdory závazkům nepodniká žádné výraznější kroky ke snížení emisí oxidu uhličitého. (THE GUARDIAN 2019, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20)

Souostroví Tuvalu je podle Rozvojového programu OSN označováno jako nejméně rozvinutá země, která je velmi zranitelná vzhledem k dopadům změny klimatu. Právě obyvatelé ostrovů Tuvalu jsou do budoucna předpokládáni jako první uprchlíci na světě kvůli změně klimatu. Oficiální stanovisko vládní politiky Tuvalu je však takové, že evakuaci ostrovů připouští až jako poslední možnou variantu. Mezi staršími obyvateli často panují obavy, že přestěhováním na jiný ostrov hrozí ztráta vlastních tradic, zvyků, kultury

a identity. Mladá generace je přestěhování nakloněna více, především kvůli ohledům na jejich potomky a další generace. Z důvodu zaplavování velké části pevniny při přílivu, a s tím spojené zasolení slanou vodou, se půda stává nevhodnou pro zemědělství. Postupným zaplavováním větší části pevniny tak místní obyvatelé přicházejí o stále více půdy, na které by mohli pěstovat plodiny vhodné pro vlastní spotřebu nebo pro finanční zisk z exportu. Kromě zemědělské půdy dochází zaplavováním pevniny i ke zmenšování zdrojů sladké vody. Na ostrovech se však často projevují i další dopady změny klimatu, konkrétně rostoucí teplota vzduchu, častější výskyt intenzivních bouřek, tropických cyklón a záplav, zrychlená eroze pobřežních oblastí, degradace korálových útesů a další. (THE GUARDIAN 2019, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20)

Dalšími oblastmi, se stejným problémem jako Tuvalu, jsou i Kiribati, Marshallovy ostrovy, Tokelau nebo také asijské Maledivy. Přehled dalších oblastí je možno vyhledat pomocí aplikace pobřežních rizik (CLIMATE CENTRAL 2021). Všechny zmíněné oblasti se zapojují do aktivit směřujících ke zmírnění dopadů změn klimatu, jako je například Pařížská dohoda, ale i další. Usilují zejména o to, aby velmoci, jejichž podíl na emisích skleníkových plynů je vysoký, tento podíl snížily. Samy mimo jiné učinily již mnoho opatření ke snížení emisí, ale vzhledem k tomu, že jejich podíl na celkovém množství emisí je zanedbatelný, nemají tato opatření význam, pokud určitá opatření nezavedou i země s podílem vyšším.

Částečnou pomoc postiženým oblastem nabídl zejména Nový Zéland díky zavedení nové vízové kategorie. Díky tomu mají obyvatelé tichomořských ostrovů jednodušší podmínky pro přestěhování právě na Nový Zéland nebo na ostrov Niue. Fidži pomoc realizuje prostřednictvím pronájmu svých ostrovů. Ostrov Kioa tak mají pronajatý obyvatelé Tuvalu, na část ostrova Vanua Levu se naopak přesouvají obyvatelé Kiribati. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20)

Paradoxně však spolu s hladinou moře rostou i některé ostrovy. Příkladem je Jeh Island, jeden z atolů na Marshallových ostrovech, kde vědci dokázali, že rozloha ostrova vzrostla o 13 % ve srovnání s rokem 1943. Podobného závěru dospěla i studie Univerzity v Aucklandu v rámci souostroví Tuvalu. Přestože byla tato země dlouhou dobu považována za potencionálně první potopenou zemi, výsledky studie ukázaly nárůst rozlohy Tuvalu přibližně o 3 % mezi lety 1971 a 2014. Obrovský význam představuje právě geologická stavba ostrovů, zejména atolů a jejich expanze sedimentací a růstem schránek korálů. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20, SMITHSONIAN MAGAZINE 2020).

Na základně uskutečněných studií to tedy vypadá tak, že přestěhování obyvatel před hrozícím ponořením některých ostrovů pod mořskou hladinu nebude místy nezbytné. Přesto však je problematice narůstající mořské hladiny potřeba věnovat zvýšenou pozornost a učinit jistá preventivní opatření. Rozhodující úlohu zde především hraje čas, konkrétně zda koráli budou narůstat rychleji než mořská hladina.

Odpadky v Tichém oceánu

Problematika odpadků v oceánu byla objevena v roce 1997 v oblasti mezi Havajskými ostrovy a americkou Kalifornií. Nadměrného množství plujících odpadků v dané oblasti Tichého oceánu si tehdy při plavbě všiml námořní kapitán Charles J. Moore. Proplutí mu údajně trvalo celkem 7 dnů. Oblast byla pojmenována jako Velká tichomořská odpadková skvrna, anglicky Great Pacific Garbage Patch. Po tomto objevu následovala řada výzkumů nejen této, ale i dalších oblastí oceánů. Díky nim se ukázalo, že právě Velká tichomořská odpadková skvrna (někdy také překládána jako Velký tichomořský odpadkový vír) představuje napříč ostatními oceány oblast s největší koncentrací odpadků, s odhadovanou rozlohou pohybující se kolem 1,6 miliónů km². Pro představu tak jde o oblast dvakrát větší než americký stát Texas nebo trojnásobek rozlohy Francie. Pouze v této oblasti bylo odhadnuto více než 1,8 bilionu kusů plastu o celkové hmotnosti asi 80 000 tun. Odhad jak rozlohy, tak i množství a hmotnosti odpadků, byl proveden na základě vzorků a monitorování terénu 30 čluny se sítěmi a letadly pořizujícími letecké snímky. Ze zjištěných hodnot tak připadá na každého člověka na Zemi přibližně 250 kusů plastu z Velké tichomořské odpadkové skvrny. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20, THE OCEAN CLEANUP 2022)

Mnohdy bývá Velká tichomořská odpadková skvrna považována za osmý kontinent na Zemi, především díky své rozloze a mohutnosti. Jelikož se však jedná o mnoho samostatných částí, nikoliv o jeden útvar, je označení neodpovídající. (IBERDROLA 2022)

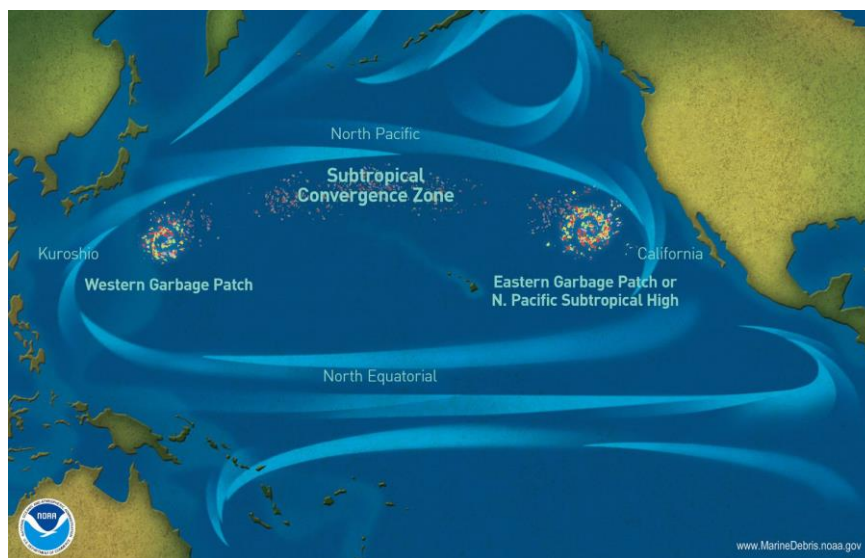
Obr. 20, 21: Plovoucí odpadky Velké tichomořské odpadkové skvrny (převzato z NATIONAL GEOGRAPHIC 2019)

Do oceánu je obecně možné ukládat pouze biologicky rozložitelný odpad. „Většinu odpadu v oceánech však tvoří plasty, které jsou v přírodě prakticky nerozložitelné. Jejich ukládání do moře je zakázáno, přesto se jich do oceánu dostane ročně kolem 8 milionů tun.“ (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20).

Nejčastějšími plastovými předměty jsou sáčky, uzávěry lahví, plastové lahve a mnoho dalších. Postupně se plastové předměty vlivem slunečního záření a dalších faktorů rozpadají na drobnější kousky, které se hromadí spolu s dalšími předměty, jako jsou rybářské sítě, atd. Odpadky není znečištěna pouze hladina oceánu, ale i jeho další části, jelikož po nějaké době až 70 % předmětů klesá na dno oceánu. (NATIONAL GEOGRAPHIC 2019)

Nejčastěji se odpad do oceánů dostává řekami, větrem z pevniny, ale i díky lodní dopravě, rybolovu nebo mořským skládkám. Značný podíl na množství odpadků v oceánech mají také lidé, kteří volně odhazují odpadky na plážích, případně rovnou do moře. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20)

Díky své lehkosti se plasty vznášejí na hladině moře a snadno se pohybují spolu s vlněním a mořskými proudy. Část odpadků může být vyplavena v pobřežních oblastech a na plážích, zbytek se však pohybuje spolu s mořskými proudy, které v oceánech vytváří tzv. proudové koloběhy. V Tichém oceánu se vyskytují dva subtropické koloběhy, severní a jižní. Výše zmíněná Velká tichomořská odpadková skvrna spadá do severního tichomořského koloběhu. Skládá se celkem ze dvou částí, z východní části (Eastern Garbage Patch) rozprostírající se mezi Havajskými ostrovy a americkou Kalifornií a západní části (Western Garbage Patch) nacházející se poblíž japonského pobřeží. (NATIONAL GEOGRAPHIC 2019, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20)

Obr. 22: Tichomořské proudové koloběhy (převzato z NATIONAL GEOGRAPHIC 2019)

Kusy odpadků se také mohou dostat do kontaktu s živočichy a mnohdy jsou i příčinou jejich úmrtí. Takové případy jsou často medializovány a problematice znečištění oceánu je věnována větší pozornost. Nejčastěji se to týká želv, albatrosů, tuleňů a dalších mořských živočichů. Obvykle dochází k záměně drobných plastových odpadků za potravu. Podle The Ocean Cleanup (2022) se při hladině oceánu v oblasti Velké tichomořské odpadkové skvrny vyskytuje až 180x více plastů než mořských živočichů. Například u albatrosů dochází k záměně plastových pelet za rybí jikry, kterými dospělí jedinci krmí svá mláďata. V důsledku toho mláďata umírají hladem nebo protrhnutím orgánů. Druhým rizikem je možnost zamotání mořských živočichů do volně plujících rybářských sítí, často označovaných jako sítě duchů. To se týká zejména větších živočichů jako jsou želvy, tuleni a další. (NATIONAL GEOGRAPHIC 2019, THE OCEAN CLEANUP 2022)

Obr. 23: Želva postižená plastovým odpadem
(převzato z PLANET EXPERTS 2015)

Obr. 24: Častá příčina úmrtí živočichů
(převzato z NATIONAL GEOGRAPHIC 2019)

Vzhledem k výrazné vzdálenosti Velké tichomořské odpadkové skvrny od pobřeží jakéhokoliv státu, žádný nemá zájem převzít odpovědnost za jeho vyčištění. Pozornost této problematice věnují zejména mezinárodní organizace, které se snaží zabránit dalšímu růstu. V rámci snahy o vyčištění oceánů byla v roce 2013 založena organizace Ocean Cleanup (Úklid oceánu), jejíž cílem je vytvoření systému schopného sbírat plastový odpad v mořích. Nejprve probíhaly expedice vymezující rozsah oblasti a následně zkoumání sesbíraných kusů odpadků. S dalšími expedicemi se vyvíjel i způsob sběru vzorků, například vývojem víceúrovňové vlečné sítě dosahující až do hloubky 5 metrů. Všechny expedice se však soustředily na sběr vzorků, nikoliv na rozsáhlejší čištění oblasti. Teprve po pěti letech od založení organizace, po dlouhém výzkumu a konstrukčním vývoji, bylo v roce 2018 vysláno první sběrné zařízení k Velké tichomořské odpadkové skvrně s cílem během následujících pěti let vyčistit 50 % oblasti. Šlo o systém tvořený plovoucí bariérou se světly, navigačním signálem, GPS a majáky, poháněný solárními panely, větrem, vlnami a mořskými proudy. Kvůli technickým problémům však musel být systém po několika měsících odvezen k opravě. Opravený a vylepšený model byl v roce 2021 opět vyslán na stejné místo, tentokrát již úspěšně. Do budoucna je cílem umístění systému do všech oceánů. (NATIONAL GEOGRAPHIC 2019, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20, THE OCEAN CLEANUP 2022)

Jak již bylo zmíněno výše, část odpadků může být vyplavena na pobřežích a zůstává na plážích. S tímto problémem se potýkají zejména Pitcairnovy ostrovy, skládající se celkem ze 4 ostrovů, Pitcairn, Henderson, Ducie a Oeno, z nichž Pitcairn je jediný obydlený. V minulosti byly známy zejména atoly Ducie a Oeno jako jedny z nejvíce znečištěných oblastí vyplavenými odpadky. Prvenství však později převzal Hendersonův ostrov, atol o rozloze necelých 38 km², zapsaný na seznamu Světového dědictví UNESCO díky svému nedotčenému ekosystému s výskytem několika ohrožených druhů. Ty jsou však nyní ohroženy kvůli vyplavení 37 milionů kusů plastových odpadků o hmotnosti 17 tun, které byly na ostrov přineseny i přes jeho odlehlost, čítající 4 800 km od nejbližšího města. Vyplavenými předměty byly rybářské sítě, bóje, plastové tašky, zubní kartáčky a spousta dalších. (DAILY MAIL 2017)

Jaderné pokusy v Oceánii

Po druhé světové válce Spojené státy americké obnovily jaderné testování v Tichém oceánu, konkrétně na Marshallových ostrovech na atolech Bikini a Eniwetok. Administrativní kontrolu nad Marshallovými ostrovy převzala vláda Spojených států amerických v roce 1944 od Japonska a udržela si ji až do roku 1986, kdy ostrovy získaly nezávislost. Po vysídlení obyvatel žijících na výše zmíněných atolech zde bylo mezi lety 1946 až 1958 provedeno celkem 67 jaderných pokusů, z nichž 23 proběhlo pouze v okolí atolu Bikini. Testy probíhaly přímo na pevnině, ale i ve vzduchu nebo pod mořskou hladinou. (BIKINI ATOLL 2022, WORLD HERITAGE CONVENTION 2022)

Účinek jaderných zbraní byl nejprve testován na námořních cílech, konkrétně na bezpilotních lodích. Série těchto pokusů bývá označována jako Operace Crossroads. Zbraně byly testovány jak ve vzduchu, tak i pod mořskou hladinou. Následkem tohoto testování bylo v roce 1946 na dno laguny atolu Bikini potopeno několik lodí, které dokazují sílu jaderných zbraní. Dalším důkazem je například obří kráter Bravo vzniklý následkem výbuchu největšího jaderného zařízení Spojených států amerických. K výbuchu došlo na povrchu pevniny v severozápadní části atolu Bikini. Následkem exploze vznikl kráter hluboký přibližně 60 metrů s průměrem asi 1,5 km, který zničil původní pevninu a korálový útes, který se na tomto místě vyskytoval. Rozsáhlý radioaktivní spad dosáhl až k atolu Rongelap, který byl v té době osídlený a mnoho lidí tak bylo vystaveno radiaci. (BIKINI ATOLL 2022, WORLD HERITAGE CONVENTION 2022)

Součástí pokusů byla také v roce 1952 zkouška první termonukleární zbraně na světě, neboli vodíkové bomby na atolu Eniwetok. Zařízení vážilo asi 82 tun a zabíralo prostor velikosti malé budovy. V prvních vteřinách po výbuchu vznikla obří ohnivá koule přirovnávaná čtvrtině velikosti Manhattanu. Za pouhé dvě minuty poté dosáhl mrak výšky více než 12 kilometrů, v maximu sahal až do 160 kilometrů. (BRITANNICA 2022)

Obr. 25: Kráter Bravo v severozápadní části atolu Bikini (převzato z BIKINI ATOLL 2022)

Obr. 26: Exploze na atolu Eniwetok (převzato z WIKIMEDIA COMMONS 2022)

Bývá uváděno, že testy měly intenzitu až 7000krát větší než bomba v Hirošimě. To se samozřejmě podepsalo na podobě atolů a jejich životním prostředí, ale také na lidském zdraví těch, kteří byli vystaveni radiaci. O půl století později, v roce 2010 byl atol Bikini zapsán na seznam Světového dědictví UNESCO díky své univerzální hodnotě jednak vojenských pozůstatků jaderných testů, ale i charakteristických pozemských a podvodních krajinných prvků. Představuje jakýsi symbol zrodu studené války a zbraní hromadného ničení. (WORLD HERITAGE CONVENTION 2022)

Následky jaderného testování na Marshallových ostrovech jsou dlouhodobé, na atolech Bikini i Eniwetok stále zůstává zbytková radioaktivita. Obrovské množství radioaktivního odpadu je zejména pohřbeno pod betonovou kopulí. Z důvodu přítomnosti radioaktivních částic jsou nejen oba atoly, ale i ostatní oblasti, na kterých byly prováděny jaderné pokusy, dodnes životu nebezpečné a z toho důvodu neobydlené. Riziko představují zejména plodiny pěstované v kontaminované půdě, jejichž konzumace vede k vystavení radiaci. Paradoxem potom je fakt, že ryby žijící v laguně považovány za nebezpečné z důvodu kontaminace nejsou. (BIKINI ATOLL 2022)

Obr. 27: Betonová kopule pohřbívající radioaktivní odpad (převzato z BIKINI ATOLL 2022)

Spojené státy americké však nebyly jedinou zemí, která prováděla jaderné pokusy v odlehlých oblastech Tichého oceánu. Dalšími zapojenými zeměmi byly například Francie nebo Spojené království. Kromě atolů na Marshallových ostrovech bylo zasaženo i mnoho dalších oblastí. Francie své pokusy prováděla na atolech Mururoa a Fangataufa, které jsou součástí Francouzské Polynésie, Velká Británie na kiribatském ostrově Kiritimati. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 18)

2.3.4 Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů

Hospodářství se obecně dělí do několika sektorů, označovaných jako primér, sekundér, terciér, kvartér, popř. kvintér. Do primárního sektoru spadá zejména zemědělství, rybolov a těžba surovin. Sekundér se zabývá následným zpracováním produktů získaných v priméru. Do tohoto sektoru se řadí všechna odvětví průmyslu. Terciér pak vymezuje oblast služeb. Ve vyspělých zemích bývá z terciéru navíc vyčleněn kvartér a kvintér. Kvartér se zabývá peněžnictvím, kvintér vědou a výzkumem.

V makroregionu Oceánie je zastoupen hlavně sektor primární, sekundární a terciární. Z priméru je ve většině zemí Oceánie nejčastěji zastoupen rybolov, popřípadě zemědělství. V sekundárním sektoru z drtivé většiny převažuje zpracovatelský průmysl, konkrétně potravinářství zaměřené na zpracování a export produktů. V rámci terciéru má největší význam cestovní ruch. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s.14)

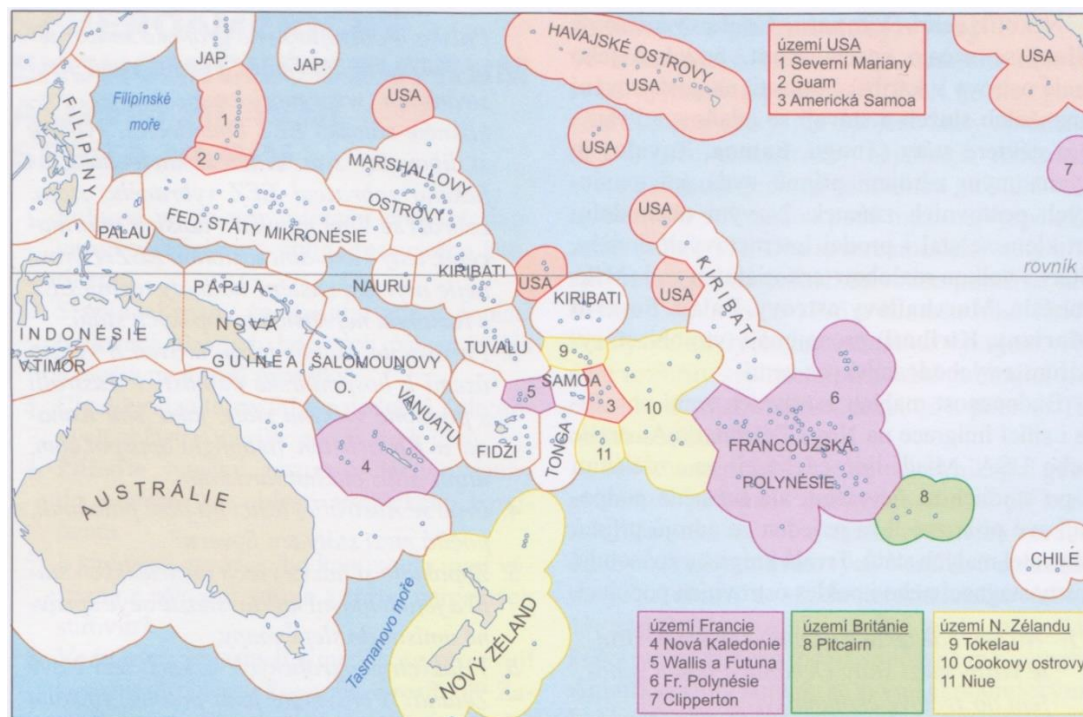
Při řešení tématu ekonomiky Oceánie je však potřeba věnovat zvýšenou pozornost údajům vysvětlujícím hodnoty pro celý makroregion, které totiž často zahrnují také Austrálii. Takové charakteristiky mohou zkreslovat realitu, protože ekonomika, stejně jako například i demografické charakteristiky, je napříč Oceánií typická svojí extrémní diferenciací. Pouze samotná Austrálie, jež se řadí mezi vyspělé země světa, vyprodukuje 87 % HDP Oceánie. Spolu s Novým Zélandem, který taktéž patří k vyspělým zemím, dosahuje HDP až 98 % celého makroregionu. Podle Statistic Times (2021) pak na Melanésii připadá přibližně 1,78 %, na Polynésii 0,07 % a nejmenší podíl má Mikronésie s hodnotou pouhých 0,06 %. Speciální roli představují i Havajské ostrovy, které jsou součástí Spojených států amerických. Ve srovnání s dominantní Austrálií, vyspělým Novým Zélandem a Havajskými ostrovy, bývají ostatní ostrovy Oceánie považovány za „hospodářské trpaslíky“. Za vyspělostí jak Austrálie, tak i Nového Zélandu stojí historický vliv Evropy a její koloniální nadvlády, zejména z oblasti dnešní Velké Británie. Nejenom díky tomuto, ale i s ohledem na dostatek přírodních zdrojů, se obě země zařadily mezi ekonomicky nevyspělejší regiony zapojené do procesu globalizace. (ANDĚL a kol. 2019, s. 149, 154-155, BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 130)

Na druhé straně, oproti výše zmíněným vyspělým zemím, se ostatní regiony Oceánie řadí spíše mezi rozvojové. Čtyři země Oceánie dokonce spadají mezi nejméně rozvinuté na světě. Jsou to Kiribati, Tuvalu, Vanuatu a Šalamounovy ostrovy. Výjimku představují zejména země s podmínkami pro pěstování vybraných zemědělských produktů jako jsou káva, kakao, banány, cukr, anebo země s ložisky nerostných surovin. Příkladem je Nová Kaledonie s těžbou niklu nebo těžba fosfátů na Nauru. (ANDĚL a kol. 2019, s. 154-155, BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 130, 133, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s.18)

Význam oceánu v primárním sektoru hospodářství

Jak již bylo zmíněno, rybolov představuje nejčastější odvětví priméru Oceánie. Především mezi menšími ostrovními zeměmi má obrovský význam. Důvodem zaměření na toto odvětví je především nedostatek půdy na ostrovech, který limituje rozvoj zemědělství. To na většině ostrovů je tak pouze samozásobitelské. Téměř všechny ostrovy produkují kokosové ořechy, některé navíc i další produkty. Přesto však zásoby nejsou tak velké a většina potravin musí být dovážena. Jedná se hlavně o obilniny, maso, mléčné výrobky a nápoje. Rybolov se jako jeden z mála odvětví podílí ve větší míře na světové produkci, a to konkrétně úlovkem tuňáka, kdy 40 % úlovků pochází právě z Oceánie. Hlavními oblastmi jsou Americká Samoa, Fidži nebo Vanuatu s výskytem konzerváren. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 3, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s.12)

Oceán je pro státy Oceánie významný také díky exkluzivní ekonomické zóně. Jde o námořní prostor dosahující do vzdálenosti 370 km od pevniny, který státům v Oceánii zajišťuje přístup k přírodnímu bohatství. Zajímavým příkladem je stát Nauru, rozlohou třetí nejmenší stát na světě, jehož exkluzivní ekonomická zóna se přirovnává rozloze Polska. Pro státy Oceánie představuje významnou část ekonomiky díky příjmům z poplatků za přístup do těchto vod. Na některých ostrovech představují poplatky nejvyšší procento celkových příjmů. V Tokelau je to až 95 %, v Kiribati 42 %, na ostatních ostrovech je podíl nižší než 25 %. Důvodem jsou jednak nízké poplatky za přístup, ale i nedostatek financí na to, aby země lovily na moři samy. Z toho důvodu státy pronajímají oblasti svých teritoriálních vod rybářům z východoasijských zemí a obyvatelé zemí jsou často na zahraničních lodích zaměstnáni. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 3, BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 134)

Obr. 28: Teritoriální vody Oceánie (převzato z BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 133)

Kromě výše zmíněných se produkční potencial zemí Oceánie nachází navíc i v akvakultuře. „Úspěšnými akvakulturními projekty jsou produkce černých perel (Francouzská Polynésie, Cookovy ostrovy, Marshallovy ostrovy, Mikronésie), mořských řas (Kiribati, Tonga) nebo krevet (Nová Kaledonie, Guam). Rozvíjí se také chov sladkovodních tilápií (Guam, PNG, Fidži, Nauru), zév (Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Tonga), krabů (Guam) či garnátů (Vanuatu, Wallis a Futuna).“ (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 3)

Zesílení významu sekundéru díky vzájemné spolupráci

Hlavním odvětvím sekundéru Oceánie je zpracovatelský průmysl, zejména potravinářství zaměřené na zpracování a export produktů. Předmětem vývozu z většiny zemí Oceánie je kopra zpracovávána z kokosové palmy. Jedná o sušená jádra kokosových ořechů, využívaných k výrobě dalších potravin. Kromě jader bývají využívány i další části kokosové palmy, konkrétně šťáva, dužina i skořápka z ořechů, dřevo z kmenů, a také samotné listy.

Exportních surovin však v řadě zemí není dostatek, proto jsou tyto země odkázány na pomoc z jiných zemí. Jsou to právě Austrálie a Nový Zéland, kteří malým státům pomáhají v mnoha ohledech, například investicemi do rozvoje ekonomik nebo odebráním jejich produktů. Oblast Tichého oceánu tyto dvě vyspělé země považují za svoji sféru vlivu. (BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 130-131)

Právě díky spolupráci mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi bylo v roce 1971 založeno Jihopacifické fórum (South Pacific Forum). Postupné připojení všech nezávislých států Oceánie vedlo v roce 2001 k přejmenování na Fórum pacifických ostrovů (Pacific Island Forum). Součástí bylo 18 států a závislých území včetně Austrálie, jejichž cílem byla užší spolupráce zapojených států v oblasti obchodu, dopravy a regionálního rozvoje. Následně, v roce 2011, se země dohodly na bezcelním exportu malých států do Austrálie a na Nový Zéland. Kromě tohoto uskupení, i samotná Austrálie a Nový Zéland uzavřely Australsko-novozélandskou dohodu o těsnějších hospodářských vztazích a obchodu (Australia-New Zealand Closer Economic Relations and Trade Agreement, zkráceně CER). (BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 131, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s.18)

Oceánické státy jako atraktivní turistická destinace a hlavní zdroj terciéru

Jak již název podkapitoly napovídá, hlavním odvětvím terciéru Oceánie je cestovní ruch, zejména do exotických oblastí. Ve většině zemí představuje cestovní ruch dokonce hlavní zdroj příjmů. Jedná se například o Francouzskou Polynésii, Novou Kaledonii, Guam, Severní Mariany, Cookovy ostrovy a Fidži. Obecně se terciér podílí na HDP 60 až 75 % a zaměstnává velké procento obyvatel jednotlivých zemí. Výjimku tvoří zejména Papua-Nová Guinea, jejíž podíl služeb ve struktuře HDP je nejslabší, konkrétně méně než 50 %. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 3, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s.16)

„Oceánické státy většinou považujeme za atraktivní turistickou destinaci, v níž lidé stále žijí tradičním způsobem. Globalizační procesy však působí i zde, lidé se chtějí mít lépe, sledují vývoj ve světě a snaží se svoje ostrovní domovy přizpůsobit nové době a zapojit se do světové ekonomiky. S ohledem na velikost a omezené zdroje se oceánické státy musejí specializovat.“ (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 2)

Jednou ze specializací, zejména menších destinací, je zaměření na nabídky vyšší cenové kategorie, právě kvůli omezené kapacitě ostrovů. To se týká nejen typických exotických oblastí, charakteristických průzračným mořem a nádhernými písčitými plážemi, jako například ostrov Bora Bora nebo obecně oblasti Francouzské Polynésie, ale i havajského ostrova Hawaii. Cílem této specializace je na jedné straně snížení počtu návštěvníků na rozlohou malých ostrovech, na straně druhé zvýšení zisků a zachování atraktivity. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 5, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s.1)

Další specializací je přilákání turistů na místní historii, kulturu a zvyky. Pravděpodobně nejznámější je polynéský Velikonoční ostrov (Rapa Nui) s výskytem soch moai, které často bývají uváděny jako symbol Oceánie. Zajímavostí je, že sochy nevznikly na ostrově, ale byly dovezeny ze vzdálených ostrovů. Skládají se pouze z hlavy a těla, v minulosti se však brala v úvahu varianta, že zbytek těla je pod zemí. Hojně navštěvovaným je také ostrov Yap v Mikronésii, proslavený obřím kamennými mincemi rai. Stejně jako u soch moai, ani tyto kamenné peníze nevznikly na ostrově, ale byly dovezeny. Mezi další, už spíše nedocenené, atraktivity se pak řadí kultovní místa marae nebo komplex Nan Mandol na Pohnpei. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 5)

Obr. 29: Sochy moai
(převzato z NATIONAL GEOGRAPHIC, 2022)

Obr. 30: Mince rai
(převzato z AMUSINGPLANET, 2022)

Kromě cestovního ruchu se některé země začaly specializovat i na další odvětví terciéru. Trendem posledních let, díky ekonomické globalizaci a rozvoji informačních technologií, je specializace na offshorová finanční centra. Ty jsou lákadlem především díky nízkému, někdy až nulovému zdanění. Mezi země, které se tímto způsobem začaly specializovat, spadají Cookovy a Marshallovy ostrovy, Nauru, Niue nebo Vanuatu. Stále

častější je ve spojitosti s rozvojem informačních technologií snaha o rozšíření internetového připojení v odlehlých oblastech. To má vést ke zmenšení odlehlosti makroregionu vůči světu, ale i k zakládání potencionálních budoucích komunikačních center. Jiné země, konkrétně Toga, Samoa nebo Tuvalu, zvýšily své příjmy díky vydávání exotických poštovních známek. (BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 134, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 16)

Nejvíce navštěvovanými zeměmi jsou Havajské ostrovy, Guam nebo Fidži, kdy jedním z rozhodujících faktorů návštěvnosti je právě vzdálenost. Mikronésii nejčastěji navštěvují turisté z Asie, na Polynésii jezdí Australané, Novozélandčané, Američané i Evropané. Nejméně navštěvovanou je Melanésie navštěvovaná Australany. Výjimku zde tvoří pouze Fidži zejména díky své výhodné poloze na dopravních trasách. (BAAR, BAAROVÁ 2014, s. 4, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 16)

2.3.5 Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie

Nový Zéland je často přiřazován a spojován s Austrálií i přes fakt, že jejich vzdálenost od sebe dosahuje 2000 km. Odděluje je Tasmanovo moře. Co tyto země však spojuje, je jejich význam v makroregionu. Obě země jsou nejvýznamnějšími státy Oceánie, které svým významem přesahují i hranice tohoto makroregionu. Řadí se mezi nejvyspělejší země světa, čímž narůstá zájem o tyto oblasti. (BRINKE 1987, s. 229)

Ostrovy Nového Zélandu jsou s celkovou rozlohou 270 tis. km² největším souostrovím v Oceánii. Kromě dvou hlavních ostrovů, Severního a Jižního, se skládá ze spousty dalších, většinou již drobných ostrovů. Severní ostrov se rozprostírá na ploše 114 688 km², Jižní ostrov má rozlohu 150 641 km². Dohromady se táhnou po délce 1 500 km, šířka v jednotlivých částech nepřesahuje 320 km. Navzájem jsou od sebe odděleny Cookovým průlivem, širokým 25 km. Dalšími ostrovy jsou Stewartův, Kermadekovy, Chathamské, Campbellův, Tříkrálové, Solander, Bounty, Snares, Protinožců nebo Aucklandské. (ANDĚL a kol. 2019, s. 158, BRINKE 1987, s. 229)

O prvotním osídlení původními obyvateli, Maory, existují různé časové odhady. Některé zdroje uvádí osídlení před zhruba 700 lety, jiné kolem 9. století, jsou ale i takové, které směřují až k roku 100 n. l. Shodný je však název, kterým Maorové Nový Zéland pojmenovali. Konkrétně Aotearoa, což v překladu z maorštiny znamená Země dlouhého bílého oblaku. Do povědomí světa se však Nový Zéland dostal až s jeho objevením. To je připisováno Holanďanu Abelu Tasmanovi v roce 1642, blíže byl však prozkoumán Angličanem Jamesem Cookem v roce 1769. (ANDĚL a kol. 2019, s. 158, BRINKE 1987, s. 237, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 10)

Přírodní poměry

Celé souostroví se vyznačuje mimořádnou svérázností a pestrostí přírodních podmínek, které se v jednotlivých oblastech navzájem výrazně liší (ANDĚL a kol. 2019, s. 158). Obecně můžeme povrch Nového Zélandu charakterizovat jako hornatý, především ostrovy Severní a Jižní. Jejich původ je však odlišný.

Na jedné straně je ostrov Severní, jehož pohoří mají vulkanický původ. Centrální část vyplňuje plošina Taupo, kterou obklopují pahorkatiny. Taupo je kromě plošiny také název největšího novozélandského jezera, jehož rozloha je 606 km². Jezerní pánev, ve které se jezero Taupo nachází, vznikla mohutnou sopečnou explozí. Vzhledem k původu je ostrov charakteristický množstvím geotermálních jevů, zejména gejzíry nebo výskytem horkých minerálních pramenů. Typický je také výskyt mnoha sopek v oblasti plošiny Taupo, které jsou stále činné. Nejvyšší hora Severního ostrova, sopka Ruapehu dosahující 2 797 m n. m., soptila naposledy v roce 1945. O několik let později pak vykazovala činnost také nejmladší sopka Ngauruhoe, která dosahuje výšky 2 291 m n. m. Je specifická svým tvarem dokonalého komolého kužele. Obě zmiňované, spolu s dalšími aktivními sopkami se nachází v centrální části Severního ostrova, v oblasti pojmenované Tongariro. V roce 1887 byl v této oblasti založen první novozélandský národní park (Tongariro National Park), v roce 1990 byla oblast dokonce zapsána na Seznam světového dědictví UNESCO. Kromě výše zmíněných sopek, se na jihozápadním pobřeží tyčí sopka Taranaki neboli Mount Egmont, sahající do výšky 2 518 m. Její polohou poblíž moře působí impozantně a je častým cílem turistů. (ANDĚL a kol. 2019, s. 158-159, BRINKE 1987, s. 230)

Obr. 31: Jezero Taupo (převzato z 100 % PURE NEW ZEALAND, 2022)

Obr. 32: Sopka Taranaki (převzato z 100 % PURE NEW ZEALAND, 2022)

Jižní ostrov je naopak původu tektonického. Podél západního pobřeží se táhne zaledněné pohoří Jižní Alpy (Southern Alps). Nachází se zde nejvyšší vrcholy celé země, které jsou pojmenovány podle objevitelů Nového Zélandu. První z nich je Mount Tasman, nazvaná podle Holanďana Abela J. Tasmana. Druhý vrchol, pojmenovaný podle Angličana Jamese Cooka, Mount Cook, je nejvyšší horou země. Maorsky se tato hora, dosahující nadmořské výšky 3 724 m, nazývá Aoraki, což v překladu znamená „světlo dne“. Specifické je právě zalednění, které v západních oblastech sestupuje až do 200 m nad mořem. Taková místa, s výskytem ledovců v nízkých nadmořských výškách, se ve světě vyskytují pouze ojediněle a představují tak atraktivní turistické destinace. Ikonické je navíc obrovské převýšení díky výskytu pohoří, dosahujících až 3 500 metrů, v pobřežních oblastech, konkrétně v blízkosti Tasmanova moře. V oblasti se nachází Národní park Westland o rozloze 1 175 km², který je společně s jihozápadní částí Jižního ostrova na Seznamu světového dědictví UNESCO. Podobně jako v Norsku, i na jihozápadním pobřeží Jižního ostrova ovlivnila činnost ledovců podobu pobřeží, které je členěno mnoha fjordy. Kromě pohoří se na Jižním ostrově v okolí města Christchurch rozkládá jedna z mála rovin na ostrově, Canterbury Plains. (ANDĚL a kol. 2019, s. 158-159, BRINKE 1987, s. 229)

Obr. 33: Mount Cook/Aoraki (převzato z 100 % PURE NEW ZEALAND, 2022)

Obr. 34: Fiordland (převzato z 100 % PURE NEW ZEALAND, 2022)

Na rozdíl od většiny ostatních oblastí Oceánie, má Nový Zéland mnoho vodních zdrojů. Nachází se zde mnoho jezer, na Severním ostrově to jsou jezera kráterová, na Jižním ostrově převážně ledovcová. Díky bohatým srážkovým poměrům se na obou ostrovech nachází mnoho řek, které jsou však krátké a, vzhledem k hornatému terénu, poměrně prudké. Hornatý reliéf navíc má za následek výskyt mnoha vodopádů, které jsou další z typických novozélandských přírodních atraktivit. (ANDĚL a kol. 2019, s. 151, CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 19)

Rostlinstvo a živočišstvo

Stejně jako abiotické poměry, tak i biotická říše Nového Zélandu je typická svojí unikátností. Důvodem je ostrovní povaha země, ale hlavně dlouhé odloučení od ostatní pevniny. Díky této izolaci jsou obě říše velmi svérázné, s vysokým podílem endemických druhů.

Podle Anděla a kol (2019, s. 159) je z celkového počtu 2 700 původních rostlinných druhů 80 % endemických. Z dřevin to jsou hlavně jehličnaté stromy. V minulosti se totiž na převážné většině obou ostrovů rozprostíraly lesy. Velká část krajiny však byla vykácena a přeměněna na pastviny. V současné době les pokrývá přibližně 25 % území. Na Jižním ostrově převažují lesy listnaté a smíšené. Na Severním ostrově se zachovaly subtropické deštné lesy, kde typickými zástupci jsou stromovité kapradiny a borovice. Celkem zde roste přes 80 druhů kapradin. Některé zdroje dokonce uvádí, že zde rostou téměř všechny z 10 tisíc známých druhů. Jeden z druhů, konkrétně stříbrná kapradina (nazývaná též ponga), se stal dokonce státním symbolem, navíc ji lze nalézt ve znaku letecké společnosti, cestovních kancelářích nebo na dresech sportovců. Jedná se o nejvyšší stromovou kapradinu, která dorůstá až do výšky 13 metrů. Je typická svými vějířovitými listy, dlouhými až 4 metry. Následkem lidského osídlení a hospodaření s krajinou však zůstal pouze zlomek původního lesního porostu. (ANDĚL a kol. 2019, s. 151-152, BRINKE 1987, s. 231-232, CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 19)

Nejvyšším stromem Nového Zélandu je damaroň jižní, v maorštině známý též jako kauri, který dorůstá výšky přes 50 metrů. Je navíc i mohutný, jeho obvod může dosahovat délky až 15 metrů. Díky teplejším podmínkám roste pouze na Severním ostrově. Poskytuje cennou pryskyřici, která však zapříčinila to, že jsou stromy v současné době na pokraji vyhynutí. V historii se stromy kácely nejen kvůli rovným kmenům, jimiž jsou damarovníky typické, ale právě i kvůli pryskyřici, která se následně využívá k výrobě laků nebo šperků. Od masivního kácení bylo upuštěno až s objevem syntetických pryskyřic. Přírodní pryskyřice se však vyskytuje i zkamenělá a dobývá se hornicky. (BRINKE 1987, s. 231-232, CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 75)

Obr. 35: Stříbrná kapradina ponga
(převzato z JEDUNAZELAND, 2014)

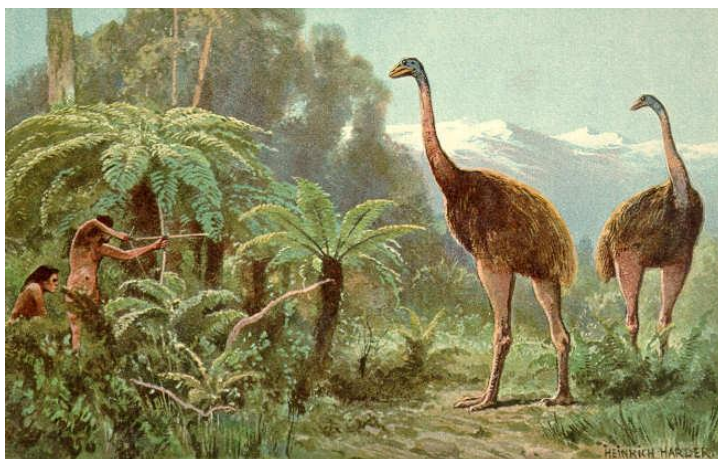

Obr. 36: Damaroň jižní
(převzato z JEDUNAZELAND, 2014)

Stejně jako rostlinstvo, i živočišstvo Nového Zélandu je charakteristické řadou endemických druhů. Nový Zéland bývá zejména považován za zemi ptáků, především z toho důvodu, že se odtrhl od pevniny (nazývané Gondwana) dříve, než se vyvinuli savci. Právě díky absenci dravých savců jako přirozených nepřátel se ptáci nemuseli pohybovat ve vzduchu a mohli se přizpůsobit životu na zemi. Tím se mnoho druhů odnaučilo létat a stalo se tak nelétavými. Jedním ze zástupců byl, dnes již vyhubený, pštrosovitý pták moa. Dosahoval výšky až 3,5 metru a byl specifický svojí srstí namísto peří. Byli loveni a vyhubeni domorodými Maory po osídlení země. Nejznámějším příkladem je však kivi, který se stal symbolem Nového Zélandu. Kromě toho, že neumí létat, tak ani pořádně nevidí a většinu času prospí. Jeho peří se podobá spíše srsti savců. Existují dva hlavní druhy, kivi hnědý a kivi Owenův, které se pak člení na další poddruhy. Jejich výskyt je v současné době vzácný, jelikož je ohrožen cizími dravci. Z dalších zástupců novozélandských endemických ptáků jsou známí papoušek nestor kea, jediný vysokohorský papoušek světa, kakapo soví, největší papoušek na světě, chřástal takahe, největší chřástal na světě s typickým modrým zbarvením, nebo tučňák žlutooký. (BIČÍK a kol. 2019, s. 103, BRINKE 1987, s. 232, CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 7, 20, 48, 71, NOVÝ ZÉLAND 2022)

Obr. 37: Kivi (převzato z JEDUNAZELAND, 2014)

Obr. 38: Vyhubení ptáci moa (převzato z JEDUNAZELAND, 2014)

Endemickým zástupcem plazů je haterie novozélandská, která bývá označovaná jako „živoucí fosilie“ z doby dinosaurů. Podle Brinkeho (1987, s. 232) je jediným přežívajícím tvorem na Zemi z vývojové řady plazů zhruba před 200 milióny let. Podobá se ještěrce, nicméně dosahuje velikosti až 75 centimetrů a stárí 300 let. (BIČÍK a kol. 2019, s. 103, CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 73)

Další rozvoj živočišné říše byl výrazně ovlivněn příchodem Evropanů, kteří s sebou na Nový Zéland mimo jiné zavlekli zvířata ze své původní země. Kromě užitkových zvířat bylo přivezeno i mnoho škůdců, kteří začali ohrožovat původní novozélandské živočichy. Šlo například o potkany, myši, krysy, lišky a další. Mnoho z nich se rychle aklimatizovalo tanním podmínkám a začalo se množit. Původní druhy začaly být ohroženy v důsledku ztráty svých přirozených stanovišť, které musely opustit. Kromě Evropy byla další zvířata dovezena ze Severní Ameriky, ale i ze sousední Austrálie. Velký problém představují právě z Austrálie dovezené vačice, jejichž počet se odhaduje na 60 milionů kusů. Působí obrovské škody zejména na okrasných stromech, ale i dalších dřevinách. (ANDĚL a kol. 2019, s. 152, BRINKE 1987, s. 232, CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 74)

Ochrana přírody

Díky svébytnosti novozélandské přírody je její ochraně věnována velká pozornost. Celkem se na území Nového Zélandu nachází 13 národních parků, které se rozprostírají na ploše 30 000 km². Prvním národním parkem je Tongariro National Park, založený v roce 1887. Důvodem jeho založení byla především snaha o ochranu nejaktivnější sopečné činnosti na Severním ostrově. Největším parkem je Fiordland National Park o rozloze 12 607 km², který byl založen v roce 1952. Přehled dalších národních parků je uveden níže, viz Tab. 7. (BRINKE 1987, s. 232, 100 % PURE NEW ZEALAND, 2022)

Tab. 7: Přehled národních parků Nového Zélandu

název	rok založení	rozloha [km ²]	důvod založení
Tongariro National Park	1887	786	sopečné hory
Egmont National Park	1900	342	vyhaslý sopečný kužel
Arthur's Pass National Park	1929	1 185	lesy a velehory
Abel Tasman National Park	1942	237	pláže a lesy
Fiordland National Park	1952	12 607	hory a fjordy
Aoraki/Mount Cook National Park	1953	722	hora a ledovec
Te Urewera National Park	1954 (zrušen 2014)	2 127	přírodní lesní rezervace
Nelson Lakes National Park	1956	1 019	ledovcová jezera Rotoiti a Rotoroa
Westland Tai Poutini National Park	1960	1 320	mořské pobřeží
Mount Aspiring National Park	1964	3 562	velehorský reliéf a ledovce
Whanganui National Park	1986	742	říční trasa prvních maorských cestovatelů
Paparoa National Park	1987	430	flóra a fauna
Kahurangi National Park	1996	4 529	flóra a fauna
Rakiura National Park	2002	1 400	flóra a fauna

(zdroj: CABALKOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 49, WIKIPEDIA 2022)

Tři oblasti Nového Zélandu jsou na Seznamu světového dědictví UNESCO, Tongariro na Severním ostrově, Te Wahipounamu zahrnující celý jihozápad Jižního ostrova a Novozélandské subantarktické ostrovy. Dohromady to představuje přes 10 procent celé země. (WORLD HERITAGE CONVENTION 2022)

Obyvatelstvo

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, existuje více odhadů ohledně prvotního osídlení dnešního Nového Zélandu původními obyvateli, Maory. Co je však totožné v převážné většině zdrojů, je vývoj od objevení země evropskými kolonizátory.

Maorové údajně připluli z Polynésie. Jelikož neznali písmo, mnoho z jejich kulturních tradic, zvyků a historie postupem let upadlo v zapomnění. Po objevení země Evropany a postupném kolonizování a osídlování území (zejména od roku 1840) panovaly obrovské nepokoje mezi kolonizátory a původními Maory. Nesčetněkrát mezi nimi došlo

ke konfliktům, které nakonec vedly ke znatelnému poklesu počtu původních obyvatel. Hlavní období těchto válek se odehrávalo mezi lety 1843-1872. Ve srovnání se začátkem 19. století, kdy se počet domorodých Maorů odhadoval na většinu ze 150 000 obyvatel Nového Zélandu, se jejich podíl na konci téhož století pohyboval okolo 6 % celkové počtu obyvatel země. (ANDĚL a kol. 2019, s. 154, BIČÍK a kol. 2019, s. 103, BRINKE 1987, s. 232-234)

Postupem let se vztah mezi původními obyvateli a potomky evropských kolonizátorů výrazně změnil. Podle Anděla a kol. (2019, s. 154) nyní nastává renesance maorských tradic i jazyka. Dochází k obnově práv původních obyvatel a snaze o navrácení jejich kultury a životního stylu. Maorština je vedle angličtiny druhým úředním jazykem, dokonce v televizi je jeden z programů v maorštině. Spousta názvů bývá přejmenována na původní, nebo používá názvy dva, jeden v angličtině a druhý v maorštině. Jeden z vrcholů například nese název:

Taumatawhakatangihangakoauauotamateaturipukakapikimaungahoronukupokaiwhenuakitanuaha,

což v překladu z maorštiny znamená „Místo, kde hrál na flétnu své milé Tamatea, požirač země, muž, který vylezl na hory a spolykal je.“ Charakteristické jsou maorské domy, které díky jejich řezbářským a tesařským schopnostem jsou typické svým otevřeným průčelím a bohatým zdobením. Některé z maorských tradic dokonce byly přejaty do sportovních odvětví. Tím nejznámějším je haka, což byl původní válečný tanec mužů, dnes typický rituál novozélandských klubů ragbistů, basketbalistů nebo veslařů. Cílem je zejména dodání odvahy k boji. (ANDĚL a kol. 2019, s. 154, BIČÍK a kol. 2019, s. 98, CABALKOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 138)

*Obr. 39: Maoři
(převzato z WIKIPEDIA, 2021)*

*Obr. 40: Maorský dům
(převzato z WIKIPEDIA, 2022)*

Podle Population.City (2022) byl ke dni 30. 4. 2022 počet obyvatel Nového Zélandu 4 778 450. Pro představu je to 8x méně než v rozlohou podobné Itálii. Z celkového počtu tvoří přibližně 15% podíl Maorové, jejichž počet se postupně zvyšuje díky vysoké porodnosti. Převážná většina z nich žije na Severním ostrově, kde mají své rezervace. Část z nich se ale začlenila do moderní společnosti, své zástupce mají dokonce

i ve vládě. Největší podíl na obyvatelstvu země (75 %) mají potomci evropských přistěhovalců, zejména britského původu. Zbylou část obyvatelstva představují asijské a tichomořské přistěhovalci. (ANDĚL a kol. 2019, s. 159, BRINKE 1987, s. 232-234)

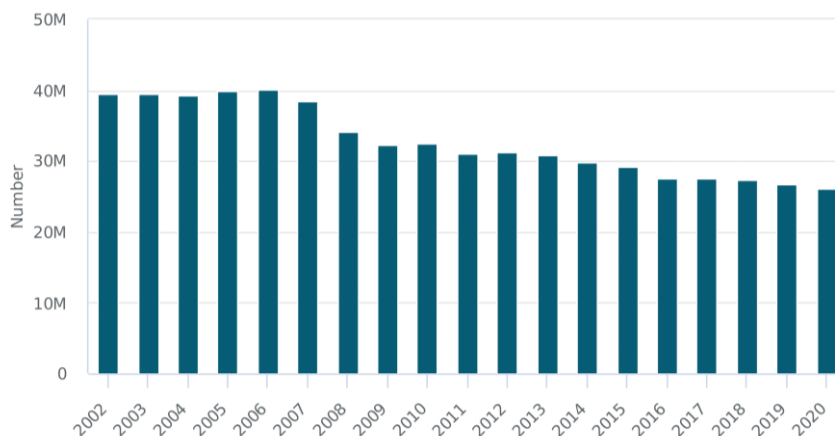
Rozmístění obyvatel na ostrovech je velmi nerovnoměrné. Až 75 % obyvatel žije na Severním ostrově, kde se nachází dvě největší města, hlavní město Wellington a největší město Nového Zélandu, Auckland. Zbývá část obyvatel žije na Jižním ostrově, kde největšími městy jsou Christchurch a Dunedin. (ANDĚL a kol. 2019, s. 159-160)

Hospodářství

Ve srovnání s ostatními oblastmi Oceánie se Nový Zéland, jako jedna z mála zemí tohoto makroregionu (pouze společně s Austrálií), řadí mezi nejvyspělejší země světa. Obě země podle Statistic Times (2021) společně vykazují až 98 % HDP Oceánie.

Hlavním odvětvím primárního sektoru je zemědělství, které se díky moderním metodám a mechanizaci řadí mezi nejproduktivnější na světě. Rostlinná výroba se soustředí zejména na pěstování ovoce, především jablek, vinné révy a celosvětově známého kiwi. Originální původ kiwi se však vztahuje k jiné oblasti. Bylo dovezeno z Číny, původně jako okrasná zahradní rostlina. Díky ideálním klimatickým podmínkám a úrodné sopečné půdě Severního ostrova se pěstování rostliny velmi dařilo a rozšířilo se na velké ploše ostrova. Až díky vyšlechtění se vyvinulo do podoby, v jaké je známé v současnosti. Nejprve se užíval název čínský angrešt nebo yangtao, pojmenování kiwi bylo poprvé použito až v roce 1959. S rozšířením pěstování kiwi v ostatních oblastech světa byla v roce 1997 vymezena odrůda Zespri, za účelem odlišení novozélandských druhů od ostatních. (CABALKOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 94)

Z živočišné výroby převažuje chov ovcí a skotu, především díky přeměně lesů na louky a pastviny. Podle Stats NZ (2021) se zde v roce 2020 chovalo přes 26 milionů kusů ovcí a 4,8 milionů kusů skotu. Díky tomu patří Nový Zéland mezi přední světové producenty a vývozce vlny a skopového masa. Produkci kravského mléka dosahuje Nový Zéland na přední příčky v rámci světové produkce (např. máslo – 4.místo, sýry – 9. místo, sušené plnotučné mléko – 1. místo). Kromě toho se v poslední době stal specialitou země chov jelenů, pěstovaných například pro paroží. Mimo rostlinné a živočišné výroby má v primárním sektoru také význam těžba nerostných surovin, rybolov a těžba dřeva. Všechny uvedené však mají pouze lokální význam. (ANDĚL a kol. 2019, s. 159, BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 132, INDEX MUNDI, 2022, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 12)

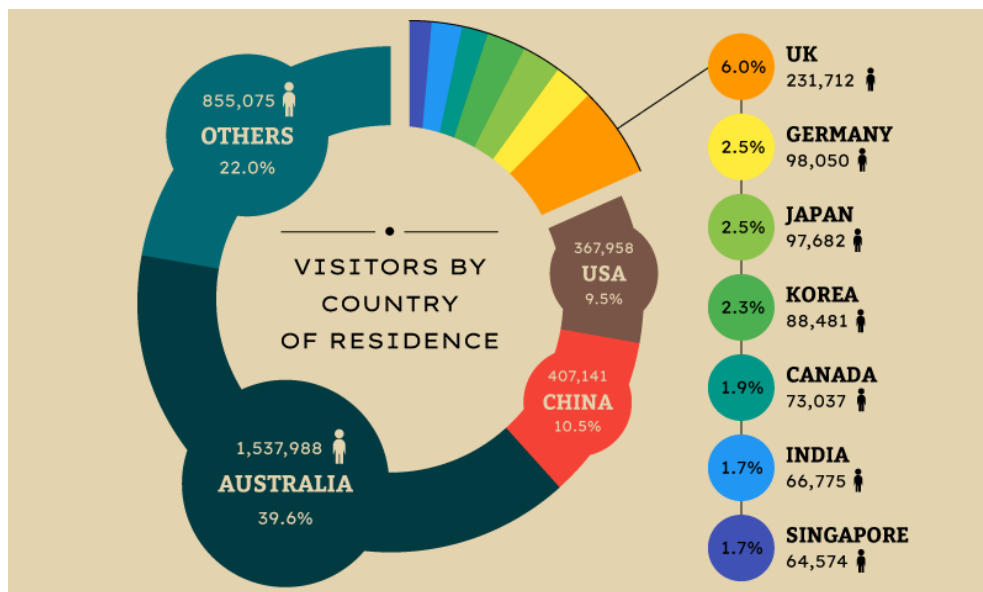
Obr. 41: Vývoj počtu ovcí na Novém Zélandu (převzato ze STATS NZ, 2021)

Dominantním sektorem sekundéru je zpracovatelský a strojírenský průmysl. Ze zpracovatelského je to zejména potravinářství zaměřené na produkci a export výrobků. V průmyslu Nového Zélandu má největší podíl na HDP, ale i na zaměstnanosti a exportu ze země. Zaměřuje se hlavně na mléčné a masné výrobky, a také ovoce, které vyváží na severní polokouli v období jejich zimních měsíců. Hlavním exportním výrobkem jsou mléčné produkty, včetně másla a spousty druhů sýra. Na světové produkci mléčných výrobků se Nový Zéland podílí až čtvrtinou. Při přepočtu produkce másla a mléka na jednoho obyvatele dokonce zaujímá světové prvenství. Stejné postavení má Nový Zéland také i v přepočtu produkce masa. (ANDĚL a kol. 2019, s. 159, BIČÍK a kol. 2019, s. 103, CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 94, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 14)

Většina exportovaných výrobků v minulosti směřovala převážně do Velké Británie, jelikož pro ni byl Nový Zéland jakousi „zámořskou farmou“. V roce 1973 se však Velká Británie stala členem Evropského společenství a hospodářské vztahy s Novým Zélandem byly omezeny. Nový Zéland tím přišel o svého hlavního odběratele výrobků a musel si najít nové odbytiště. Vzhledem k velké odlehlosti a vzdálenosti potenciálních odběratelů byla potřeba určitá specializace novozélandských produktů na světovém trhu. V současné době jsou hlavními odběrateli sousední Austrálie, a dále pak východoasijské země (Čína, Japonsko, Jižní Korea) nebo Spojené státy americké. (CABALCOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 94, TRADING ECONOMICS 2022)

Terciérní sektor Nového Zélandu je velmi rozmanitý. Kromě cestovního ruchu, který je dominantní ve všech ostatních oblastech Oceánie, jsou zde navíc významné veřejné služby, zdravotnictví, obchod s nemovitostmi, maloobchod, bankovníctví, pojišťovnictví, inženýrské poradenství nebo softwarové služby. V současné době jsou navíc stále populárnější jazykové kurzy nebo studijní pobyty pro zahraniční studenty. (TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 16)

I v této zemi, podobně jako v ostatních oblastech makroregionu, však v rámci terciéru převažuje právě cestovní ruch. Zájem o unikátní přírodu převyšuje odlehlost země. Podle Camper Champ (2021) v roce 2019 navštívilo Nový Zéland více než 3,8 milionu turistů. Kromě Australanů jsou nejčastějšími návštěvníky Číňané, Američané, Britové nebo Japonci. (ANDĚL a kol. 2019, s. 159)

Obr. 42: Struktura návštěvníků Nového Zélandu (převzato z CAMPER CHAMP, 2021)

Z přírodních památek jsou hlavními lákadly národní parky, například Tongariro National Park charakteristický vulkanickým reliéfem, anebo Fiordland National Park s četnými fjordy, ledovcovými jezery, vodopády i zasněženými horskými vrcholy. Se sopečnou aktivitou je spjaté i město Rotorua, které je také častou turistickou destinací. Vulkanismus se zde projevuje v podobě gejzírů, bublajících bahenních jezírek a horkých pramenů. Mimo sopečnou aktivitu je okolí města Rotorua navíc často navštěvované kvůli kulturním zvláštnostem původního obyvatelstva, kteří v jeho okolí dodnes žijí. (BIČÍK a kol. 2019, s. 103, BAAR, BAAROVÁ 2018, s. 132, CABALKOVÁ, HRONOVÁ 2002, s. 61)

Stále oblíbenější v současné době je návštěva míst, kde v minulosti probíhalo natáčení filmů, tzv. filmová turistika. Ta je na Novém Zélandu proslulá především díky trilogii Pána prstenu, jehož obrazy byly natáčeny zde. Nejčastěji navštěvovaným je Hobbiton, který v trilogii ztvárňoval městečko hobitů. Původně se jednalo o soukromou rodinnou ovčí farmu, která se však přeměnila na vysněnou destinaci fanoušků světa Středozemě. (HOBBITON MOVIE SET 2016, TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 16)

Obr. 43, 44: Hobbiton (převzato z 100 % PURE NEW ZEALAND, 2022)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

V této kapitole je ke každé z případových studií vytvořen metodický návod pro vyučující. Obsahuje návrh práce s podkladem pro výuku regionální geografie Oceánie, zejména vymezení ročníku, pro který je výklad tématu zaměřen, předmět, v rámci něhož by mělo být dané téma vyučováno, téma a jeho zařazení. Nejčastěji se zařazení týká oblasti regionální geografie, některá z témat však přesahují i do oblastí jiných. V návodu jsou navíc uvedena klíčová slova ke zjednodušení práce s textem. Kromě toho byl navržen časový odhad a převažující forma výuky. Jde však pouze o návrh, zejména časový odhad je potřeba přizpůsobit odpovídající skupině. Následně jsou na základě Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (JEŘÁBEK, KRČKOVÁ, HUČINOVÁ 2007) vymezeny očekávané výstupy žáka a stanovené cíle k jejich naplnění. Kromě zpětné vazby jsou navrženy také pomůcky, kterých může být při výuce využito.

Dále byly vytvořeny čtyři pracovní listy a jedna aktivita, které odpovídají jednotlivým, výše zpracovaným, tématům. Pracovní listy jsou jeden z prostředků, který může vést ke zpestření výuky. Oproti klasickému výkladu, založenému na vyučujícím, rozvíjí samostatnou práci žáků. Jejich využití je rozmanité. Mohou být zadány buď jako individuální nebo skupinové. Dají se využít jako praktické ověření pochopení dané problematiky v průběhu výkladu, ale i za účelem aplikace získaných poznatků na dalších příkladech. Je také možné díky nim získat zpětnou vazbu po probrání tématu v rámci opakování, popřípadě vyplněný pracovní list mohou žáci využít jako podklad pro přípravu na případný test. Kromě toho by, buďto celý, nebo pouze určité části pracovního listu, mohly být využity jako klasifikovaná aktivita. Rozdílné jsou také zadávané úkoly. Každý z vytvořených pracovních listů se proto snaží zaměřit na jiný způsob aktivity.

První pracovní list je pojat jako úvodní seznámení s tématem. Nejprve je uveden krátký text představující makroregion, do kterého mají žáci doplnit chybějící slova. Úkol by se dal zařadit i před výkladem, jako motivující, nebo pro zjištění, jaké mají žáci o Oceánii povědomí. V případě potíží by žáci mohli využít školní atlas. Ten hraje důležitou roli pro další čtyři úlohy. Nejprve mají v rámci druhého úkolu rozlišit z uvedeného výčtu ostrovů ty, které patří do Oceánie. V rámci třetího úkolu pak mají za úkol tyto ostrovy roztrdit do jednotlivých oblastí Oceánie. Výsledek úkolu může sloužit právě ke studiu ostrovů nebo pro přehled jednotlivých oblastí. Druhá strana pracovního listu slouží spíše pro aplikaci zjištěných poznatků. Čtvrtým úkolem je uvést příklad závislého území. To můžou mít žáci za úkol buďto také jako práci s atlasem, anebo v další vyučovací hodině jako opakování z hodiny minulé. Další úkol se zabývá časovými pásmy a jejich aplikací. S největší pravděpodobností vyžaduje opět využití školního atlasu. Poslední úkol je potom zaměřen na strukturu obyvatelstva a jejich odlišnosti.

Druhý pracovní list je zaměřen na práci s textem, ale především s grafy. Prvním z úkolů je seřadit uvedené věty do posloupnosti, vysvětlující vznik korálových ostrovů. Úkol je zkombinován rovnou i se vznikem ostrovů sopečných. Může tak žákům později sloužit jako studijní podklad. Druhý úkol je spíše opakovací, vhodný po výkladu typů ostrovů v Oceánii, popřípadě klimatu. Klimatu se nadále věnuje celá druhá strana, zejména

klimadiagramům. Nejprve mají žáci ve třetím úkolu přiřadit klimadiagram k odpovídající zemi. Úkol může být využit jako motivační před výkladem klimatu, ale po zkušenosti z praxe a zpětné vazbě studentů je vhodnější jej využít teprve po výkladu potřebného tématu. K vyřešení úkolu je možno využít školního atlasu, zejména pro lokalizaci zadaných oblastí. Vhodná je též zkušenost žáků s klimadiagramy, užívaných například v předchozích makroregionech. Poslední úkol obsahuje taktéž klimadiagramy, ale na rozdíl od předchozího úkolu ze stejné země. Zde je potřeba využít znalosti směru větrů a pasátů, zejména potom jejich vliv na návětrné, popřípadě závětrné strany ostrovů.

Třetí pracovní list se zabývá tématem Dopady na životní prostředí. Je zaměřen zejména na práci s textem. Prvním z úkolů je určení správnosti uvedených tvrzení. Úkol je vhodný zařadit po výkladu daného tématu, například další vyučovací hodinu v rámci opakování. V následující úloze se žáci mají zamyslet nad dalšími možnostmi, vedoucími k vyčištění oceánů od odpadků. I v tomto případě je vhodné úkol zařadit teprve po probrání odpovídajícího tématu. Úkol můžou vypracovávat individuálně, ale i ve skupinách. Druhá strana pracovního listu je pak věnována tématu Jaderné pokusy v Oceánii. Nejprve mají žáci za úkol doplnit chybějící slova do textu. Úkol lze využít i jako opakovací, kromě toho ale i jako motivační před výkladem tématu. Poslední dvě úlohy jsou pak zaměřeny na konkrétní oblast. Žáci mají za úkol jednak uvést nejznámější atol, na kterém byly v minulosti prováděny jaderné pokusy, a následně pak na tomto atolu vyznačit požadované oblasti.

V rámci čtvrté případové studie byla vytvořena aktivita zaměřená na cestovní ruch. Aktivita je kombinací skupinové práce a práce s internetem. Na základě zadaných ostrovů mají žáci za úkol vytvořit plakát připomínající nabídky cestovních kanceláří. V zadání jsou uvedeny požadované náležitosti, zejména informace o geografické poloze, o konkrétní zemi, atraktivitách k navštívení, ale i cenách. Po vypracování mohou jednotlivé skupiny své výtvořky představit svým spolužákům.

Pracovní list k poslední případové studii (Unikátnost Nového Zélandu ve srovnání s ostatními státy Oceánie) je zaměřen na konkrétní oblast, a to produkci mléka. Téma bylo zvoleno především díky významnému podílu na světové produkci. Pracovní list je zaměřen jednak na práci s textem, ale i na práci s grafem a tabulkou. Mimo regionální geografii by se pracovní list dal využít také při výuce globální ekonomiky světa.

Poslední část je pak věnována autorské zkušenosti s otestováním v praxi. Zahrnuje jednak rozvržení hodin, komentář a výsledky vyzkoušených pracovních listů, ale také zpětnou vazbu studentů jak na zvolená témata, ale i na pracovní listy.

3.1 Co je Oceánie a jak se vymezuje

METODICKÝ LIST CO JE OCEÁNIE A JAK SE VYMEZUJE	
Ročník	3. ročník čtyřletého a odpovídající ročníky víceletého gymnázia
Předmět	Geografie/Zeměpis
Téma	Co je Oceánie a jak se vymezuje
Zařazení	Regionální geografie Austrálie a Oceánie
Klíčové pojmy	Oceánie, Tichý oceán, Melanésie, Mikronésie, Polynésie, ostrov, souostroví, datová hranice, osidlování, objevy, obyvatelstvo, původní obyvatelstvo, Maorové, jazyky, obezita
Časový odhad	15-20 minut
Forma výuky	Hromadná (frontální), samostatná práce
Výstupy	<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapách makroregiony světa, vymezí jejich hranice, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná - zhodnotí na příkladech dynamiku vývoje obyvatelstva na Zemi, geografické, demografické a hospodářské aspekty působící na chování, pohyb, rozmístění a zaměstnanost obyvatelstva - analyzuje hlavní rasová, etnická, jazyková, náboženská, kulturní a politická specifika s ohledem na způsob života a životní úroveň v kulturních regionech světa
Cíle	<ul style="list-style-type: none"> - vymezení makroregionu Oceánie v globálním měřítku - určení hranic Oceánie - rozdělení Oceánie na dílčí části - popis vývoje osidlování makroregionu - charakteristika obyvatelstva jednotlivých částí na základě různých kritérií
Zpětná vazba	Pracovní list
Potřebné pomůcky	Učitel: nástěnná mapa daného makroregionu, popřípadě prezentace Žák: sešit, psací potřeby, atlas

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 1

Co je Oceánie a jak se vymezuje

1. Doplňte v textu věty:

Oceánie je makroregion rozkládající se napříč oceánem. Na západě sousedí s (kontinent), na východě s (kontinent) a na jihu s (kontinent). Dělí se na 4 dílčí částí:,, a Územím prochází, která se nachází v blízkosti poledníku.

2. Které z následujících ostrovů patří do Oceánie? Zakroužkujte je.

Haiti, Sicílie, Pitcairnovy ostrovy, Tuvalu, Tchaj-wan, Cookovy ostrovy, Guam, Mindanao, Havajské ostrovy, Tahiti, Sachalin, Galapágy, Samoa, Vanuatu, Západní Špicberk, Fidži, Kiribati, Bahamské ostrovy, Nová Kaledonie, Mikronésie, Velikonoční ostrov, Kjúšů, Madagaskar, Šalamounovy ostrovy, Palau, Kapverdy, Timor, Santa Cruz, Wake, Ohňová země, Tonga, Nauru, Luzon, Marshallovy ostrovy, Celebes, Francouzská Polynésie, Falklandy

3. Přiřaďte jednotlivé ostrovy z předchozího úkolu do správné oblasti.

Melanésie	Mikronésie	Polynésie

4. K uvedeným zemím uveďte příklad závislého území.

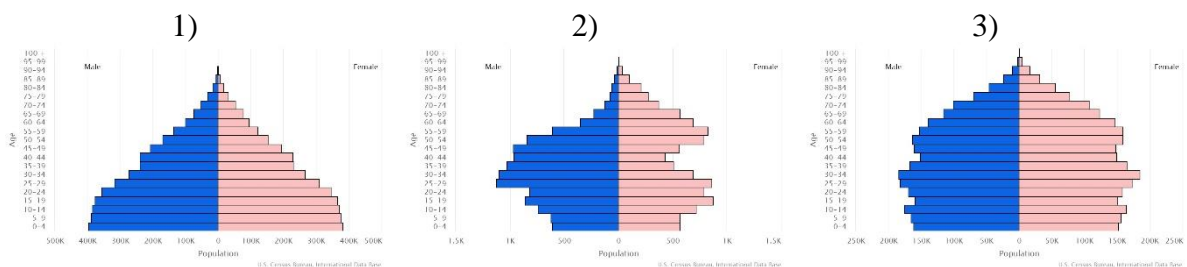
země	závislé území
Austrálie	
Francie	
Chile	
Nový Zéland	
Spojené království	
USA	

5. Jaký je den a čas v následujících oblastech, když na Kiribati je PÁTEK 14:00?

ČR –	Havajské ostrovy –	Tuvalu –
------	--------------------	----------

6. Utvořte správné trojice z níže uvedených zemí, věkových pyramid a obrázků znázorňujících původní obyvatelstvo

i. Papua-Nová Guinea	ii. Palau	iii. Nový Zéland
----------------------	-----------	------------------

(zdroj: CENZUS.GOV 2021)

(zdroj: WIKIPEDIE 2021, PINTEREST 2021)

i. – –	ii. – –	iii. – –
--------------------	---------------------	----------------------

3.2 Typy ostrovů v Oceánii

METODICKÝ LIST TYPY OSTROVŮ V OCEÁNII	
Ročník	3. ročník čtyřletého a odpovídající ročníky víceletého gymnázia
Předmět	Geografie/Zeměpis
Téma	Typy ostrovů v Oceánii
Zařazení	Regionální geografie Austrálie a Oceánie
Klíčové pojmy	Oceánie, ostrov, korálové ostrovy, atol, sopečné ostrovy, hot spot, tropické cyklóny, pasáty, klima
Časový odhad	30–45 minut
Forma výuky	Hromadná (frontální), samostatná práce
Výstupy	<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapách makroregiony světa, vymezí jejich hranice, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná - porovná na příkladech mechanismy působení endogenních (včetně deskové tektoniky) a exogenních procesů a jejich vliv na utváření zemského povrchu a na život lidí - objasní mechanismy globální cirkulace atmosféry a její důsledky pro vytváření klimatických pásů - hodnotí vodstvo a půdní obal Země jako základ života a zdroje rozvoje společnosti - zhodnotí nerovnoměrné rozmístění, objem a distribuci světových surovinových a energetických zdrojů
Cíle	<ul style="list-style-type: none"> - rozlišení jednotlivých typů ostrovů - vysvětlení mechanismu jejich vzniku - přiblížení klimatických poměrů v jednotlivých částech Oceánie - charakterizovat podmínky pro rostlinstvo a živočišstvo - pochopení provázanosti geologické stavby a výskytu ložisek nerostných surovin
Zpětná vazba	Pracovní list
Potřebné pomůcky	Učitel: nástěnná mapa daného makroregionu, popřípadě prezentace Žák: sešit, psací potřeby, atlas

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 2

Typy ostrovů v Oceánii

1. Seřad'te následující věty tak, aby postupně vysvětlily vývoj vzniku korálových ostrovů.

tvrzení	pořadí
Tuhnutím lávy se pod mořskou hladinou formuje sopka.	
Takto vzniklým útvarům se říká atoly.	
Vylučováním uhličitanu vápenatého dochází k tvorbě tvrdých schránek.	
Po nějaké době může dojít k ponoření sopečného ostrova, schránky však zůstávají zachované na místě.	
Vzniká mořská laguna, do které se ukládají mořským příbojem odlomené části korálového útesu na malá zrnka písku.	
Žhavé magma proniká na oceánské dno.	
V příznivých podmínkách okolo sopečného ostrova dojde k činnosti korálů.	
Dostatečným nahromaděním materiálu může dosáhnout až nad mořskou hladinu.	
Následně se schránky postupně horizontálně i vertikálně rozšiřují.	
Nahromaděním na útesu nebo jeho okolí vzniknou ostrůvky, které se mohou spojit v prstenec uzavírající mořskou lagunu.	

(TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20-21)

2. K jednotlivým popisům přiřad'te odpovídající ostrov.

Ostrov, z nichž jeden při měření ode dna oceánu převyšuje horu Mount Everest o více než 1000 metrů.

.....

Ostrov s výskytem soch Moai ležící ve východní části Tichého oceánu, závislé území Chile.

.....

Největší korálový ostrov v Oceánii s rozlohou 388 km².

.....

Ostrov, kde byla naměřena nejnižší teplota vzduchu makroregionu Oceánie.

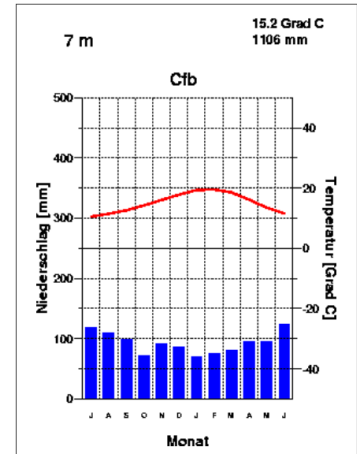
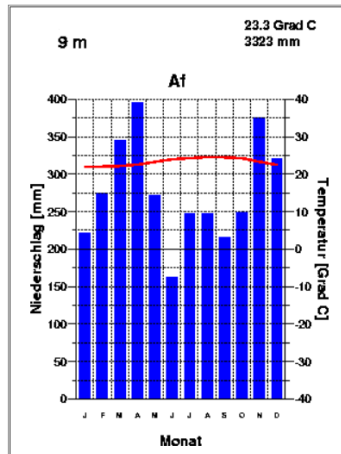
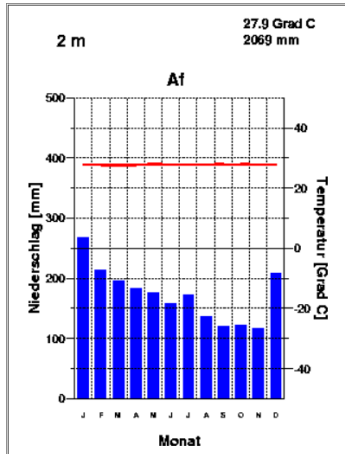
.....

3. K jednotlivým klimadiagramům přiřaďte odpovídající oblast.

A. Nový Zéland

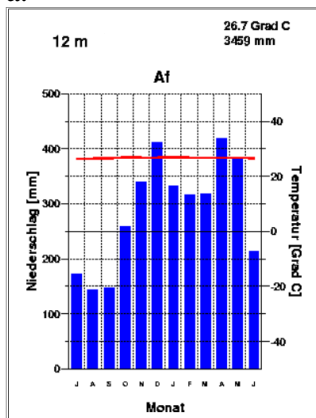
B. Kiribati

C. Havajské ostrovy

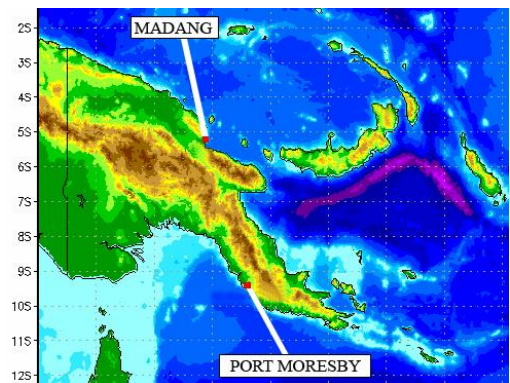
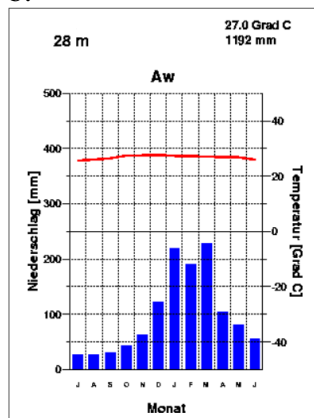

4. Následující klimadiagramy znázorňují klima v téže zemi, přestože se navzájem velmi liší.

a.

b.

Které stanice patří k výše uvedeným klimadiagramům? Využijte k tomu přiloženou mapu.

a. _____

b. _____

Co způsobuje rozdílné množství dopadajících srážek?

.....

3.3 Dopady na životní prostředí

METODICKÝ LIST DOPADY NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
Ročník	3. ročník čtyřletého a odpovídající ročníky víceletého gymnázia
Předmět	Geografie/Zeměpis
Téma	Dopady na životní prostředí
Zařazení	Regionální geografie Austrálie a Oceánie, popř. Životní prostředí
Klíčové pojmy	Změna klimatu, růst mořské hladiny, atoly, emise, odpadky, Velká tichomořská odpadková skvrna, Great Pacific Garbage Patch, plasty, Ocean Cleanup, znečištění pláží, jaderné pokusy, atol Bikini, atol Eniwetok
Časový odhad	45 minut (včetně pracovního listu)
Forma výuky	Hromadná (frontální), samostatná práce
Výstupy	<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapách makroregiony světa, vymezí jejich hranice, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná - porovná na příkladech mechanismy působení endogenních (včetně deskové tektoniky) a exogenních procesů a jejich vliv na utváření zemského povrchu a na život lidí - analyzuje na konkrétních příkladech přírodní a kulturní (společenské) krajinné složky a prvky krajiny - zhodnotí některá rizika působení přírodních a společenských faktorů na životní prostředí v lokální, regionální a globální úrovni
Cíle	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlení vážnosti růstu mořské hladiny pro vybrané ostrovy - přiblížení východisek pro řešení následků změny klimatu - pochopení problematiky znečištění oceánů odpadky - charakterizování hlavních oblastí znečištění odpadky - objasnění historického významu ostrovů pro jaderné pokusy
Zpětná vazba	Pracovní list
Potřebné pomůcky	Učitel: nástěnná mapa daného makroregionu, popřípadě prezentace Žák: sešit, psací potřeby, atlas

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 3

Dopady na životní prostředí

1. Rozhodněte o správnosti tvrzení

Do konce století je předpokládán nárůst hladiny oceánu až o 200 cm.	ano	ne
Hladina světového oceánu na všech místech na zemi roste.	ano	ne
Problematikou nárůstu hladiny oceánu jsou postiženy hlavně sopečné ostrovy.	ano	ne
Na zvyšování mořské hladiny se podílí hospodářská činnost lidstva.	ano	ne
Obyvatelé tichomořských ostrovů jsou považováni za potenciálně první uprchlíky kvůli změně klimatu.	ano	ne
Zaplavování ostrovů obohacuje zemědělskou půdu a přispívá tak větší produkci plodin.	ano	ne
Přestěhování obyvatel na Nový Zéland je pro obyvatele tichomořských ostrovů téměř nemožné.	ano	ne
Rozloha některých ostrovů roste i přes zvyšující se hladinu oceánu.	ano	ne

2. Představte si, že jste jedním ze zakladatelů nově vznikající organizace usilující o vyčištění oceánu a pobřežních oblastí od plastových odpadků. Pokuste se stanovit cíle a způsoby jejich naplnění. Vezměte v úvahu informace, které jste se o znečištění oceánu a pobřežních oblastí plastovými odpadky dozvěděli.

cíle	způsoby jejich naplnění

3. Doplňte do následujícího textu chybějící slova z nabídky

Francouzská Polynésie, 1986, Hirošima, Spojené státy americké, Kiritimati, Francie, Spojené království, UNESCO, Francie, 1944, Spojené státy americké, 2010, Japonsko

Po druhé světové válce [] obnovily jaderné testování v Tichém oceánu, konkrétně na Marshallových ostrovech. Administrativní kontrolu nad Marshallovými ostrovy převzala vláda [] v roce [] od [] a udržela si ji až do roku [] , kdy ostrovy získaly nezávislost.

Nebyly však jedinou zemí, která prováděla jaderné pokusy v odlehlých oblastech Tichého oceánu. Dalšími zapojenými zeměmi byly například [] nebo [] . [] své pokusy prováděla na atolech Mururoa a Fangataufa, které jsou součástí [] , Velká Británie na kiribatském ostrově [] .

V roce [] byl jeden z atolů postižených jaderným testováním zapsán na seznam Světového dědictví [] . Bývá uváděno, že testy měly intenzitu až 7000krát větší než bomba v [] .

4. Níže uvedená mapa znázorňuje nejznámější atol, na kterém byly v minulosti prováděny jaderné pokusy. O jaký atol se jedná?

.....

5. Na tomto atolu vznikl následkem exploze kráter Bravo. Vyznačte ho v přiložené mapě. Kromě toho na ostrově vyznačte oblast, která byla před jaderným testováním obydlena a ze které se byly obyvatelé nuceni odstěhovat. Nese stejné pojmenování jako celá oblast. Vyznačené oblasti popište.

(zdroj: MARSHALL ISLANDS, 2021)

3.4 Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů

METODICKÝ LIST EKONOMIKA MALÝCH STÁTŮ A JEJICH ZAPOJENÍ DO GLOBALIZAČNÍCH PROCESŮ	
Ročník	3. ročník čtyřletého a odpovídající ročníky víceletého gymnázia
Předmět	Geografie/Zeměpis
Téma	Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů
Zařazení	Regionální geografie Austrálie a Oceánie, popř. Světové hospodářství nebo Globalizace
Klíčové pojmy	Hospodářství, primér, sekundér, terciér, rybolov, potravinářství, cestovní ruch, Exkluzivní ekonomická zóna, akvakultury, kokosová palma, kooperace, uskupení, dohoda o spolupráci, exotika, offshorová centra
Časový odhad	15-20 minut
Forma výuky	Hromadná (frontální), samostatná práce
Výstupy	<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapách makroregiony světa, vymezí jejich hranice, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná - zhodnotí na příkladech světové hospodářství jako otevřený dynamický systém s určitými složkami, strukturou a funkcemi a zohlední faktory územního rozmístění hospodářských aktivit, vymezí jádrové a periferní oblasti světa - zhodnotí nerovnoměrné rozmístění, objem a distribuci světových surovinových a energetických zdrojů - vyhledá na mapách hlavní světové oblasti cestovního ruchu, porovná jejich lokalizační faktory a potenciál
Cíle	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlení zastoupení jednotlivých sektorů hospodářství v Oceánii a jejich nejčastější zaměření - pochopení důležitosti oceánu pro ostrovní státy - objasnění významu spolupráce s vyspělými zeměmi - přiblížení atraktivit cestovního ruchu
Zpětná vazba	Pracovní list
Potřebné pomůcky	Učitel: nástěnná mapa daného makroregionu, popřípadě prezentace Žák: sešit, psací potřeby, atlas, počítač, popřípadě mob. telefon, přístup k internetu

AKTIVITA K PŘÍPADOVÉ STUDII 4

Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů

Zadání:

Cestovní kanceláře ve svých výlohách často vystavují letáky poutající do určité destinace. Vaším úkolem bude takový leták vytvořit pro vámi vybranou destinaci z nabídnutých možností. Leták by měl obsahovat jednak geografické informace o poloze (např. zeměpisné souřadnice, znázornění na mapě aj.), typu ostrovu (korálový, sopečný, kontinentální, ...), rozloze, o jakou zemi jde, jaké je hlavní město, úřední jazyky, měna, počet obyvatel, ale i informace pro potencionální turisty o délce a průběhu cesty, ceně, ideální délce pobytu a především atraktivitách k navštívení.

Oblasti na zpracování:

Velikonoční ostrov – Rapa Nui (závislé území Chile)	Bora-Bora (Fr. Polynésie)	Maui (Havajské ostrovy)
Chuuk (Fed. s. Mikronésie)	Severní ostrov (Nový Zéland)	Pohnpei (Fed. s. Mikronésie)
Oahu (Havajské ostrovy)	Vanua Levu (Fidži)	Moorea (Fr. Polynésie)
Nadi (Fidži)	Yap (Fed. s. Mikronésie)	Norfolk (záv. úz. Austrálie)
Tahiti (Fr. Polynésie)	Jižní ostrov (Nový Zéland)	Hawaii (Havajské ostrovy)

3.5 Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie

METODICKÝ LIST UNIKÁTNOST NOVÉHO ZÉLANDU V KONTRASTU OSTATNÍCH STÁTŮ OCEÁNIE	
Ročník	3. ročník čtyřletého a odpovídající ročníky víceletého gymnázia
Předmět	Geografie/Zeměpis
Téma	Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie
Zařazení	Regionální geografie Austrálie a Oceánie, popř. Světové zemědělství
Klíčové pojmy	Nový Zéland, Aotearoa, Severní ostrov, Jižní ostrov, sopečná činnost, gejzíry, minerální prameny, sopky, Jižní Alpy, ledovce, fjord, endemit, národní park, Maoři, haka, zemědělství, kiwi, chov ovcí a skotu, produkce mléka, cestovní ruch, filmový turismus
Časový odhad	30-45 minut
Forma výuky	Hromadná (frontální)
Výstupy	<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapách makroregiony světa, vymezí jejich hranice, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná - porovná na příkladech mechanismy působení endogenních (včetně deskové tektoniky) a exogenních procesů a jejich vliv na utváření zemského povrchu a na život lidí - zhodnotí na příkladech světové hospodářství jako otevřený dynamický systém s určitými složkami, strukturou a funkcemi a zohlední faktory územního rozmístění hospodářských aktivit, vymezí jádrové a periferní oblasti světa - vyhledá na mapách hlavní světové oblasti cestovního ruchu, porovná jejich lokalizační faktory a potenciál
Cíle	<ul style="list-style-type: none"> - vymezení polohy Nového Zélandu v rámci makroregionu i světa - charakteristika přírodních podmínek s důrazem na odlišnosti napříč Severním a Jižním ostrovem - popis endemických druhů rostlin a živočichů - přiblížení způsobu ochrany přírody Nového Zélandu - seznámení s původním obyvatelstvem a jejich tradicemi a kulturou - vytyčení hlavních odvětví hospodářství
Zpětná vazba	Pracovní list
Potřebné pomůcky	Učitel: nástěnná mapa daného makroregionu, popřípadě prezentace Žák: sešit, psací potřeby, atlas

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 5

Produkce mléka na Novém Zélandu

Nový Zéland – trpaslík či mlékárenský obr?

Nový Zéland je někdy právem nazýván „**největší světovou farmou**“. Díky příznivým klimatickým podmínkám a úrodné půdě je pro zemědělství ideální zemí. Zemědělství a lesnictví je nejvýznamnějším sektorem ekonomiky tohoto ostrovního státu. Při zahrnutí zpracovatelského sektoru a doprovodných služeb přispívá pravidelně více než 20 miliardami dolarů (tj. zhruba 20 % ročně) ke tvorbě hrubého domácího produktu. Vzhledem ke své zeměpisné poloze a poměrně malé populaci (4,8 miliónů obyvatel) je novozélandská ekonomika vysoce závislá na obchodě se zahraničím.

Země se v minulosti vyprofilovala jako dodavatel zemědělské produkce pro Velkou Británii, která byla až do vstupu do Evropského hospodářského společenství základním odbytištěm novozélandského exportu. V posledních letech se však Nový Zéland úspěšně přizpůsobil měnícím se světovým podmínkám. Přestože Velká Británie zůstala důležitým trhem, stále významnějšími obchodními partnery se stávají země pacifické oblasti, především Austrálie, Japonsko, Spojené státy a Korea.

Největším odbytovým trhem je pro Nový Zéland od roku 2009 Čína. Přispěla zejména dohoda o volném obchodu, v jejímž rámci byla postupně zredukována cla novozélandských mléčných výrobků a Novozélandčané tím získali konkurenční výhodu. Podle informací USDA směřuje do Číny přibližně 18 procent novozélandského exportu. Od roku 2008 došlo k pětinasobnému navýšení objemu vývozu do Číny. Nejdůležitějšími vývozními produkty jsou sušené plnotučné mléko a sušené odstředěné mléko. Dalšími významnými odbytišti pro novozélandské mléčné výrobky jsou Spojené státy, Japonsko, Austrálie a Filipíny a další asijské a severoafrické země. Novozélandské zemědělství a zpracovatelský sektor se přeměnily tak, aby byly schopny vyhovět potřebám odlišných trhů. Zemědělství a lesnictví vytváří největší devizový příjem ze všech sektorů novozélandské ekonomiky.

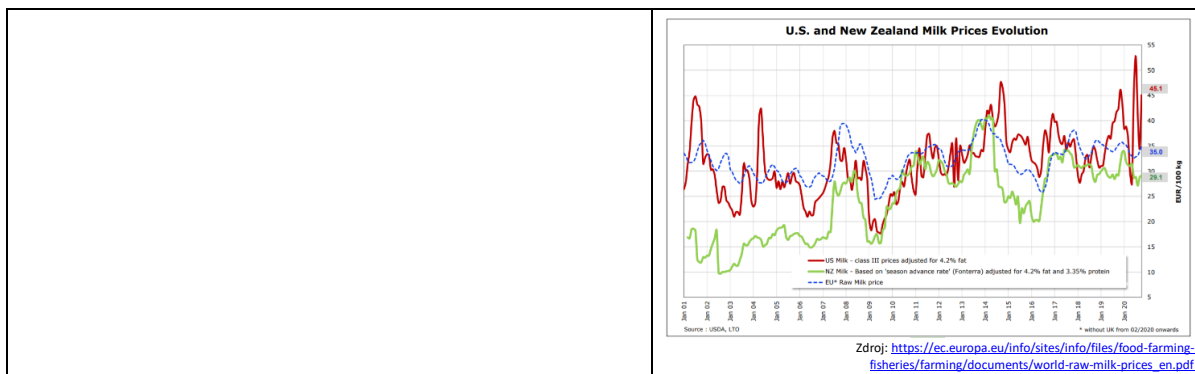
Ačkoli Nový Zéland produkuje relativně malou část celkové světové produkce mléka, jeho význam ve světovém obchodě s mléčnými produkty je velmi velký. Při vyloučení vnitřního obchodu EU je na světových trzích obchodováno pouze 5 % světové produkce. Podíl EU zde činí 38 %, Nový Zéland následuje s 31 % a dalších 12 % poskytuje Austrálie. Nový Zéland je největším exportérem másla a druhým největším exportérem sušeného mléka a sýrů. Těchto úspěchů dosáhl bez spoléhání se na produkční či vývozní dotace a bez ochrannářských opatření zaměřených na dovoz.

Zdroj textu: <https://www.naschov.cz/novy-zeland-trpaslik-ci-mlekarensky-obr/>, <http://www.agris.cz/clanek/175880>

1. Pokuste se vysvětlit, proč je Nový Zéland nazýván největší světovou farmou.

2. Produkce mléka se neváže pouze na Nový Zéland. Proč odběratelé dají na tento zdroj namísto jinému, například situovanému blíže?

3. Okomentujte, jak s předchozí otázkou souvisí následující graf

4. Pomocí následující tabulky odpovězte na otázky týkající se produkce a obchodu s mlékem a mléčnými výrobky:

Země	Produkce			Dovoz			Vývoz		
	Ø 2015-17	2018 ^(*)	2019 ^(**)	Ø 2015-17	2018 ^(*)	2019 ^(**)	Ø 2015-17	2018 ^(*)	2019 ^(**)
ASIE	320 334	347 049	359 178	41 369	44 697	45 938	6 470	6 638	6 679
Indie	165 776	186 143	196 009	125	76	70	260	616	709
Pákistán	42 944	45 623	46 992	584	586	576	38	38	39
Čína	32 479	31 592	31 293	12 219	14 615	15 490	45	53	55
S. Arábie	2 423	2 472	2 491	3 147	2 762	2 806	1 384	1 536	1 528
Indonésie	1 507	1 535	1 538	2 708	2 972	3 000	52	40	41
Turecko	19 281	22 791	23 440	165	113	110	742	812	857
AFRIKA	47 684	47 739	47 971	10 014	10 146	10 178	1 272	1 219	1 216
Alžírsko	3 333	3 280	3 336	3 101	3 838	3 764	-	-	-
Egypt	4 969	4 624	4 638	1 458	1 300	1 408	533	553	544
Keňa	4 882	5 122	5 230	120	206	205	8	7	7
STR. AMERIKA	17 490	17 931	18 032	5 769	6 338	6 512	1 012	1 669	1 798
Mexiko	11 822	12 234	12 332	3 661	4 206	4 368	497	1 181	1 315
JIŽ. AMERIKA	63 387	64 343	64 935	3 567	3 647	3 808	3 878	4 126	4 299
Argentina	10 817	10 527	10 332	25	17	22	1 725	1 979	2 098
Brazílie	34 677	35 433	36 177	1 242	1 025	1 129	219	43	45
Kolumbie	6 793	7 171	7 245	324	337	346	28	33	32
Venezuela	1 978	1 746	1 716	923	934	943	-	-	-
SEV. AMERIKA	105 410	108 587	109 749	2 697	2 578	2 557	10 788	12 896	12 498
Kanada	9 176	9 940	10 115	644	625	595	751	1 101	1 163
USA	96 233	98 646	99 632	2 036	1 935	1 944	10 036	11 793	11 333
EVROPA	222 668	226 524	227 945	6 673	5 875	5 391	25 660	26 355	26 464
Bělorusko	7 170	7 344	7 348	138	55	49	3 850	3 745	3 740
EU	163 833	167 256	168 427	1 310	1 052	1 003	19 376	20 476	20 602
Rusko	30 924	31 652	32 095	4 346	3 715	3 238	292	252	259
Ukrajina	10 428	10 099	9 927	53	95	106	723	776	764
OCEÁNIE	31 453	31 027	31 143	1 415	1 632	1 722	22 396	21 818	23 115
Austrálie	9 778	9 587	8 954	930	1 134	1 175	3 239	3 058	2 966
Nový Zéland	21 606	21 372	22 120	270	280	330	19 154	18 757	20 146
SVĚT	808 427	843 201	858 953	71 504	74 914	76 105	71 476	74 720	76 069

(*) předběžný údaj, (**) odhad
Zdroj: http://eagri.cz/public/web/file/625352/Komoditni_karta_Mleko_kveten_2019.pdf

Které 3 země byly podle průměru let 2015-2017 největšími producenty?
1.
2.
3.

Které 3 země byly v roce 2018 největšími exportéry?
1.
2.
3.

Které 3 země měly podle odhadu pro rok 2019 nejvyšší import?
1.
2.
3.

Který stát bude mít dle odhadu v roce 2019 nejvyšší a naopak nejnižší produkci?
Nejvyšší:
Nejnižší:

Který kontinent měl podle průměru let 2015-2017 nejvyšší a naopak nejnižší export?
Nejvyšší:
Nejnižší:

Který kontinent měl podle průměru let 2015-2017 nejvyšší a naopak nejnižší import?
Nejvyšší:
Nejnižší:

5. Pomocí internetu zjistěte:

a) jak se nazývá nejvýznamnější novozélandský mlékárenský koncern?

.....

b) jak s tímto koncernem souvisí společnost New Zealand Dairy Board?

3.6 Výsledky pozorování

V rámci pedagogické praxe ze zeměpisu byla všechna vypracovaná témata odučena na Gymnáziu Jakuba Škody v Přerově. Témata byla probrána během 4 vyučovacích hodin souběžně ve dvou odpovídajících třídách vyššího stupně gymnázia, konkrétně ve třetím ročníku čtyřletého studia a sedmém ročníku osmiletého studia. Struktura hodin je uvedena v Tab. 8. V rámci hodin byly využity dva pracovní listy (Typy ostrovů v Oceánii a Dopady na životní prostředí). Jejich podrobnějšímu vyhodnocení se věnují kapitoly 3.6.1 a 3.6.2.

Tab. 8: Struktura odučených témat v rámci pedagogické praxe na vyšším stupni gymnázia

Hodina	Téma
1. hodina	<p>Co je Oceánie a jak se vymezuje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Časová pásma • Osídlování • Obyvatelstvo <p>Typy ostrovů v Oceánii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontinentální ostrovy • Sopečné ostrovy • Korálové ostrovy
2. hodina	<p>Typy ostrovů v Oceánii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poloha ostrovů a její vliv na klima • Přírodní zdroje <p>Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů</p> <ul style="list-style-type: none"> • Význam oceánu v primárním sektoru hospodářství • Zesílení významu sekundéru díky vzájemné spolupráci • Oceánické státy jako atraktivní turistická destinace a hlavní zdroj terciéru <p>Dopady na životní prostředí</p> <ul style="list-style-type: none"> • Změna klimatu a její dopad v Oceánii
3. hodina	<p>Dopady na životní prostředí</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpadky v Tichém oceánu • Jaderné pokusy v Oceánii
4. hodina	<p>Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Přírodní poměry • Rostlinstvo a živočišstvo • Ochrana přírody • Obyvatelstvo • Hospodářství

Část témat ve zredukované formě byla odučena i na nižším stupni gymnázia, ve druhém ročníku osmiletého studia. Osnova odučených hodin je uvedena v Tab. 9. Zahrnuje také možný návrh struktury dalších, autorem již nevyzkoušených, hodin (rozlišeny kurzívou). Součástí výuky bylo využití aktivity k případové studii 4 (Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů). Její vyhodnocení je rozebráno v kapitole 3.3.3.

Tab. 9: Struktura odučených témat v rámci pedagogické praxe na nižším stupni gymnázia

Hodina	Téma
1. hodina	<p>Co je Oceánie a jak se vymezuje</p> <p>Typy ostrovů v Oceánii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontinentální ostrovy • Sopečné ostrovy • Korálové ostrovy • Poloha ostrovů a její vliv na klima • Přírodní zdroje
2. hodina	<p>Co je Oceánie a jak se vymezuje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osídlování • Obyvatelstvo <p>Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů</p> <ul style="list-style-type: none"> • Význam oceánu v primárním sektoru hospodářství • Zesílení významu sekundéru díky vzájemné spolupráci • Oceánické státy jako atraktivní turistická destinace a hlavní zdroj terciéru
3. hodina	<p><i>Dopady na životní prostředí</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Změna klimatu a její dopad v Oceánii</i> • <i>Odpadky v Tichém oceánu</i> • <i>Jaderné pokusy v Oceánii</i>
4. hodina	<p><i>Unikátnost Nového Zélandu v kontrastu ostatních států Oceánie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Přírodní poměry</i> • <i>Rostlinstvo a živočišstvo</i> • <i>Ochrana přírody</i> • <i>Obyvatelstvo</i> • <i>Hospodářství</i>

3.6.1 Pracovní list 2 – Typy ostrovů v Oceánii

Pracovní list byl žákům vyššího stupně gymnázia rozdán v závěru první hodiny, po probrání sopečných ostrovů a uvedení do problematiky ostrovů korálových. Úkolem žáků bylo vyřešit první úkol, spojující vznik korálových ostrovů se sopečnými. Ještě před rozdáním pracovních listů byli žáci seznámeni s úkolem, který je čeká a byl vysvětlen způsob, jakým jej mají řešit. Po rozdání pracovních listů měli žáci dostatek času (cca 5 minut) pro samostatnou práci. Byla jim nabídnuta pomoc v případě jakýchkoliv nejasností, nicméně v žádné z tříd nebyla potřeba. Po uplynutí stanovené doby ke zpracování úkolu došlo ke společné kontrole, kdy žáci postupně četli jednotlivé odpovědi vedoucí ke vzniku korálového ostrova. Vzhledem k reakcím nebyl zaznamenán žádný výrazný problém s vyřešením zadané úlohy.

Na začátku druhé hodiny měli žáci v rámci zopakování předešlého tématu nejprve vyřešit druhý úkol, jehož odpovědi byly zmíněny v předchozí hodině. Následně měli žáci za úkol v rámci motivace pro řešení klimatických podmínek makroregionu vyřešit třetí úkol. K úspěšnému vyřešení byly nejprve stručně zopakován princip klimadiagramu a jeho jednotlivých částí. Žákům bylo navrženo využití školního atlasu a po chvíli samostatné práce byla poskytnuta nápověda věnováním pozornosti zeměpisné šírce zadaných oblastí. Oba úkoly byly následně společně zkontrolovány a vysvětleny. Poté následoval výklad tématu Poloha ostrovů a její vliv na klima.

Po charakterizování pasátů a jejich činnosti měli žáci za úkol vyřešit poslední, čtvrtý, úkol pracovního listu. Jejich úkolem bylo aplikovat obecné informace o pasátech na konkrétní oblasti, Papui-Nové Guinei. Klíčem ke správnému vyřešení první části úkolu bylo uvědomění si směru větrů a rozlišení srážkových úhrnů na návětrné, popř. závětrné straně ostrova. Po společné kontrole pokračoval výklad dalších témat.

Na konci hodiny byly žáci požádáni o poskytnutí pracovních listů k autorově analýze výsledků. Vypozorované hodnoty jsou uvedeny v Tab. 10. Pracovních listů bylo vybráno 8, tzn. 16 % z celkových 50 rozdaných. Proto vypozorované hodnoty neposkytují ucelenou analýzu, ale pouze představu o možných výsledcích.

Tab. 10: Přehled odpovědí v pracovním listu na téma Typy ostrovů v Oceánii

Úkol	Správně [%]	Špatně [%]
1.	75	25
2.	87,5	12,5
3.	25	75
4.	62,5	37,5

Na základě výše uvedené tabulky je zřejmé, že nejvíce problematickou oblastí byla třetí úloha, zaměřená na práci s klimadiagramy. Pravděpodobně lepší výsledky by byly dosaženy, kdyby úkol byl zařazen nikoliv jako motivační před výkladem, ale jako aplikační po výkladu souvisejícího tématu. Ovlivňující faktor může být také zkušenost žáků s klimadiagramy a jejich užívání v předchozích makroregionech.

3.6.2 Pracovní list 3 – Dopady na životní prostředí

Druhý pracovní list byl žákům vyššího stupně gymnázia rozdan v rámci třetí hodiny. Tématem předešlé hodiny byla Změna klimatu a její dopad v Oceánii, proto byl první úkol zadán hned po začátku vyučovací hodiny za účelem zopakování již probraného tématu. Po chvíli samostatné práce proběhla společná kontrola, kdy žáci postupně četli jednotlivé věty a určovali jejich správnost. Téměř většinu odpovědí měli žáci správně. Problémové byly většinou 2 z otázek, kdy jedna byla nedopatřením vyučujícího vynechána ve výkladu a druhá řečena pouze okrajově, bez většího důrazu nebo vysvětlení.

Následoval výklad tématu Odpadky v oceánu, ke kterému byl v pracovním listu druhý úkol. V přichystaném plánu hodiny byl zařazen jako aktivita po ukázce videa organizace The Ocean Cleanup, za účelem zamyšlení se nad dalšími možnostmi vedoucími k řešení problematiky odpadků. Po zhlédnutí videa však žáci přišli s dotazy, na základě kterých byla úloha vyřešena formou diskuse.

Třetí úkol, týkající se jaderných pokusů v Oceánii, byl zařazen jako úvodní aktivita k tématu. Na základě typu úlohy, tedy konkrétně doplňování slov do textu z poskytnuté nabídky, bylo usouzeno, že k úspěšnému vyřešení není předpokladem hlubší znalost tématu. Po společné kontrole a doplnění tématu krátkým výkladem měli žáci za úkol zbylé dvě úlohy. Odpověď na čtvrtý úkol nebyl pro žáky problém, jelikož o daném atolu byla již v minulých hodinách řeč. Zadání posledního úkolu bylo ústně pozměněno na základě kvality tisku, jelikož obydlená část ostrova nešla v mapě dobře vidět.

Po vypracování pracovního listu byli žáci opět požádáni o jeho poskytnutí. Z celkových 42 rozdaných listů bylo poskytnuto 12 listů, tj. téměř 29 %. Výsledky jsou uvedeny v Tab. 11.

Tab. 11: Přehled odpovědí v pracovním listu na téma Dopady na životní prostředí

Úkol	Správně [%]	Špatně [%]
1.	75	25
2.	-	-
3.	58,3	41,7
4.	91,7	8,3
5.	66,7	33,3

Z Tab. 11 vyplývá, že nejproblématictější částí byla třetí úloha. To pouze jen zdůrazňuje výsledek zjištěný v 3.6.1. Žáci tak k danému tématu pravděpodobně potřebují nejprve výklad a teprve poté aktivitu. Během výkladu bylo znát, že téma odpadků bylo pro žáky ze všech tří částí dopadů na životní prostředí nejzajímavější, proto by bylo vhodné zařadit více aktivit týkajících se této problematiky.

3.6.3 Aktivita k případové studii 4 – Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů

Aktivita byla vyzkoušena v druhém ročníku osmiletého studia, tzn. na nižším stupni gymnázia. Z časových důvodů byla aktivita zadána jako domácí úkol hned první hodinu, po úvodním výkladu tématu Oceánie. Zejména byly vymezeny oblasti makroregionu (Melanésie, Mikronésie, Polynésie) a typy ostrovů, které jsou k vypracování potřebné.

Nejprve byli žáci seznámeni se zadáním, které budou doma zpracovávat. Následně měli za úkol se rozdělit do skupin po 3-4 členech. Celkem bylo vytvořeno 8 skupin. Každá skupina dostala vtištěné zadání, ve kterém bylo vysvětleno, co konkrétně se po nich očekává. Z navržených destinací si potom zástupci každé ze skupin vylosovali jednu, kterou se budou zabývat. Následně byla každá ze skupin dotázána, zda je vše jasné nebo je potřeba s něčím poradit. Každé ze skupin byla navíc napovězena hlavní turistická atrakce, kterou by žáci mohli při vypracování využít.

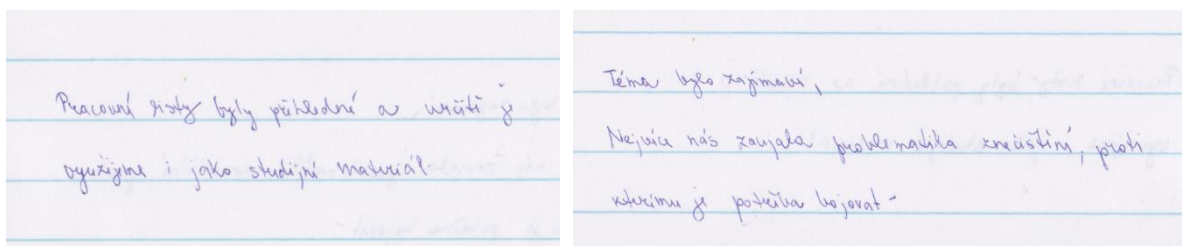
V další hodině jednotlivé skupiny prezentovaly své výtvary. Každá ze skupin předstoupila před třídu a seznámila své spolužáky s destinací, o které budou hovořit. Žáci nejprve uvedli geografickou charakteristiku zadaného ostrova a ukázali jej na přichystané nástěnné mapě. Následně žáci zmínili hlavní turistické destinace v oblasti a informace pro potencionální zájemce o danou destinaci. Téměř všechny skupiny zahrnuly do svých letáků také informace o dopravě na daný ostrov a přibližné ceně nejen dopravy, ale i ubytování. Některé ze skupin dokonce měly vybrané konkrétní datum cesty.

Všech 8 destinací bylo zpracováno v požadovaném rozsahu, se všemi hlavními požadavky. Z výsledných prací vznikla nástěnka v učebně zeměpisu. Příklad dvou prací je přiložen v přílohách této práce.

3.6.4 Zpětná vazba studentů

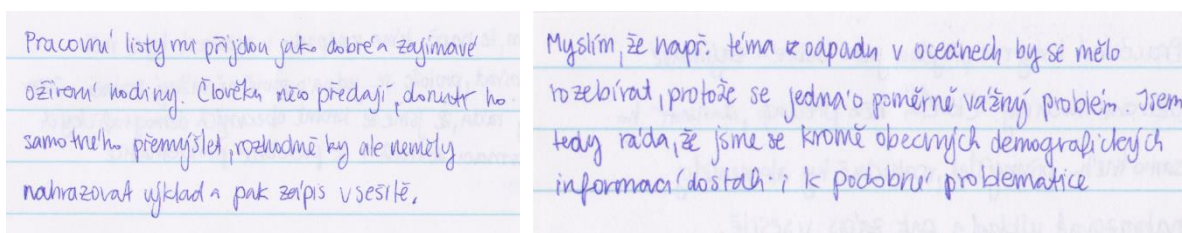
Na závěr třetí hodiny (tedy po probrání témat Co je Oceánie a jak se vymezuje, Typy ostrovů v Oceánii, Ekonomika malých států a jejich zapojení do globalizačních procesů a Dopady na životní prostředí) byly žáci vyššího stupně gymnázia požádáni o anonymní zpětnou vazbu jak pracovních listů, tak i zvolených témat.

Ve třetím ročníku čtyřletého studia byla poskytnuta zpětná vazba celkem od 19 žáků. Převážná většina žáků hodnotila pracovní listy jako vyhovující, dobře zpracované, poučné, využitelné jako studijní podklad, přehledné a zajímavé. Pár žáků zmínilo, že se jim s pracovními listy pracovalo těžko, a že by pro ně byl lepší nejprve výklad daného tématu. Bylo rovněž navrženo zapojení více práce s atlasem. Témata byla hodnocena jako zajímavá, užitečná a obohacující o nové informace. Nejzajímavějšími tématy byly podle žáků obecně dopady na životní prostředí, zejména problematika odpadků a historie jaderného testování v Oceánii.

Obr. 45, 46: Ukázka zpětné vazby třetího ročníku čtyřletého studia

Z odpovídajícího, tedy konkrétně sedmého, ročníku osmiletého studia, byla poskytnuta zpětná vazba od 22 žáků. Celkem 15 z nich hodnotilo pracovní listy jako zajímavé, oblíbené, oživující, přínosné. I v této třídě se opakovala zmínka, že by byl vhodnější nejprve výklad daného tématu a pak až úkol v pracovním listu. Bylo navíc zmíněno, že úkoly byly příliš těžké a velmi zapeklité. Dva z žáků dokonce uvedli, že pracovní listy nemají rádi a nebaví je. Co se týče hodnocení témat, tři žáci hodnotili témata jako zajímavá, ale nepřekvapující, jelikož o tématech měli již nějaké povědomí. Nejzajímavějšími tématy byly i v této třídě dopady na životní prostředí. Stejně jako ve třetím ročníku to byla především problematika odpadků a jaderného testování. Mnoho žáků uvedlo, že jde o problematiku, o které se ve škole příliš nemluví i přes fakt, jak důležité téma to v současnosti je.

Obr. 47, 48: Ukázka zpětné vazby sedmého ročníku osmiletého studia

Zpětná vazba od žáků druhého ročníku osmiletého gymnázia proběhla ústní formou. Převážně šlo o reakce, kdy zadaný úkol žáky bavil a neměli s ním žádný výrazný problém. Jedním ze zmíněných problémů byl nedostatek času, kdy konkrétně jedna ze žákyň by byla raději za více prostoru pro vypracování. Úkol byl zadán ve středeční vyučovací hodině a prezentován v pondělí, tzn. 5 dní po zadání. V případě nižšího gymnázia by tak bylo vhodnější dát žákům větší prostor pro vypracování.

4 ZÁVĚR

V této diplomové práci byla nejprve uskutečněna analýza prezentace tématu Oceánie v českých učebnicích geografie/zeměpisu pro SŠ a školních atlasech. Co se týče učebnic, byly vybrány tři ve výuce nejčastěji využívané učebnice regionální geografie světa. V jednotlivých učebnicích byla zkoumána jednak obsahová struktura a technické náležitosti, ale i rozsah věnovaný tématu Oceánie. Učebnice tak byly mezi sebou srovnány, navíc byl porovnán i výskyt významných termínů a pojmů charakteristických pro Oceánii. Dvě ze tří učebnic v tomto hodnocení obstály, jelikož v nich chybí pouze pár srovnávaných termínů. Třetí z učebnic byla vyhodnocena jako nevhodná, jelikož zde chyběla téměř polovina uváděných termínů. Obecně však v každé z učebnic chyběla jistá část témat, typických pro Oceánii. Důležitou součástí při výuce regionální geografie je zejména práce s atlasem, proto byly hodnoceny i tyto materiály. Byly vybrány dva školní atlasy světa a jeden konkrétně zaměřený na daný makroregion. Na základě hodnocení všechny atlasy obstály, jelikož obsahují všechny základní mapy. Při volbě vhodného atlasu tak záleží zejména na podrobnostech, do jakých se chce uživatel atlasu dostat.

Hlavním cílem diplomové práce však bylo komplexní vypracování materiálů pro výklad regionální geografie Oceánie. Text byl vytvořen na základě rešerše vybraných zdrojů, volených přiměřeně cílové skupině. Jádrem textu bylo zvolení pěti témat případových studií, v rámci nichž byly zpracovány a zahrnuty také obecné charakteristiky makroregionu. Důvodem byla snaha o vytvoření uceleného a navazujícího materiálu, využitelného k okamžité aplikaci při výuce regionální geografie Oceánie.

K textům následně byly v rámci praktické části vytvořeny metodické návody pro vyučující, obsahující předpokládané cíle a výstupy. Z důvodu důležitosti zpětné vazby žáků o získaných vědomostech během výuky byly k tématům vytvořeny také i pracovní listy, ke kterým bylo v příloze přiloženo autorské řešení. Praktická část rovněž podává informace o vyzkoušení témat a vybraných pracovních listů v rámci praxe na jednom z gymnázií, včetně hodnocení aktivit žáky.

Díky značné vzdálenosti Oceánie se tomuto makroregionu podle mého názoru nevěnuje tolika pozornosti, kolik by si zasloužil. A když už, tak je většina času věnována pouze Austrálii nebo Novému Zélandu. Větší pozornost je obvykle věnována nám bližším regionům. Je to škoda především z důvodu jedinečnosti jednotlivých oblastí Oceánie, zejména jejich unikátů, ale i globálních problémů, se kterými se jednotlivé země v současné době potýkají. Právě tento fakt byl jedním z důvodů mé volby zpracovávat toto téma. Vzhledem k veřejné dostupnosti mé diplomové práce proto doufám, že tato práce může přispět k popularizaci makroregionu Oceánie, který je ve výuce často opomíjen, nebo zmíněn pouze okrajově.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie a časopisy

- ANDĚL, J., BIČÍK, I., BLÁHA, J. D. (2019): Makroregiony světa: Nová regionální geografie. Nakladatelství Karolinum, Praha.
- BAAR, V., BAAROVÁ, B. (2014): Malé státy Oceánie ve 21. století. Geografické rozhledy, 24(2), 2–5.
- BAAR, V., BAAROVÁ, B. (2018): Hospodářský zeměpis: regionální aspekty světového hospodářství: učebnice pro obchodní akademie a jiné střední školy. 3., přepracované vydání. Nakladatelství České geografické společnosti, Praha.
- BIČÍK, I., ANDĚL, J., MATĚJČEK, T. (2019): Makroregiony světa: Regionální geografie pro gymnázia. Nakladatelství České geografické společnosti, Praha.
- BIČÍK, I., BRINKE, J., HLAVÁČEK, P., HOLEČEK, M., JANSKÝ, B., ŠINDLER, P. (2010): Regionální zeměpis světadílů: učebnice zeměpisu pro střední školy. 2. vydání. Nakladatelství České geografické společnosti, Praha.
- BRINKE, J. (1987): Austrálie a Oceánie. SPN, Praha.
- CABALKOVÁ, K., HRONOVÁ, K. (2002): Poznáváme svět. Austrálie a Nový Zéland. Reader's Digest Výběr, spol. s. r. o.
- DEMEK, J., DVOŘÁK, L., LEPKA, I., MALÝ, J., NOP, R., PLUSKAL, M., VOŽENÍLEK, V. (2013): Geografie 3: regionální geografie světa pro střední školy. 2., přeprac. vyd. SPN - pedagogické nakladatelství, Praha.
- TERRA-KLUB, o.p.s., TERRA, s.r.o: Dnešní svět. Ostrovy. Číslo 3. Ročník 2018/2019
- TERRA-KLUB, o.p.s., TERRA, s.r.o: Dnešní svět. Oceánie. Číslo 4. Ročník 2018/2019
- KELE, F., MARIOT, P. (1992): Ostrovy a súostrovia Oceánie. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- VALENTA, V., HERBER, V., BAŠTÁŘ, V., HYNEK, A. (2004): Maturita ze zeměpisu. Nakladatelství České geografické společnosti, Praha.
- ZAVADILOVÁ, A. (2019): Výuka regionální geografie Austrálie v českém gymnaziálním vzdělávání. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Brno.

Mapy a atlasy

- HANUS, M., ŠÍDLO, L. (2019): Školní atlas dnešního světa. 2. vydání. Nakladatelství TERRA, s. r. o., Praha.
- KLÍMOVÁ, E. (2021): Školní atlas světa. 5. vydání. Kartografie Praha, Praha.

SEEMANN, P. (2020): Afrika, Austrálie, Oceánie a Antarktida: školní atlas pro základní školy a víceletá gymnázia. 5. vydání. Kartografie Praha, Praha.

TESAŘÍKOVÁ, P. (2009): Školní atlas světa. SHOCart, Vizovice.

Elektronické zdroje

AMUSINGPLANET (2014): The Giant Stone Coins of Yap, <https://www.amusingplanet.com/2014/06/the-giant-stone-coins-of-yap.html> (2. 5. 2022)

BIKINI ATOLL (2022): Bikini Atoll Today, <https://www.bikiniatoll.info/bikini-atoll-today/> (13. 4. 2022)

BIKINI ATOLL (2022): History of Bikini Atoll, <https://www.bikiniatoll.info/history-of-bikini-atoll/> (13. 4. 2022)

BIKINI ATOLL (2022): Nuclear Testing at Bikini Atoll, <https://www.bikiniatoll.info/nuclear-testing-at-bikini-atoll/> (13. 4. 2022)

BRITANNICA (2022): Operation Mike and the first thermonuclear bomb test, <https://www.britannica.com/video/132217/operation-code-Mike-weapon-Enewetak-atoll-Marshall-November-1-1952> (13. 4. 2022)

CAMPER CHAMP (2021): New Zealand Tourism Statistics, <https://camperchamp.com.au/statistics/new-zealand/> (4. 5. 2022)

CLIMATE CENTRAL (2021): Coastal Risk Screening Tool, <https://coastal.climatecentral.org/> (12. 4. 2022)

DAILY MAIL (2017): World's most polluted island revealed, <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-4507612/World-s-polluted-island-revealed.html> (12. 4. 2022)

HOBBITON MOVIE SET (2016): Our story, <https://www.hobbitontours.com/en/our-story/> (30. 4. 2022)

IBERDROLA (2022): The plastic continent floating in the Pacific, <https://www.iberdrola.com/sustainability/plastic-island-in-pacific-eighth-continent> (12. 4. 2022)

INDEX MUNDI (2022): Agricultural Production, Supply, and Distribution, <https://www.indexmundi.com/agriculture/> (4. 5. 2022)

JEDUNAZELAND (2014): Fauna a flóra, http://www.jedunazeland.cz/fauna_flora.html (2. 5. 2022)

JEŘÁBEK, J., KRČKOVÁ, S., HUČÍNOVÁ, L. (2007): Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Praha. Dostupný i online: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/> (8. 3. 2022)

KLIMADIAGRAMME WELTWEIT (2020), <http://www.klimadiagramme.de/> (31. 3. 2022)

MAPY.CZ (2021): Atlas, <https://atlas.mapy.cz/> (14. 9. 2021)

MARSHALL ISLANDS (2021): Bikini Atoll, <https://marshallislands.llnl.gov/bikini.php> (13. 4. 2022)

NATIONAL GEOGRAPHIC (2012): Island, <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/island/> (31. 3. 2022)

NATIONAL GEOGRAPHIC (2019): Great Pacific Garbage Patch, <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/great-pacific-garbage-patch/> (12. 4. 2022)

NATIONAL GEOGRAPHIC (2022): Velké kamenné sochy moai, <https://www.national-geographic.cz/galerie/foto.html?mm=p201210090961601> (2. 5. 2022)

NOVÝ ZÉLAND (2022): Fauna Nového Zélandu, <https://www.novyzeland.info/index.php/fauna-noveho-zelandu/> (30. 4. 2022)

PINTEREST (2021): Palau people, <https://www.pinterest.co.uk/pin/542543086346232920/> (26. 11. 2021)

PLANET EXPERTS (2015): Meet the Famous Turtle With a Serious Plastic Problem, <http://www.planetexperts.com/meet-the-famous-turtle-with-a-serious-plastic-problem/> (12. 4. 2022)

POPULATION.CITY (2022): Nový Zéland · Populace, <http://populace.population.city/novy-zeland/> (30. 4. 2022)

SMITHSONIAN MAGAZINE (2020): This Pacific Island Is Both Sinking and Growing, <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/pacific-island-sinking-and-growing-same-time-180976481/> (8. 4. 2022)

STATISTIC TIMES (2021): <https://statisticstimes.com/economy/oceania-gdp.php> (30. 4. 2022)

STATS NZ (2021): Drought causes fall in sheep numbers, <https://www.stats.govt.nz/news/drought-causes-fall-in-sheep-numbers> (4. 5. 2022)

THE GUARDIAN (2019): 'One day we'll disappear': Tuvalu's sinking islands, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/may/16/one-day-disappear-tuvalu-sinking-islands-rising-seas-climate-change> (8. 4. 2022)

THE OCEAN CLEANUP (2022): Great Pacific Garbage Patch, <https://theoceancleanup.com/great-pacific-garbage-patch/> (12. 4. 2022)

TRADING ECONOMICS (2022): New Zealand Exports By Country, <https://tradingeconomics.com/new-zealand/exports-by-country> (30. 4. 2022)

UNDP (2012): Climate Change and Pacific Island Countries, <https://www.unclearn.org/wp-content/uploads/library/undp303.pdf> (12. 4. 2022)

WIKIKNIHOVNA (2012): Případová studie, https://wiki.knihovna.cz/index.php/P%C5%99%C3%ADpadov%C3%A1_studie (8. 5. 2022)

WIKIMEDIA COMMONS (2022): Ivy Mike (Eniwetok-Atoll - 31. Oktober 1952), [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ivy_Mike_\(Eniwetok-Atoll_-_31._Oktober_1952\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ivy_Mike_(Eniwetok-Atoll_-_31._Oktober_1952).jpg) (13. 4. 2022)

WIKIPEDIA (2021): Maorové, <https://cs.wikipedia.org/wiki/Maorov%C3%A9> (26. 11. 2021)

WIKIPEDIA (2021): Papuánci, <https://cs.wikipedia.org/wiki/Papu%C3%A1nci> (26. 11. 2021)

WIKIPEDIA (2022): National parks of New Zealand, https://en.wikipedia.org/wiki/National_parks_of_New_Zealand (29. 4. 2022)

WIKIPEDIA (2022): Wharenuí, <https://en.wikipedia.org/wiki/Wharenuí> (29. 4. 2022)

WORLD HERITAGE CONVENTION (2022): Bikini Atoll Nuclear Test Site, <https://whc.unesco.org/en/list/1339/> (13. 4. 2022)

WORLD HERITAGE CONVENTION (2022): New Zealand, <https://whc.unesco.org/en/statesparties/nz> (28. 4. 2022)

100% PURE NEW ZEALAND (2022): Hobbiton Movie Set Tours, <https://www.newzealand.com/in/plan/business/hobbiton-movie-set-tours/> (29. 4. 2022)

100% PURE NEW ZEALAND (2022): National Parks, <https://www.newzealand.com/int/national-parks/> (29. 4. 2022)

100% PURE NEW ZEALAND (2022): Taranaki, <https://www.newzealand.com/int/taranaki/> (29. 4. 2022)

100% PURE NEW ZEALAND (2022): Towns in Taupo, <https://www.newzealand.com/sg/feature/towns-in-lake-taupo/> (29. 4. 2022)

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Autorské řešení Pracovního listu 1

Příloha 2 – Autorské řešení Pracovního listu 2

Příloha 3 – Autorské řešení Pracovního listu 3

Příloha 4 – Autorské řešení Pracovního listu 5

Příloha 5 – Ukázka řešení Pracovního listu 2 žáky vyššího stupně gymnázia

Příloha 6 – Ukázka řešení Pracovního listu 3 žáky vyššího stupně gymnázia

Příloha 7 – Ukázka řešení Aktivity k případové studii 4 žáky nižšího stupně gymnázia

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 1

Co je Oceánie a jak se vymezuje

1. Doplňte v textu věty:

Oceánie je makroregion rozkládající se napříč **Tichým** oceánem. Na západě sousedí s **Asií** (kontinent), na východě s **Amerikou** (kontinent) a na jihu s **Antarktidou** (kontinent). Dělí se na 4 dílčí části: **Mikronésie**, **Melanésie**, **Polynésie** a **Austrálie**. Územím prochází **datová hranice**, která se nachází v blízkosti **180** poledníku.

2. Které z následující ostrovů patří do Oceánie? Zakroužkujte je.

Haiti, Sicílie, **Pitcairnovy ostrovy**, **Tuvalu**, ~~Tchaj-wan~~, **Cookovy ostrovy**, Guam, Mindanao, **Havajské ostrovy**, **Tahiti**, ~~Sachalin~~, ~~Galapágy~~, **Samoa**, **Vanuatu**, ~~Západní Špicberk~~, **Fidži**, **Kiribati**, ~~Bahamské ostrovy~~, **Nová Kaledonie**, **Mikronésie**, **Velikonoční ostrov**, ~~Kjúšú~~, ~~Madagaskar~~, **Šalamounovy ostrovy**, **Palau**, **Kapverdy**, **Timor**, **Santa Cruz**, **Wake**, **Ohňová země**, **Tonga**, **Nauru**, ~~Luzon~~, **Marshallovy ostrovy**, **Celebes**, **Francouzská Polynésie**, ~~Falklandy~~

3. Přiřaďte jednotlivé ostrovy z předchozího úkolu do správné oblasti.

Melanésie	Mikronésie	Polynésie
Fidži	Kiribati	Cookovy ostrovy
Nauru	Marshallovy ostrovy	Francouzská Polynésie
Nová Kaledonie	Mikronésie	Velikonoční ostrov
Šalamounovy ostrovy	Palau	Pitcairnovy ostrovy
Vanuatu	Guam	Samoa
Santa Cruz	Wake	Tonga
		Tuvalu
		Tahiti
		Havajské ostrovy

4. K uvedeným zemím uveďte příklad závislého území.

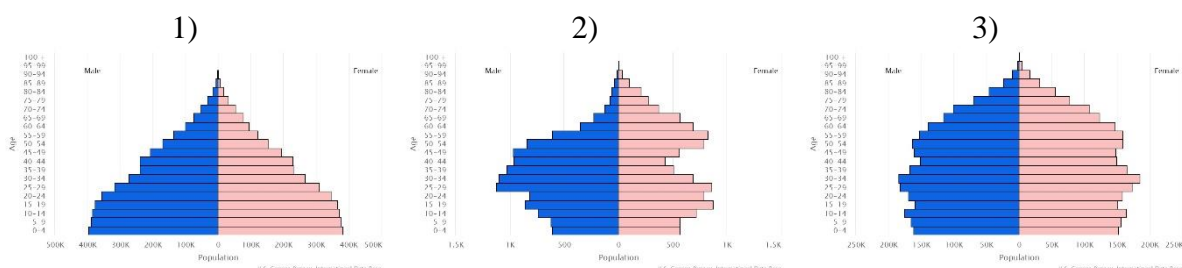
země	závislé území
Austrálie	Ostrov Korálového moře, Norfolk
Francie	Francouzská Polynésie, Nová Kaledonie, Wallis a Futuna
Chile	Velikonoční ostrov (Rapa Nui)
Nový Zéland	Niue, Tokelau
Spojené království	Pitcairnovy ostrovy
USA	Americká Samoa, Guam, Havajské ostrovy, Menší odlehlé ostrovy USA (Midway, Wake, atd.), Severní Mariany

5. Jaký je den a čas v následujících oblastech, když na Kiribati je PÁTEK 14:00?

ČR – PÁTEK 1:00	Havajské ostrovy – ČTVRTEK 14:00	Tuvalu – PÁTEK 12:00
-----------------	----------------------------------	----------------------

6. Utvořte správné trojice z níže uvedených zemí, věkových pyramid a obrázků znázorňujících původní obyvatelstvo

i. Papua-Nová Guinea	ii. Palau	iii. Nový Zéland
----------------------	-----------	------------------

(zdroj: CENZUS.GOV 2021)

(zdroj: WIKIPEDIE 2021, PINTEREST 2021)

i. – 1 – a	ii. – 2 – c	iii. – 3 – b
------------	-------------	--------------

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 2

Typy ostrovů v Oceánii

1. Seřad'te následující věty tak, aby postupně vysvětlily vývoj vzniku korálových ostrovů.

tvrzení	pořadí
Tuhnutím lávy se pod mořskou hladinou formuje sopka.	2.
Takto vzniklým útvarům se říká atoly.	10.
Vylučováním uhličitanu vápenatého dochází k tvorbě tvrdých schránek.	5.
Po nějaké době může dojít k ponoření sopečného ostrova, schránky však zůstávají zachované na místě.	7.
Vzniká mořská laguna, do které se ukládají mořským příbojem odlomené části korálového útesu na malá zrnka písku.	8.
Žhavé magma proniká na oceánské dno.	1.
V příznivých podmínkách okolo sopečného ostrova dojde k činnosti korálů.	4.
Dostatečným nahromaděním materiálu může dosáhnout až nad mořskou hladinu.	3.
Následně se schránky postupně horizontálně i vertikálně rozšiřují.	6.
Nahromaděním na útesu nebo jeho okolí vzniknou ostrůvky, které se mohou spojit v prstenec uzavírající mořskou lagunu.	9.

(TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20-21)

2. K jednotlivým popisům přiřad'te odpovídající ostrov.

Ostrov, z nichž jeden při měření ode dna oceánu převyšuje horu Mount Everest o více než 1000 metrů.

Havajské ostrovy (ostrov Mauna Kea)

Ostrov s výskytem soch Moai ležící ve východní části Tichého oceánu, závislé území Chile.

Rapa Nui (Velikonoční ostrov)

Největší korálový ostrov v Oceánii s rozlohou 388 km².

Kiritimati (Vánoční ostrov)

Ostrov, kde byla naměřena nejnižší teplota vzduchu makroregionu Oceánie.

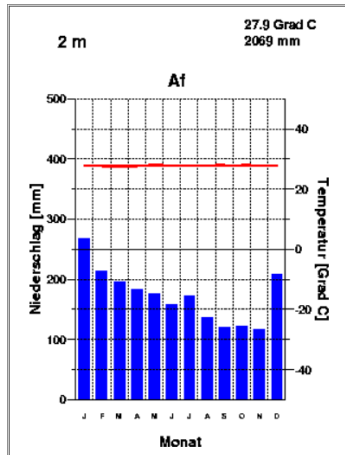
Nový Zéland (Jižní ostrov)

3. K jednotlivým klimadiagramům přiřaďte odpovídající oblast.

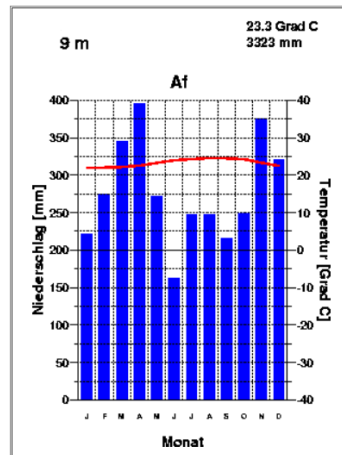
A. Nový Zéland

B. Kiribati

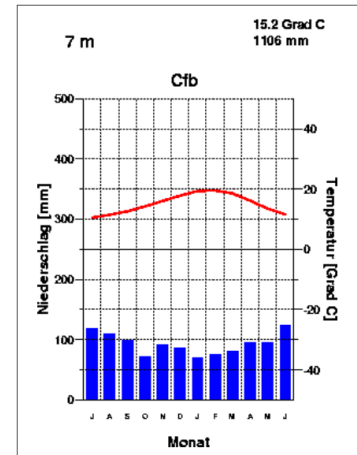
C. Havajské ostrovy

B.

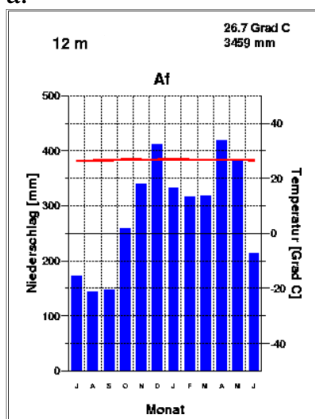
C.

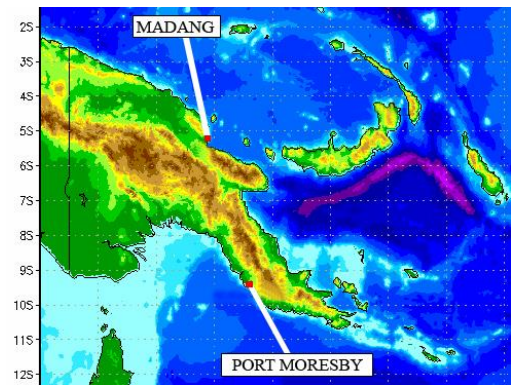
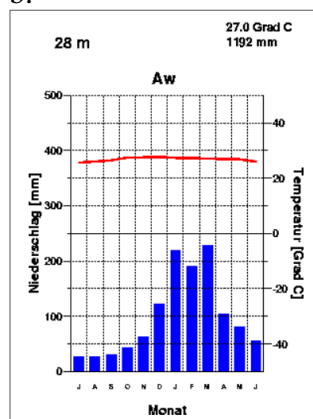
A.

4. Následující klimadiagramy znázorňují klima v téže zemi, přestože se navzájem velmi liší.

a.

b.

Které stanice patří k výše uvedeným klimadiagramům? Využijte k tomu přiloženou mapu.

a. Madang

b. Port Moresby

Co způsobuje rozdílné množství dopadajících srážek?

jihovýchodní proudění vzduchu, závětrná a návětrná strana, jihovýchodní pasát

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 3

Dopady na životní prostředí

1. Rozhodněte o správnosti tvrzení

Do konce století je předpokládán nárůst hladiny oceánu až o 200 cm.	ano	ne
Hladina světového oceánu na všech místech na zemi roste.	ano	ne
Problematikou nárůstu hladiny oceánu jsou postiženy hlavně sopečné ostrovy.	ano	ne
Na zvyšování mořské hladiny se podílí hospodářská činnost lidstva.	ano	ne
Obyvatelé tichomořských ostrovů jsou považováni za potenciálně první uprchlíky kvůli změně klimatu.	ano	ne
Zaplavování ostrovů obohacuje zemědělskou půdu a přispívá tak větší produkci plodin.	ano	ne
Přestěhování obyvatel na Nový Zéland je pro obyvatele tichomořských ostrovů téměř nemožné.	ano	ne
Rozloha některých ostrovů roste i přes zvyšující se hladinu oceánu.	ano	ne

2. Představte si, že jste jedním ze zakladatelů nově vznikající organizace usilující o vyčištění oceánu a pobřežních oblastí od plastových odpadků. Pokuste se stanovit cíle a způsoby jejich naplnění. Vezměte v úvahu informace, které jste se o znečištění oceánu a pobřežních oblastí plastovými odpadky dozvěděli.

cíle	způsoby jejich naplnění
- tvorba zachytávacích sítí	- návrh designu a zpracování ze vhodných materiálů
- osvěta	- využití dosahu sociálních sítí např. pomocí influencerů nebo reklam
- úklid znečištěných oblastí	- tvorba uklízacích událostí, např. „Seber z pláže 3 kusy odpadků“

3. Doplňte do následujícího textu chybějící slova z nabídky

Francouzská Polynésie, 1986, Hirošima, Spojené státy americké, Kiritimati, Francie, Spojené království, UNESCO, Francie, 1944, Spojené státy americké, 2010, Japonsko

Po druhé světové válce **Spojené státy americké** obnovily jaderné testování v Tichém oceánu, konkrétně na Marshallových ostrovech. Administrativní kontrolu nad Marshallovými ostrovy převzala vláda **Spojených států amerických** v roce **1944** od **Japonska** a udržela si ji až do roku **1986**, kdy ostrovy získaly nezávislost.

Nebyly však jedinou zemí, která prováděla jaderné pokusy v odlehlých oblastech Tichého oceánu. Dalšími zapojenými zeměmi byly například **Francie** nebo **Spojené království**. **Francie** své pokusy prováděla na atolech Mururoa a Fangataufa, které jsou součástí **Francouzské Polynésie**, Velká Británie na kiribatském ostrově **Kiritimati**. V roce **2010** byl jeden z atolů postižených jaderným testováním zapsán na seznam Světového dědictví **UNESCO**. Bývá uváděno, že testy měly intenzitu až 7000krát větší než bomba v **Hirošimě**.

4. Níže uvedená mapa znázorňuje nejznámější atol, na kterém byly v minulosti prováděny jaderné pokusy. O jaký atol se jedná?

.....**ATOL BIKINI**.....

5. Na tomto atolu vznikl následkem exploze kráter Bravo. Vyznačte ho v přiložené mapě. Kromě toho na ostrově vyznačte oblast, která byla před jaderným testováním obydlená a ze které se byly obyvatelé nuceni odstěhovat. Nese stejné pojmenování jako celá oblast. Vyznačené oblasti popište.

(zdroj: MARSHALL ISLANDS, 2021)

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 5

Produkce mléka na Novém Zélandu

Nový Zéland – trpaslík či mlékárenský obr?

Nový Zéland je někdy právem nazýván „**největší světovou farmou**“. Díky příznivým klimatickým podmínkám a úrodné půdě je pro zemědělství ideální zemí. Zemědělství a lesnictví je nejvýznamnějším sektorem ekonomiky tohoto ostrovního státu. Při zahrnutí zpracovatelského sektoru a doprovodných služeb přispívá pravidelně více než 20 miliardami dolarů (tj. zhruba 20 % ročně) ke tvorbě hrubého domácího produktu. Vzhledem ke své zeměpisné poloze a poměrně malé populaci (4,8 miliónů obyvatel) je novozélandská ekonomika vysoce závislá na obchodě se zahraničím.

Země se v minulosti vyprofilovala jako dodavatel zemědělské produkce pro Velkou Británii, která byla až do vstupu do Evropského hospodářského společenství základním odbytiskem novozélandského exportu. V posledních letech se však Nový Zéland úspěšně přizpůsobil měnícím se světovým podmínkám. Přestože Velká Británie zůstala důležitým trhem, stále významnějšími obchodními partnery se stávají země pacifické oblasti, především Austrálie, Japonsko, Spojené státy a Korea.

Největším odbytovým trhem je pro Nový Zéland od roku 2009 Čína. Přispěla zejména dohoda o volném obchodu, v jejímž rámci byla postupně zredukována cla novozélandských mléčných výrobků a Novozélandčané tím získali konkurenční výhodu. Podle informací USDA směřuje do Číny přibližně 18 procent novozélandského exportu. Od roku 2008 došlo k pětinasobnému navýšení objemu vývozu do Číny. Nejdůležitějšími vývozními produkty jsou sušené plnotučné mléko a sušené odstředěné mléko. Dalšími významnými odbytisky pro novozélandské mléčné výrobky jsou Spojené státy, Japonsko, Austrálie a Filipíny a další asijské a severoafrické země. Novozélandské zemědělství a zpracovatelský sektor se přeměnily tak, aby byly schopny vyhovět potřebám odlišných trhů. Zemědělství a lesnictví vytváří největší devizový příjem ze všech sektorů novozélandské ekonomiky.

Ačkoli Nový Zéland produkuje relativně malou část celkové světové produkce mléka, jeho význam ve světovém obchodě s mléčnými produkty je velmi velký. Při vyloučení vnitřního obchodu EU je na světových trzích obchodováno pouze 5 % světové produkce. Podíl EU zde činí 38 %, Nový Zéland následuje s 31 % a dalších 12 % poskytuje Austrálie. Nový Zéland je největším exportérem másla a druhým největším exportérem sušeného mléka a sýrů. Těchto úspěchů dosáhl bez spoléhání se na produkční či vývozní dotace a bez ochrannářských opatření zaměřených na dovoz.

Zdroj textu: <https://www.naschov.cz/novy-zeland-trpaslik-ci-mlekarensky-obr/>; <http://www.agris.cz/clanek/175880>

1. Pokuste se vysvětlit, proč je Nový Zéland nazýván největší světovou farmou.

- příznivé klimatické podmínky
- úrodná půda
- dodavatel do zemí na severní polokouli v období jejich zimních měsíců
- velké množství produkce při přepočtu na obyvatele ve srovnání s jinými zeměmi

2. Produkce mléka se neváže pouze na Nový Zéland. Proč odběratelé dají na tento zdroj namísto jinému, například situovanému blíže?

- kvalita
- styl chovu

3. Okomentujte, jak s předchozí otázkou souvisí následující graf

- cena ve Spojených státech amerických je vyšší, tzn. vyplatí se odebrat novozélandské mléko, jelikož s připočtením ceny za transport se ceny vyrovnají, ale kvalita zůstává lepší

Zdroj: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/world-raw-milk-prices_en.pdf

4. Pomocí následující tabulky odpovězte na otázky týkající se produkce a obchodu s mlékem a mléčnými výrobky:

Země	Svět – statistika produkce a obchodu s mlékem a mléčnými výrobky ve vybraných zemích (tis.t)								
	Produkce			Dovoz			Vývoz		
	Ø 2015-17	2018 ^(*)	2019 ^(**)	Ø 2015-17	2018 ^(*)	2019 ^(**)	Ø 2015-17	2018 ^(*)	2019 ^(**)
ASIE	320 334	347 049	359 178	41 369	44 697	45 938	6 470	6 638	6 679
Indie	165 776	186 143	196 009	125	76	70	260	616	709
Pákistán	42 944	45 623	46 992	584	586	576	38	38	39
Čína	32 479	31 592	31 293	12 219	14 615	15 490	45	53	55
S. Arábie	2 423	2 472	2 491	3 147	2 762	2 806	1 384	1 536	1 528
Indonésie	1 507	1 535	1 538	2 708	2 972	3 000	52	40	41
Turecko	19 281	22 791	23 440	165	113	110	742	812	857
AFRIKA	47 684	47 739	47 971	10 014	10 146	10 178	1 272	1 219	1 216
Alžírsko	3 333	3 280	3 336	3 101	3 838	3 764	-	-	-
Egypt	4 969	4 624	4 638	1 458	1 300	1 408	533	553	544
Keňa	4 882	5 122	5 230	120	206	205	8	7	7
STR.AMERIKA	17 490	17 931	18 032	5 769	6 338	6 512	1 012	1 669	1 798
Mexiko	11 822	12 234	12 332	3 661	4 206	4 368	497	1 181	1 315
JIŽ.AMERIKA	63 387	64 343	64 935	3 567	3 647	3 808	3 878	4 126	4 299
Argentina	10 817	10 527	10 332	25	17	22	1 725	1 979	2 098
Brazílie	34 677	35 433	36 177	1 242	1 025	1 129	219	43	45
Kolumbie	6 793	7 171	7 245	324	337	346	28	33	32
Venezuela	1 978	1 746	1 716	923	934	943	-	-	-
SEV.AMERIKA	105 410	108 587	109 749	2 697	2 578	2 557	10 788	12 896	12 498
Kanada	9 176	9 940	10 115	644	625	595	751	1 101	1 163
USA	96 233	98 646	99 632	2 036	1 935	1 944	10 036	11 793	11 333
EVROPA	222 668	226 524	227 945	6 673	5 875	5 391	25 660	26 355	26 464
Bělorusko	7 170	7 344	7 348	138	55	49	3 850	3 745	3 740
EU	163 833	167 256	168 427	1 310	1 052	1 003	19 376	20 476	20 602
Rusko	30 924	31 652	32 095	4 346	3 715	3 238	292	252	259
Ukrajina	10 428	10 099	9 927	53	95	106	723	776	764
OCEÁNIE	31 453	31 027	31 143	1 415	1 632	1 722	22 396	21 818	23 115
Austrálie	9 778	9 587	8 954	930	1 134	1 175	3 239	3 058	2 966
Nový Zéland	21 606	21 372	22 120	270	280	330	19 154	18 757	20 146
SVĚT	808 427	843 201	858 953	71 504	74 914	76 105	71 476	74 720	76 069

(*) předběžný údaj, (**) odhad
Zdroj: http://eagri.cz/public/web/file/625352/Komoditni_karta_Mleko_kveten_2019.pdf

<p>Které 3 země byly podle průměru let 2015-2017 největšími producenty?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Indie 2. EU 3. USA 	<p>Které 3 země byly v roce 2018 největšími exportéry?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. EU 2. Nový Zéland 3. USA 	<p>Které 3 země měly podle odhadu pro rok 2019 nejvyšší import?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čína 2. Mexiko 3. Alžírsko
<p>Který stát bude mít dle odhadu v roce 2019 nejvyšší a naopak nejnižší produkci?</p> <p>Nejvyšší: Indie Nejnižší: Indonésie</p>	<p>Který kontinent měl podle průměru let 2015-2017 nejvyšší a naopak nejnižší export?</p> <p>Nejvyšší: EU Nejnižší: Keňa</p>	<p>Který kontinent měl podle průměru let 2015-2017 nejvyšší a naopak nejnižší import?</p> <p>Nejvyšší: Čína Nejnižší: Argentina</p>

5. Pomocí internetu zjistěte:

a) jak se nazývá nejvýznamnější novozélandský mlékárenský koncern?

.....**Fonterra Co-operative Group Limited**

b) jak s tímto koncernem souvisí společnost New Zealand Dairy Board?

Fonterra byla založena sloučením dvou největších mlékárenských družstev v zemi:

- **New Zealand Dairy Group a Kiwi Cooperative Dairies**
- **New Zealand Dairy Board.**

Jméno a příjmení: třída: datum:

PRACOVNÍ LIST 2
Typy ostrovů v Oceánii

1. Seřadte následující věty tak, aby postupně vysvětlily vývoj vzniku korálových ostrovů.

tvrzení	pořadí
Tuhnutím lávy se pod mořskou hladinou formuje sopka.	2
Takto vzniklým útvarům se říká atoly.	10
Vylučováním uhličitanu vápenatého dochází k tvorbě tvrdých schránek.	5
Po nějaké době může dojít k ponoření sopečného ostrova, schránky však zůstávají zachované na místě.	7
Vzniká mořská laguna, do které se ukládají mořským příbojem odlomené části korálového útesu na malá zrnka písku.	8
Žhavé magma proniká na oceánské dno.	1
V příznivých podmínkách okolo sopečného ostrova dojde k činnosti korálů.	4
Dostatečným nahromaděním materiálu může dosáhnout až nad mořskou hladinu.	3
Následně se schránky postupně horizontálně i vertikálně rozšiřují.	6
Nahromaděním na útesu nebo jeho okolí vzniknou ostrůvky, které se mohou spojit v prsteneц uzavírající mořskou lagunu.	9

(TERRA-KLUB, TERRA 2019, s. 20-21)

2. K jednotlivým popisům přiřaďte odpovídající ostrov.

Ostrov, z nichž jeden při měření ode dna oceánu převyšuje horu Mount Everest o více než 1000 metrů.

Havajské ostrovy - Mauna Kea

Ostrov s výskytem soch Moai ležící ve východní části Tichého oceánu, závislé území Chile.

Velikonoční ostrovy

Největší korálový ostrov v Oceánii s rozlohou 388 km².

Vánoční ostrov - Kiriti mati

Ostrov, kde byla naměřena nejnižší teplota vzduchu makroregionu Oceánie.

Nový Zéland

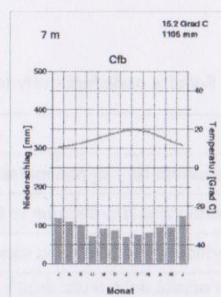
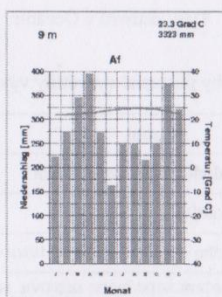
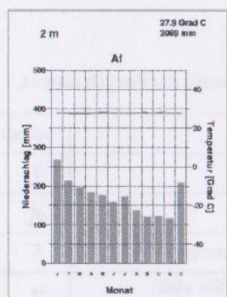
- souvislá čára: teploty
- sloupce: srážky
- nejnižší teplota: jižní ostrov Nového Zélandu -25°

3. K jednotlivým klimadiagramům přiřaďte odpovídající oblast.

A. Nový Zéland

B. Kiribati

C. Havajské ostrovy

- rovníkový pás
Kiribati
- u rovníku - stejná teplota po celý rok

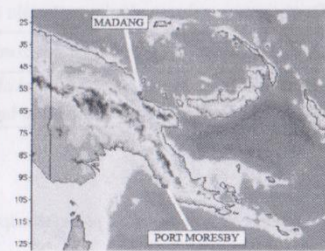
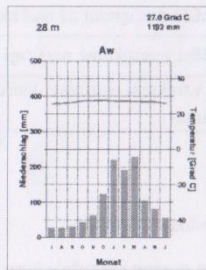
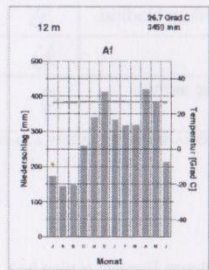
- subtropický
Havajské ostrovy
- vyšší teploty - blíže rovníku než NZ

- mírný pás
Nový Zéland
- daleko od rovníku

4. Následující klimadiagramy znázorňují klima v téže zemi, přestože se navzájem velmi liší.

a.

b.

Které stanice patří k výše uvedeným klimadiagramům? Využijte k tomu přiloženou mapu.

a. Madang b. Port Moresby

Co způsobuje rozdílné množství dopadajících srážek?

a - je pasátů
b - za horami

Jméno a příjmení: třída: V11B datum: 4.5.

PRACOVNÍ LIST 3

Dopady na životní prostředí

1. Rozhodněte o správnosti tvrzení

Do konce století je předpokládán nárůst hladiny oceánu až o 200 cm.	☒ ano	☐ ne
Hladina světového oceánu na všech místech na zemi roste.	☐ ano	☒ ne
Problematikou nárůstu hladiny oceánu jsou postiženy hlavně sopečné ostrovy.	☐ ano	☒ ne
Na zvyšování mořské hladiny se podílí hospodářská činnost lidstva.	☒ ano	☐ ne
Obyvatelé tichomořských ostrovů jsou považováni za potencionálně první uprchlíky kvůli změně klimatu.	☒ ano	☐ ne
Zaplavování ostrovů obohacuje zemědělskou půdu a přispívá tak větší produkci plodin.	☐ ano	☒ ne
Přestěhování obyvatel na Nový Zéland je pro obyvatele tichomořských ostrovů téměř nemožné.	☐ ano	☒ ne
Rozloha některých ostrovů roste i přes zvyšující se hladinu oceánu.	☒ ano	☐ ne

2. Představte si, že jste jedním ze zakladatelů nově vznikající organizace usilující o vyčištění oceánu a pobřežních oblastí od plastových odpadků. Pokuste se stanovit cíle a způsoby jejich naplnění. Vezměte v úvahu informace, které jste se o znečištění oceánu a pobřežních oblastí plastovými odpady dozvěděli.

cíle	způsoby jejich naplnění
<i>vyčistit nějakou část oceánu</i>	<i>sběrem odpadků</i>

3. Doplňte do následujícího textu chybějící slova z nabídky

~~Francouzská Polynésie, 1986, Hirošima, Spojené státy americké, Kiritimati, Francie,~~
~~Spojené království, UNESCO, Francie, 1944, Spojené státy americké, 2010, Japonsko~~

Po druhé světové válce obnovily jaderné testování v Tichém oceánu, konkrétně na Marshallových ostrovech. Administrativní kontrolu nad Marshallovými ostrovy převzala vláda v roce od a udržela si ji až do roku , kdy ostrovy získaly nezávislost.

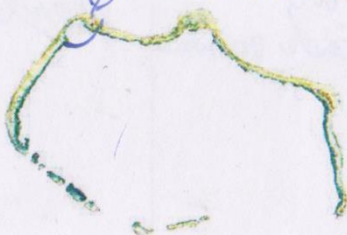
Nebyly však jedinou zemí, která prováděla jaderné pokusy v odlehlých oblastech Tichého oceánu. Dalšími zapojenými zeměmi byly například nebo . své pokusy prováděla na atolech Mururoa a Fangataufa, které jsou součástí , Velká Británie na kiribatském ostrově .

V roce byl jeden z atolů postižených jaderným testováním zapsán na seznam Světového dědictví .

Bývá uváděno, že testy měly intenzitu až 7000krát větší než bomba v .

4. Niže uvedená mapa znázorňuje nejnámější atol, na kterém byly v minulosti prováděny jaderné pokusy. O jaký atol se jedná?

5. Na tomto atolu vznikl následkem exploze kráter Bravo. Vyznačte ho v přiložené mapě. Kromě toho na ostrově vyznačte oblast, která byla před jaderným testováním obydlená a ze které se byly obyvatelé nuceni odstěhovat. Nese stejné pojmenování jako celá oblast. Vyznačené oblasti popište.

(zdroj: MARSHALL ISLANDS, 2021)

ZÁJEZD NA NOVÝ ZÉLAND S CESTOVNÍ KANCELÁŘÍ „KNOWLEDGE“

fakta o Novém Zélandu:

- tvoří dva velké ostrovy Severní a Jižní Zéland
- ostrovy jsou v jihozápadním Tichém oceánu
- hlavní město Severního Nového Zélandu je WELLINGTON
- rozloha je 268 680 km²
- nejvyšší bod je MOUNT COOK (3 724 mnm)
- poloha 41° 12' j.š. 174° v.d.
- přes obyvatel je 5,1 milionu
- jazyky: angličtina, maorština, novozélandský smakový jazyk
- náboženství - křesťanství
- vznik Nového Zélandu je 26.9.1907
- máma: Novozélandský dolar
- armáda: nemá, má 16 regionů
- TYP OSTROVŮ: kontinentální

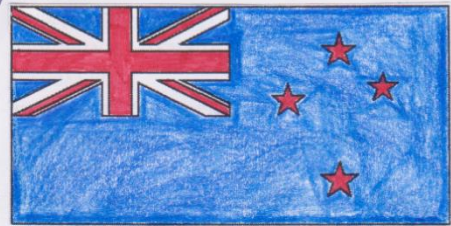
SYMBOL NOVÉHO ZÉLANDU
„PTÁK KIWI“

INFORMACE PRO TURISTY:

1. Polyt na 4. Arvidčkovém Hozelu vás vyjde na jednu osobu (1 noc) - 2 000 Kč.
2. Nejkratší doba letu s Praty na Zéland je 24 hodin a 40 minut s 1 mexipřistáním v katarsku, cena letenky je 27 200 Kč na 1 osobu (Aerolinie Qatar).
3. Den přeletu necháváme volný na ubytování, odpočinek a seznamení.
4. Další den následuje výlet do geotermální oblasti v okolí Rotorua, které je vzdálené 230 km od Aucklandu, s prohlídkou a celodenním odpočinkem v přírodě.
5. DOPORUČUJEME DĚLKU POBYTU 9 DNÍ, PRVNÍ A DEVÁTÝ DEN LET, 7 DNÍ NA NOVÉM ZÉLANDU

ZAJÍMAVÁ MÍSTA, KTERÁ SI ZASLUŽÍ NÁVŠTĚVU:

- N.P. Tombariro → první národní park na Novém Zélandu
- pěti proudící na řece Waikato; sáčekovat pro rafting, spád vodopádů HUKA FALLS
- Auckland → největší město Zélandu, které se rozkládá na vyrostlých sopkách
 - přístav plachetnic, jachet „město Plachet“
 - Sky Tower; nejvyšší budova (328 m)
- Wellington → hlavní komora dvoutá 612 metrů a do výšky 120 metrů; spojuje centrum města
 - BOTANICKÁ a ZOOLOGICKÁ zahrada (Sob. zvířata), první zvíře bylo Lev jménem „KRAL DICK“
 - Bevine (včelí úl), oběda
- kousek od sud se nachází pláž „oriental bay“ + restaurace na potření
- pro milovníky historie → Národní válečný památník (Wellington)
 - první Wriggits Hill (Wellington)
 - kostel sv. Marie Anoliště (Wellington), první katolický kostel
 - The Bond Store (Likovár a palírna)
- Cuba STREET → nákupní ulice (Wellington)
- QUEENSTOWN (jižní ostrov) → město extrémních sportů; bungee jumping, kanovlá dráha, projížďka v motorovém člunu ve skalním korytě, spád široké řeky v raktu
 - sítěvaný restauront Fergburger
- West Coast (západní pobřeží jižního ostrova) „mokrý Pobřeží“
 - paleolitické skály; skalní útesy vyžarovomí mořím do tvaru palčivník

PLŠKOVA, KREJČÍKOVÁ, ŠKRAČKOVÁ, ZBOŘILOVÁ

Tahiti

SRPEN 10. DO 18. 2022

Chcete zažít nezapomenutelnou dovolenou uprostřed Tichého oceánu?

Jestli ano tak neváhejte zarezervovat si dovolenou na ostrově Tahiti ve Francouzské Polynésii

Ubytování na sopečném ostrově s rozlohou 1042 km² v Oceánii, pláž hned u hotelu a skvělá atmosféra

Fióru tvoří tropický deštný les a pláže, na kterých strávíte většinu dovolené.

Jako atrakce můžete zkusit půl denní projíždku horami, plážemi a kolem vodopádů na neďalekém ostrově Moorea, nebo si projít ostrov a ochutnat místní kuchyni. Jinak se nejspíš budete koupat v moři, opalovat se a odpočívat na pláži.

Na Tahiti se domluvíte francouzsky, se všemi 189 517 obyvateli, mluví se zde i tradiční tahitštinou, platí se zde frankem francouzských kolonií v Tichém oceánu

Na ostrov bezpečně doletíte letadlem z Prahy na mezinárodní letiště v Tahiti v blízkosti hlavního města Pateete, mezi jednotlivými ostrovy vás budou vozit lodě

Zajistěte si proto týdenní pobyt co nejdříve a to už jen od 182 000 KčV ceně je započítána cena letenek a ubytování (s dph)

Pro více informací nás najdete na www.dovolnavsude.cz

